

YÖN

HAFTALIK GAZETE

KAPİTALİST - KOMÜNİST
İŞ ORTAKLIĞI

BİR BİLDİRİ VE BİR ANLAYIŞ

17 Nisan Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümü dolayısı ile yirmiye yakın öğretmen, öğrenci ve ilerci kuruluş kısacık bir bildiri yayınladı. Türk kamuoyuna seslenen bildiri, Köy Enstitülerini «okuyan ve aydınlanan insanların kolay sömürülemediğini anlayan çıkarıcı çevrelerin halkın bilinçlenmesini önlemek için kapattıkları» belirtilmekte ve Türk kamuoyu ve iktidar Köy Enstitülerini yeniden açmaya çağırılmaktadır.

Yayımlanan bir çok bildiri gibi bu bildiri de unutulup gidecektir. Ne halkoyu Köy Enstitülerinin açılması için çaba gösterecek, ne iktidar Köy Enstitülerini açacaktır. Ve daha önemlisi bildiri yayınlayan kuruluşlardan hiç biri bu konuda ciddi bir çabaya girişmeyecektir. Bildiri yayınlama ve nutuk atma ilericiliğiyle ve hele gerici bir iktidarı ilerci bir iktidarı gibi Köy Enstitülerini açmaya davet etmek, akıl alacak saflıklardan değildir. Şu kolay ilericilikten vazgeçelim artık. Gerçekten halkın yararları için halkı uyarmak, halkı bilinçlendirmek istiyorsak, biraz aklımızı kullanalım, biraz terleyelim, biraz halkın içine girelim onu dinliyalım. Bu yapılmıyor ucuzculuğa, kolaycılığa kaçılıyor. Örneğin söz konusu bildiriye imza atan on yedi kuruluş tutmuşlar hepisi bir tek salonda tören yapıyorlar. Ve her kuruluş adına birer kişiden on yedi kişi konuşturuyorlar. İşte kolaycılık, ucuzculuk dediğim budur. Köy Enstitülerini madem ki köylülerimizin okuyup, aydınlanması için açılması ve sonra buna engel olmak için kapatılmış bunu her şeyden önce köylü sınıfımıza anlatmalıyız. Bu da hiç olmazsa 17 Nisan günü köylere dağıtılmalı olur, düşünün on yedi kuruluş on yedi ayrı köye ya da daha çok köye üçer beşer kişilik ekiplerle dağılsa köy gerçeklerimizle, köylümüzle doğrudan doğruya temas gelse, çok daha olumlu olurdu. Ve salon ilericiliğinin çevre porsiyon devrimciliğinin ise yaramadığı görülürdü. Köylünün sadece okuma yazma problemi olmadığını anlaşırdı. Ama bu kolay değildir. Ciddi bir halk sevgisi, halkçı yöresi ister. Ve bizde eksik olan geleneği olan halkla temas yoktur. Halk adına biz istiyoruz, halkın haberi yok. Halk kendisi is-

temeli, halka avukatlık değil, öğretmenlik gerekir.

Gerçekten halkı seven kuruluşlar her halk yararına çabada artık salonlardan ve gazete sütunlarından halka inmeli, halka karışmalıdır. Büyük şehirlerden küçük şehirlere, kasabalara, köylere taşınmak, halkla, işçi ile yani emeği ile geçinlere ulaşmalıdır.

G. EMEKÇİ

MEMUR VE POLİTİKA

Sakarya Milli Eğitim Müdürü, «merak saiki ile de olsa» öğretmenlerin siyasi parti toplantılarını izlemelerini yasaklamış, gazeteler yazdı. Bu yasaklama memurun, memurluk sıfatı dışında ve üstündeki vatandaşlık hakkına indirilen ağır bir darbedir. Hiç bir hukuk devletinde benzerine raslanamayacak olan bu kararın anlamı şudur:

Yurdun kalkınması için farklı görüşler etrafında birleşen siyasi partilerin mensuplarını, her şeyden önce birer yurttaş olan öğretmenlerin dinlememeleri, onların yurt kalkınması ile ilgilenmemeleri demektir ki, bu öğretmene yakıştırılmayacak bir eyeldir. Seçim zamanı oy veren öğretmen, nereye oy vereceğini saptamak için olsun istediği taktirde siyasi parti toplantılarını izlemek zorundadır. Böylesine bir kısıtlama öğretmenin yurt sorunlarından habersiz, kişiliksiz, kendi temsilcisini dinlemekten men edilmiş kısıf kafalı bir yurttaş olmasını istemektedir ki bu ulus için, yurt ve yurttaş için oldukça acı sonuçlar doğuracak bir başlangıçtır. Daha Temel Haklar yasası çıkmadan bu denli temel hak ve özgürlüklere darbe indirilmesi adı geçen yasanın çıkarılmasından sonraki havayı göstermesi bakımından ilginçtir.

Sakarya Milli Eğitim Müdürünün yasaklamasına uygun biçimde bir de İçişleri Bakanlığının bir tamimi var. Evlere senlik o da şöyle diyor:

Memurlar siyasi partilere kaydolamazlar. Partili herhangi bir kişiyi hedef alarak beyanda bulunamazlar; gazete ve dergilere siyasi yazı yazamazlar. Her ne kadar memurlar siyasi olmayan yazılar yazabilirlerse de bu yazılarda «hizmet disiplinini» bozucu ifadeler bulundurmazlar...

Ortada bir «hizmet disiplinini yasa» veya buna benzer bir yasa veya yasa değerinde bir belge yok. Hizmet disiplininin hangi hallerde bozulacağını da tayin edecek makam her memurun bağlı bulunduğu bakanlık. Bakanlıkların başında siyasi kişiler bulunduğuna göre, onların mensup olduğu siyasal kuruluşun ekmeğine yağ sürecektir yazılar «hizmet disiplinine» uygun düşecek, kınar durumdaki yazılar «hizmet disiplinini» bozucu olarak yorumlanacak-

MİZAH

Son Havadis

28 NİSAN OLAYLARI

Tekin Erer

28 Nisan 1960 olayları, Demokrat Parti'yi yıkmak için, C.H.P. tarafından hazırlanmış, plânlanmış bir tertipti. O kadar tertipti ki, C.H.P.'nin bir ihtilâl hazırladığını öğrenen Yüce Meclis, bunun doğru olup olmadığı için, 27 Nisan 1960 günü kendi üyeleri arasında bir «Tahkikat Komisyonu» kurmağa karar vermişti. Bu hareket, 28 Nisan 1960 sabahı henüz gazeteler piyasaya çıkmadan C.H.P.'li gençler tarafından protesto edilmeğe başlandı. İstanbul'dan otuz kilometre uzakta, Büyükdere Orman Fakültesinde leyli okuyan Turhan Emeksiz adındaki C.H.P. Gençlik Kolları üyesi, sabah saat dokuzda İstanbul Hukuk Fakültesinde bulunuyordu. Çünkü C.H.P. yeraltı teşkilâtı geçeden bunları haberdar etmişti. Komünist «Bizim Rad. yo» nun sık sık «Türkiye komünistlerinin fedaisi» olarak isimlendirdiği Turhan Emeksiz'in seken bir kurşunla sırtından vurulmasıyla, C.H.P. tertibinin meyvesi çabucak toplanmış, Demokrat Parti'yi imha etmek mümkün olmuştu. Sanki Yüce Meclis ilk defa bir «Tahkikat Komisyonu» kuruyordu. Bir iktidarı yıkmak için, ortaya atılan bu bahane o kadar gülünçtür ki, sonradan kurulan Yasada Mahkemeleri bu gülünç durumu ortadan kaldırmak için, Tahkikat Komisyonuna şöyle bir dokunmuş, ağırlığı, yolsuzluk, suistimâl, bebek davası, köpek davası gibi suçlamalara istinat ettirmişti. Bütün mesele, İnönü'nün kinlerini tatmin etmek, intikamını almaktı.

★ ★ ★

Aradan yedi sene geçti. 28 Nisan 1967 de ikinci defa «28 Nisan olayları» na şahit olduk. Davacı yine İnönü'ydü. Yine intikamlar alınacak, kinler tatmin edilecekti. Bu defa Malatya'lı Turhan Emeksizin yerine, Kayserili Turhan Fezyioğlu sırtından vurulacak-

tır. Yani memursunuz, bağlı bulunduğunuz bakanlığı eleştirmeniz suç, haksızlıklar, yolsuzluklar deryasında olsanız da.

Bakan diyor ki:

Hizmet disiplinini bozucu yazılar yazanlar, beyanlarda bulunanlar idari yünden cezalandırılacaktır.

Bir devlet memurunun yazı yazması resmi görevi dışında yaptığı işler ve görevine bir zararı dokunmamaktadır. Eğer yazdığı yazılarda suç unsuruna varsa diğer vatandaşlar gibi serbest mahkemelerde hesap vermek durumundadır. Ama İçişleri Bakanı bu gerçekleri bir yana iterek muhayyel bir «hizmet disiplini» kavramı ortaya koyuyor ve devlet memurunun ağzını kapamak istiyor. Bu da en azından memur vatandaşların temel haklarına saygısızlıktır.

Bütün bunların böyle emredildiği bir gerçek iken biz diyoruz ki devlet memuru politika ile bir politikacı gibi uğraşmasa bile siyasi kanaatlarını her yerde, her zaman açık açık söyleyebilmelidir. Nedeni şu:

Türkiye geri kalmış bir ülkedir. Geri kalmış ülkelerde o-

tu. Ama bu, seken kurşunla değil, İsmet Paşanın hançeriyle olacaktı. Aynı gün, aynı hâdise. Fakat bu defa imha edilen, Demokrat Parti değil, Cumhuriyet Halk Partisidir. Yöne tertipler, tertipler, tertipler... Koca bir parti, Atatürk'ün, Bayar'ın kurduğu Cumhuriyet Halk Partisi, çatır çatır çatırıyor. Bunun yıkılışı, zorla, baskıyla, mahkemelerle değil, bütün hayatı, şahsi kaptislerinin, ihtiraslarının giderilmesiyle geçmiş İnönü tarafından yapıyor! C.H.P.'nin yıkılışı iki koldan yürünerek çabuklaştırılıyor. Biri, partinin en güzide elemanlarını tasfiye yoluyla, diğeri, partinin istinat ettiği temel fikirlerin ortadan kaldırılmasıyla...

★ ★ ★

Sosyalizm nedir? Komünizm nedir? İkisinin de bir kelimecik cevabı vardır: Devletçilik! Devletçilikte ne kadar ileri giderseniz, o kadar Sosyalist olursunuz. Herşeyi Devletleştirdiğiniz anda, komünistsiniz! Bunun başka izahı var mı?

28 Nisan 1967 günü, İnönü, kendi partisini parçalamak için yaptığı konuşmada aynen şöyle söylüyordu:

«Biz ortanın solundayız. Aslâ sosyalist parti olmayacağız. Komünizmin karşındayız. Fakat biz, herhangi bir sosyalist partiden çok daha ileride Devletçiyiz.» Sosyalist partilerden daha ileride Devletçi olmak açık açık komünizmi ilân etmektir. İnönü'nün bu açık beyanı karşısında biz, «Ortanın solu Moskova'nın yolu» derken ne kadar çok haklıymışız.

Artık, açıkça anlaşılıyor ki, bunlar memleketi komünist yapacaklar, komünist idareyi getirecekler. Adına da «Ortanın Solu» diyecekler. Tıpkı, bugünkü Doğu Almanya'ya «Demokratik Alman Cumhuriyeti» denildiği gibi...

İşte, C.H.P. böyle yıkılır, bu kafayla, bu gidişle yıkılır. Bir aşırı solcu Bülent Ecevit'i ve onların takımını tatmin etmek için başka isimler, başka namlar, başka adlar altında, komünizm hedefine varmak yolunda yürünürse, başında İnönü de olsa, bu parti ayakta kalamaz. Kalır ama, iskelet hâlinde. Milletten oy'larından mahrum olarak Böyle ayakta durmaktansa, Demokrat Parti gibi şerefli ölmek, çok daha müreccaktır.

Üç - beş doktor, avukat, mühendis mi? Onlar anlatılabilseler, anlatacak olsalar anlatırlardı şimdiye kadar. Demekki ya anlatamıyorlar, ya da anlatmak istemiyorlar. Ülke de az gelişmişliğini sürdürüp gidiyor.

Yukarda söz ettiğimiz tamim ve emirnamelerle de yapılmak istenen şey, ağzını tutamayıp gerçekleri söyleyiverceklerinden korktukları memura gözdağı vermek. Oysa ülkenin kurtuluşu okumuşların, memurların kanaatlarını açık açık söyleyebilmesindedir. Hatta poliuka ile uğraşmasındadır...

M. Nuri AYVALI

VARLIK YAYINLARI

Varlık Yayınevi yeni kitaplarını sunar:

1. Cep Dergisi, 1 Mayıs, Sayı: 7. 3 lira.
2. Ataç: Günlerin Getirdiği - Karalama Defteri; iki kitap birarada. 420 say. 6 lira.
3. Behçet Necatigil: Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü. 580 edebiyatçı, 8 lira.
4. Mareşal von Moltke: Türkiye Mektupları. 5 lira
5. Freud: Cinsiyet ve Psikanaliz, 5 lira.
6. Panait Istrati: Sünger Avcısı, (Y. Nabi) 2 lira.

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU. Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için Adres: P. K. 512 - İstanbul Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci: İhrami Sosyal) Telefon: 17 69 89 İstanbul Bürosu: Mollafenâri Sok. 30/32 Cağaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL. 3 aylık (13 sayı) 15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN: Beher sütunda santimi 25 TL'dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

Sosyalizmde ciddiyet

27 Mayıs'tan sonra sosyalist düşünce birdenbire fişkiydise, bunda biraz da ileri sürülen fikirlerin ağırlığı ve inkâr edilmesi mümkün olmayan olaylara ve rakamlara dayandırılması rol oynamıştır. Gelir dağılışı, petrol, maden, dış ticaret, yabancı sermaye, dış yardım, Amerika ile ilişkiler v.s. gibi konularda ortaya konan gerçekler, toplum hayatının kilit noktalarında bulunan genişçe bir çevreyi büyük ölçüde etkilemiştir. Bir avuç sosyalist, bu ciddi tutum sayesinde, küçümsenemeyecek bir güç teşkil etmişlerdir.

Ne var ki, son zamanlarda mübalâgaya, hafifliğe ve demagojiye hiç ihtiyacı olmayan bir hareketin bazı temsilcilerinin ciddiyetten uzaklaşma eğilimleri gösterdiklerini üzüntü ile izlemektediriz. Düşünce-mizi birkaç örnekle belirtelim: Meselâ, topraklarımızda bulunup bulunmadığı dahi kesinlikle bilinmeyen ve Savunma Bakanı tarafından bulunmadığı ileri sürülen nükleer mayınlar konusunda, herhangi bir patlama olmadığı halde, bu mayınların «Doğu Anadolu bölgesini kirletilmiş bölge hâline getirdiği, 32 milyon Türk'ün ölümüne mahkûm edildiği» ısrarla yazılmaktadır.

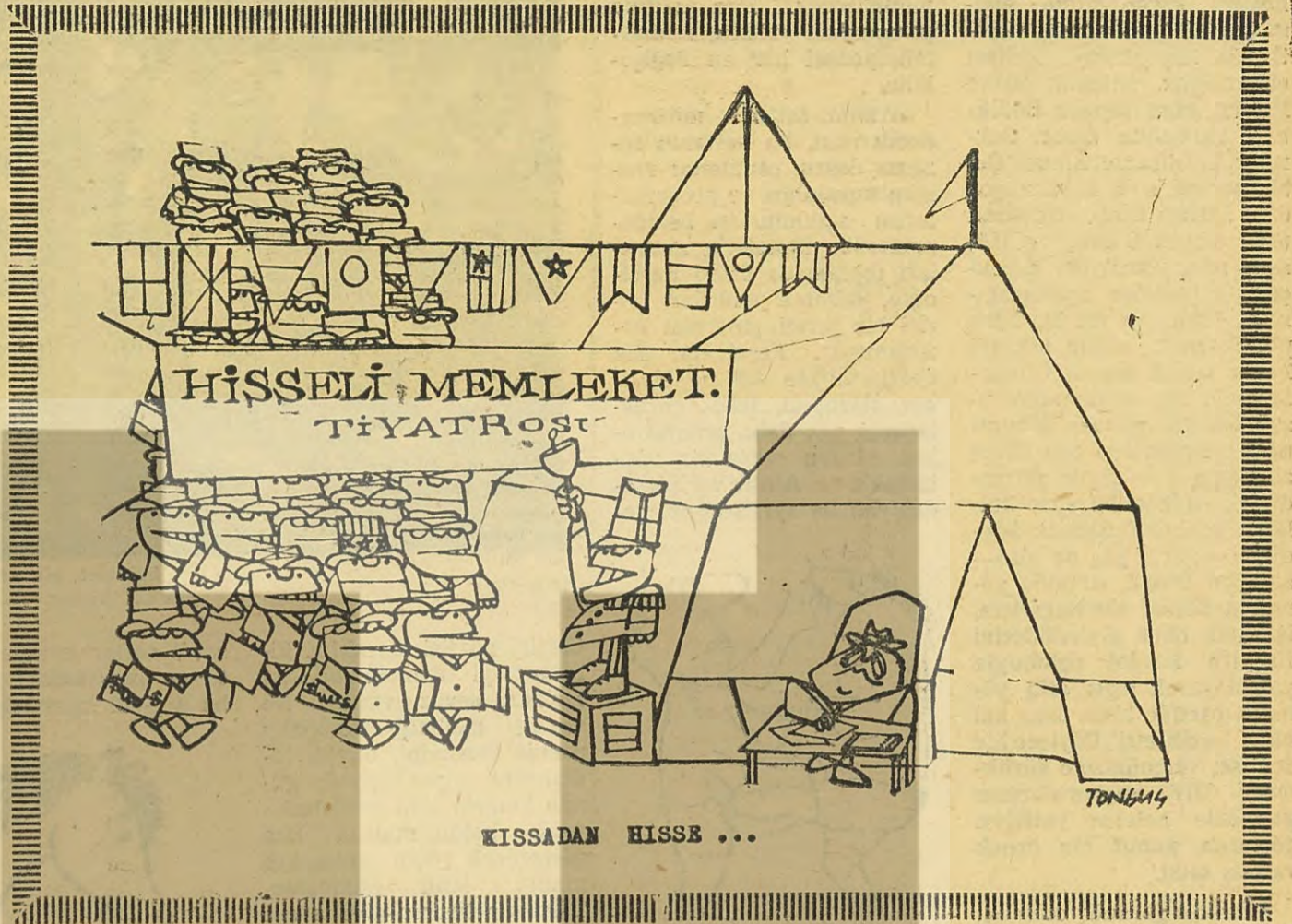
Başka bir örnek verelim: Memleketimizde haklı bir endişe uyandıran besinlerin ışınlandırılması meselesinde, Amerikan emperyalizminin Türk halkını kobay olarak kullanmaya kalktığı- hiç bir delile dayanmaksızın- ileri sürülmektedir. Hemen bütün dünya devletlerinin katıldığı Milletlerarası Atom Enerjisi Ajansı, Birleşmiş Milletler Özel Fon Teşkilâtı ve Birleşmiş Milletler Gıda Yardım Teşkilâtı gibi kuruluşların yardımlarıyla yürütülen ve atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanılmasını öngören bir projenin, sağlık açısından sakıncalar taşıması mümkün değildir. Bunun üzerinde hassasiyetle durulması yerindedir. Ama insanî amaç ve milletlerarası nitelikte bir teşebbüsün muhtemel tehlikelerini belirtmekle, Amerikan emperyalizminin Türk halkını bu konuda kobay olarak kullandığını iddia etmek arasında büyük bir fark olsa gerektir.

Son bir örnek daha: Orta Doğu Teknik Üniversitesinde hocalık ya pan barış gönüllülerine, evvelce Türkiye'de bulunmuş arkadaşlarının gönderdiği bir mektup ele geçirilmiştir. Genç Amerikalı, ülkemizde solcu yazarların tevkifinden duyduğu üzüntüyü belirtmekte ve çeşitli konularda görüşlerini açıklamaktadır. Üzerinde durulmaya değmeyecek bir mektup, CIA'nın «Türkiyedeki Barış Gönüllülerine verdiği talimat» diye yayınlanmıştır. Bu yakıştırma, en azından en geliştirilmiş metodları uyguladığı bilinen CIA'ya hakarettir!

İnsan akıl ve mantığı ile alay eden, ciddiyetten uzak bu yakıştırmalar sosyalizme herhalde itibar kazandırmamaktadır.

ORTANIN SOLU VE BAZI SOSYALİSTLER

Bir kısım sosyalistlerin ortanın solu hareketine karşı tutumu da -tutumun doğruluğu yanlışlığı bir yana- çok zigzaglı ve tutarsız ol-

KISSADAN HISSE ...

muştur. Başlangıçta denmiştir ki, bu bir aldatmacadır, hâkim sınıfların bir oyunudur. Bir sosyalist profesör, sonbaharda, bu görüşü şöyle dile getirmekteydi: İktidara geçmesi bahis konusu olan tek muhalefet partisinin TİP olması, mevcut ekonomik ve sosyal yapının olduğu gibi devamında çıkarı olan çevreleri tedirgin etmiştir. Bu tedirginlik, AP'nin karşısına iktidara namzet olarak, bir delilimli bir sol partinin çıkarılması ihtiyacını yaratmıştır. Bu görüş, «burjuva revizyonizmi» deyimini ifade edilmiştir. Ayrıca, sosyal yarıpı aynı kalan bir partinin, ilerici sözler söylemekle değişmeyeceği ileri sürülmüş ve bu sebeple, ortanın solu hareketi, «ayçiçeğinin olduğu yerde dönmesi» sayılmıştır.

Ortanın solu hareketinin ancak son günlerde anti emperyalist ve milliyetçi bir nitelik taşıdığı, sekizler hareketinin ise, Filipin tipi demokrasi dengesini yeniden kurma amacı güttüğü kabul edilmiştir. Bu, ilk teşhislerden esasta ayrılan, yeni bir değerlendirmeydi.

Eski ve yeni tez, uzlaştırılmaya çalışılmıştır. Özetle denilmiştir ki, «Ecevit hareketi, bir yandan antiemperyalist niteliktedir. Öte yandan ise cılkı çıkmış ve rezil olmuş bulunan komprador burjuvazisine yeniden meşruiyet kazandırmanın tek yoludur». Hem antiemperyalist olacaktır, hem de emperyalizmin uşağı bir komprador burjuvaziyi meşrulaştıracaksınız... Uzlaşmazları uzlaştırmak, tabiatıyla mümkün olmamıştır.

Bu hafta içinde ise, gerçekten hayret verici yeni bir tez ortaya atılmıştır. İddia edilmektedir ki, CHP'nin sol milliyetçiliğe kayışı ile antiemperyalist cephe değil, işbirlikçiler partiden ayrıldıkları için emperyalist cephe güçlenmiştir! Bu görüşe göre, işbirlikçileri

saflarında «idare eden» bir CHP, antiemperyalist mücadelede zaman zaman AP'ye karşı dikilebilir ve en önemlisi AP ile TİP arasında bir tampon olarak kullanılabilir. TİP üzerindeki AP baskısı, tampon CHP sayesinde hafifletilebilir. Halbuki CHP, şimdi birdenbire ortasından bölünmüş ve partinin etkenliği azalmıştır. Böylece sosyalist strateji tartışmalarında, CHP'nin önemli bir antiemperyalist rol oynayabileceği görüşünü savunanların yanıldıkları ortaya çıkmıştır. Bu hatalı tutum sahipleri, CHP'yi yanlış yola iterek, antiemperyalist güçleri zayıflatmışlardır.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız bu yeni tez, yazarının kendi ifadesiyle şöyledir: «Sosyalist örgüt mihverinin hizasını ihmal ederek antiemperyalist bir cephe kurmak çabasına katılanlar, antiemperyalist cepheyi güçlendirelim derken, emperyalist cepheyi adamakıllı ge nişletmişler ve Mecliste Anayasayı bile değiştirebilecek bir çoğunluğa çıkartmışlardır (...)

Oysa CHP'yi gereğinden daha fazla zorlamadan sosyalist örgütün etkisi altında bırakarak, kendi niteliği içinde tutmak daha hesaplı ve basiretli olurdu...

Bundan sonra da yine CHP'yi taşımaya hazır olmadığı yükü taşımaya zorladıkça birçok fire verecek ve nihayet ya sosyalist örgütün çok gerisinde kalacak, ya antiemperyalist cepheден iyice kopacaktır (...)

Onu (Ecevit'i) bu kadar sert ve bol fire karşılığında bir mücadeleye sokmak yerine, CHP'yi AP'ye karşı tampon olarak kullanma çerçevesinde tutmak çok daha yerindedir.

Hızla değişmekte olan Türkiye'de satılmışlar kanadı yeni kadrolar bulmakta zorluğa uğrarlardı. Ve son bölünmeyle emperyalistler yoğunlaşacağına antiemperyalistler CHP'yi tümüyle zaman zaman da olsa AP'nin karşısına dikişebilir.

Şimdi ise saflar çok erken bölünmüştür ve bu bölünme CHP'nin antiemperyalist kanatta almaya çalıştığı yeri önem bakımından zayıflatmıştır. İsmet Paşanın siyasi hayattan ayrılmasıyla bu önem daha da zayıflayacaktır.

Örgütler, dokularının dayanamayacağı yönlere itilmemelidir. İtildikleri takdirde, aynı hacmi ve aynı etkenliği sürdüremezler (...)

Ayrarı mürekkep yapmaya kalktın mı, ayrandan da olursun, mürekkepten de...

Görülüyor ki, birkaç ay önce «CHP sola kayamaz» dindikten sonra, bu yeni tez ile CHP'nin sola kaydığı kabul edilmektedir. Yalnız bu sola kayış, işbirlikçilerin partiden ayrılmasına yol açtığı için zararlı ve antiemperyalist mücadeleyi zayıflatıcı sayılmaktadır. Ne tuhaftır ki, Tunçkanat'ın açık ladediği CIA raporunda da «Çetin Ceviz» in sola kayışı, emperyalizm açısından en büyük tehlike olarak gösterilmektedir. CHP içindeki ve dışındaki işbirlikçi takım da, bu sola kayış yüzünden telâşa kapılmışlardır. Şimdi tamamen farklı nedenlerle de olsa, bir kısım sosyalistler, CHP'deki sola açılışı, tıpkı CIA ve işbirlikçiler gibi zararlı bulmaktadır! İki taraftan birinin fena halde yanıldığı muhakkaktır.

Bazı sosyalistlerin bu yeni tezi hakkında söylenebilecek çok şey vardır; ama asıl belirtmek istediğimiz, sosyalistlerin ciddi ve tutarlı olmak zorunda bulduklarıdır.

Doğan Avcioğlu

Türk Politikasında Saflar Belirliyor!

Çok partili hayata girdiğimizden beri, partilerini terkedenden istifa gerekçesi daima «diktatorial eğilimlere karşı çıkma» biçimindeydi. Şimdi buna «Parti sola kayıyordu» iddiası eklenmiştir. Nitekim Millet Partisi adını taşıyan Bölükbaşı Partisinin Genel Sekreter Yardımcısı Ahmet Çebi, partisi sola kaydırılıyor diye istifayı bastı. Ardından ünlü Kasım Gülek, «CHP, aşırı sola yöneliyor» gerekçesiyle partiden ayrılacağını açıkladı. Ne var ki, Türk politikasının sabun köpüğü kadar renkli siması Gülek'in aşırı sol suçlamaları uzun ömürlü olmadı. Kayserili Feyzioğlu'nun onu ikinci adamlığa bile lâyık görmediğini, sadece bir süre kulamp kenara fırlatmak istediğini —biraz geç de olsa— anlayan Gülek, sırtında yumurta küfesi olmadığı için, bir gün önce söylediklerini Brigitte Bardot üslubuyla yalanlayarak aşırı sola yönelen partide biraz daha kalmayı tercih etti. Böylece hiç değilse, «komünizme sürüklenen CHP» suçlamalarının gerisinde nelerin yattığını gösteren somut bir örnek vermiş oldu.

Şimdilik görünüş odur ki, Feyzioğlu Partisi, Amerikalıların bir zamanlar çok sevdikleri, fakat Feyzioğlu gibi büyük kabiliyetlerin zuhuru üzerine çok görmeye başladıkları Kasım Gülek olmadan kurulacaktır. Doğrusu Melen, Öztrak, Paksüt, Kırca gibi ikinci keman bakımından hayli kalabalık bir partide, birinci keman olma hayalleri kuran Kasım Gülek tipi bir ikinci keman fazlaydı. Ama Feyzioğlu ekibi ile Amerikanvari bir pazar-

lığa girişen Gülek'in, bu ni-kâhı isteyen ağababalarının baskısıyla, bir kez daha fikir değiştirmesi her an mümkündür. Zira politika pazarındaki «aldım, sattım» müzayedesini her an değiştirebilir.

«Aldım, sattım» müzayecilerinin, bu haftanın sonuna doğru partilerini resmen kurlmaları ve programlarını açıklamaları beklenmektedir. Elmalarla armutları toplamada üstad Feyzioğlu, yalnızca yıldızları ilerici bir gerici programı hazırlamıştır. Feyzioğlu, Mc Carthy'cilikte AP ile beraber olacağını, fakat görüşlerinde çok daha samimi olan AP'den sahte bir ıslahatçılık ve Atatürkçülük edebiyatı ile ayrılacağını, çe-

şitli demeçlerinde belirtmiştir. Feyzioğlu, gerçek ismiyle ÇEP'in, AP'den farkını şöyle belirtmektedir:

«Komünizm tehlikesine karşı uyanık olmak hususunda bazı partilerle yakınlığımız, birçok başka noktalarda ve ıslahat tedbirlerinde beraber düşünmemizi gerektirmez».

Demek ki, AP muhafazakar McCarthy partisi ise, Feyzioğlu'nunki ıslahatçı Mc

Sekizler bir arada
«İkinci keman» bolluğu!

Carthy partisi olacaktır. Filipin tipi demokrasiye bu farklılara cevaz vardır. Ne var ki ıslahatçı McCarthy partisi kendisini, büyük iddialarına uygun biçimde, günün konusu olan millî bakiyenin kaldırılmasına rıza gösterecek güçte görmekte midir? Millî bakiyenin, TİP'i geliştirir diye ateşli düşmanlığını yapan ve «Millî bakiye kalkarsa TİP'e yazık olur» dedi diye İnönü'yü suçlayan Feyzioğlu, bu satırların yazıldığı ana kadar, yeni partinin millî bakiye tutumunu açıklamış değildir. İnönü, «Geçen yıl, millî bakiye sistemi için iktidarla bizim aramızda bir anlaşma olmasını arzulayan arkadaşlar, şimdi bizden ayrıldılar ve millî bakiyeye muhtaç haldedirler» sözleriyle Feyzioğlu'na «Hodri meydan» demiş, fakat Feyzioğlu

artık saflar ortaya çıkmıştır ve önümüzdeki günlerde bir sağ-sol mücadelesi, Tür-

kiye'de ilk kez en açık biçimde seçim meydanlarında verilecektir.

BİR TEKLİF:
Feyzioğlu partisi için amblem!

ULU EVDEN GÖRÜNENLER

Bir ulu ev Türkiyem,
Bir ulu dağ üstünde.
En yakından ta en uzağına ulu günde.
Hep kötülük, hep pislik, ışyan ulu günde.

Orda biri, ağa derler, taş yürek,
Yutmuş topraklarını açların kürek kürek.

Bir ulu ev Türkiyem
Bütün yönlere doğru açık pencereleri.
Erzurum'da, İspir'de, Yozgat'ta, Erzincan'da
Ta uykularına dek görürüm nereleri.

Orda biri ulusun yeryağını çalmada,
Biri güzel yurdunu satarak açılmada.

Bir ulu ev Türkiyem,
Gönderimde al bayrak.
Kırkbin köy, kırkbin ac,
Kör olurum bakarak.

Biri sırtlan, biri kurt, biri kaplan, biri fil,
Orda biri Türk'leri yönetirken Türk değil.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Gülek, Sekizlerder. Alpaslan'la öpüşüyor
Brigitte Bardot üslubu!

anlamazlıktan gelmiştir. CHP de kendi getirdiği millî bakiye sistemi konusunda, AP iktidarına karşı geçen yilkiye benzer biçimde çok sert bir muhalefet yapmaya başlamıştır. İktidar partisi ise, millî bakiyeyi kaldırmaya kesinlikle kararlıdır. Yalnız önce Senato seçimlerinin, sonbaharda mı yoksa 1968 Haziranında mı yapılacağını kararlaştırmak durumundadır. Eğer Senato seçimleri 1967 sonbaharında yapılırsa, AP, millî bakiyeyi kaldıran Seçim Kanunu tadil teklifini acele Meclise getirecektir. Seçimler gelecek yıla kalırsa —ki Parlamentoda çoğunluğun eğilimi bu yöndedir— millî bakiye kavgası, yaz sonrasına kalacaktır. Her hâlükârda,

Ali Faik Cihan'ın Yargıtay dâvası

Ali Faik Cihan

Fikir suçlarıyla ilgili önemli bir dâva, olağanüstü CHP Kurlayışının gürültüsü içinde basının gözünden kaçtı. Trabzon Ağırceza Mahkemesi tarafından «Sosyalist Türkiye» kitabında 142. madde suçu işlediği için 7,5 yıl hapse mahkûm edilen hâkim Ali Faik Cihan'ın Yargıtay'daki duruşması, basında tek satırla olsun yer almadı. Duruşmada hâkim Cihan'ın avukatı Cemal Reşit Eyüboğlu, ilgi çekici bir savunma yaptı. Eski Yargıtay Başkanı Halil Özyürük'ün 1951 yılında 141 ve 142. maddeler dolayısıyla giriştiği uzun açıklamalara dayanarak, komünizmin ve sosyalizmin ne olduğunu, 141 ve 142. maddelerin neyi yasakladığını, neyi yasaklamadığını anlattı. «Sosyalist Türkiye» kitabının, Marksist-Leninist bir nitelik taşımadığını, Lenin'den örnekler vererek gösterdi. Eyüboğlu, Anayasa Mahkemesinin 141 ve 142. madde gerekçesi karşısındaki tutumunu ele alarak şunları söyledi:

«Anayasa Mahkemesinin 15 yüksek yargımdan 7'sine göre, fikirleri suç sayan bir kanun maddesi, mevzuatımız arasında yoktur. Diğer 8 yüksek yargıca göre de, fikirlerin ne gibi hallerde suç teşkil edeceği iki yıllık süreden beri düşünüldüğü halden henüz bir kesinlik kazanmamıştır... Sosyalist Türkiye adlı kitapta yazılı fikirlerin suç teşkil edip etmediği de, profesörler ve yüksek yargıçlar tarafından fikir birliğine varılmamış bir konudur.

Kitap, T.C. Anayasası ve T.C. K. hükümlerine göre suç sayılması mümkün olmayıp, tüm vatansever bir gayretle, Türkiye'nin toplumsal metodlarla, insanca, demokratik ve en kısa sürede içinde kalkınmasını araştıran bilimsel bir eserdir.

Burada Türk halkının insanca yaşama savaşına inanmış, bu uğurda Anayasa, Hukuk ve Devrim savaşı yapan bir Türk yargıcının savunmasını yapıyoruz.

Türk toplumu, bugün dahi uzay çağında, insanlarını ortaçağın ekonomik yaşantısından kurtaramamıştır.

Bu sorunun üzerinde durmak, hepimizin borcudur. Bu borcu yerine getiren yazar, 7,5 yıl ceza isteyen bir kararla önünüze getirilmiş bulunuyor. Bir kişinin değil, bir toplumun yargılanmasını yapıyorsunuz.

Düşünce özgürlüğünün seli karşısında ne demir kapılar, ne idam sehpaları dayanmıştır.

Yazar, Türk toplumunun yaşama hakkına inanmışsa, mahkûmiyet hükmü, karanlıkta işler çevirmemiş, yabancı devlet ajanlığı yapmamış yazara, ancak halk için görevini yapmış insanların gururunu verecektir.

Hâkim Cihan'ın avukatı Prof. Turan Güneş de çelişik durumu gözler önüne serdi: «Kitapta ne marksist ve ne de komünist propagandası yoktur.

Şu kitap Karl Marks'ın eller yakan kitabıdır. Karl Marks bir Almandır, komünisttir. Bu kitap piyasada bulunacak, satılacak, bir Türk yargıcının doğru veya yanlış fikirlerini söylediği kitap satılmıyacak. Suudi Arabistanın güneyindeki bazı şeyhliklerin yasaklayabileceği bir şeyi biz yapamayız. Alman yazdığı, Yunan yazdığı kitap Türkiye'de yayınlanacak, bir Türk hâkiminin fikirlerini söylediği kitap yayınlanıyacak. Buna katılmama imkân yoktur. Bir de

şu vardır, şöyle denilmek isteniyor: Üniversite hocalarının anlayacağı bir şekilde yazın, fakat vatandaşın anlayacağı şekilde yazarsanız suç olur. Bu görüş hâkim olursa, o zaman özür dilerim. Türkiye'de hakikaten egemen, sömürücü sınıfların bulunduğu bendeniz de kani olacağım».

Orman dâvası

AP iktidarının yeni Orman Kanunu taslağı, Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı taslağına yakın bir tepki yarattı.

Tasarı taslağı, kamulaştırılan ormanların, yeni sınıflandırmada orman sayılmadığı takdirde sahiplerine bedelsiz verilmesini öngörmektedir.

Bir kısım ormanların «bunlar orman değil» diye eski sahiplerine verilmek istenmesi, eski bir taleptir. 1957 yılında 40 kadar DP milletvekili, bunu sağlamaya uğraşmışlar da başarıya ulaşamamışlardır. Bu sefer de kamu oyununun hassasiyeti karşısında, başarıya ulaşılması çok şüphelidir. Üstelik şimdi Anayasa, önemli bir engel teşkil etmektedir. Anayasa Mahkemesi üyelerinin çoğu bu konuda hassastır.

Ne var ki, orman yağmacıları kadar, orman savunucuları da şimdiye kadar tatmin edici bir orman politikasını sahneye koyabilmiş değillerdir. Orman koruma hassasiyeti, ormanların tahribini önleyememiştir. Üstelik, fakir orman insanı ezilmiştir. İnsan da, ormanı da gözeten pratik çözüm yolları nasıl bulunacaktır? Ormanlık bölgede yaşayan milyonlarca köylünün başka yerlere nakli, bugün için bir hayaldir. Türkiye'de milyonlarca fakir insan, daha uzun süre, ormandan yaşama zorunda kalacaklardır. AP'nin orman yağmacılığı ile insanı ormana feda eden Falih Rıfkı tipi orman tabuculuğunu reddeden bir orman politikası bulma çarelerini araştırmalıdır.

NATO'nun kara listesi!

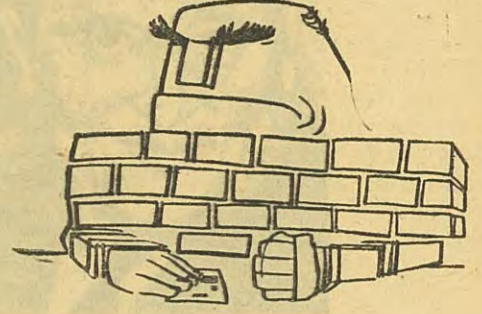
Bilir miydiniz ki, NATO, bir ülkede «Komünist» etiketini yapıştırdığı kişileri «hini hâcette» toplamak için plânlar yapmaktadır? Sanki NATO, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerine karşı savunma amacıyla değil, NATO üyesi ülkeler içindeki solculara karşı savunma amacıyla kurulmuştur!

Yunan darbesi dolayısıyla, New York Times'in ünlü yazarı C.L. Sulzberger'in Atina'dan gönderdiği yazıdan öğrenmekteyiz ki, NATO, gerektiği anda solcuları tasfiye için «kara liste»ler hazırlamıştır! NATO gibi bir askerî savunma örgütünün «kara liste»ler hazırlayabilmesi için, CIA ile, NATO ülkelerinin milli emniyet örgütleri ile ve sağcı çevreleri ile çok sıkı bir işbirliği yapması gereklidir. NATO, ülkelerin değil, sağcılarının savunma örgütüdür!

Güçlü haber alma kaynaklarına sahip Sulzberger açıklamaktadır ki, Atina'daki darbeciler, NATO'nun komünist bir ülke ile çatışması hâlinde tehlikeli olabileceği varsayılan kişilerin peşinen toplanmasını öngören bir NATO plânını uygulamışlardır. «Promete» adı verilen NATO plânı çerçevesinde hazırlanan «kara liste»ye göre komünistleri ve öteki solcuları tevkif etmişlerdir.

Bir çatışma hâlinde, içerde düşman yararına faaliyet gösteren kişi ve teşekküllerin yok edilmeleri normaldir. Güvenlik örgütlerinin tehlikeli saydıkları kişileri barış zamanında tesbiti de normal sayılabilir. Ama düşman hesabına en ufak bir faaliyette bulunmayan, hattâ düşmana karşı savaşmaya hazır kişilerin, «Efendim, belki yıkıcı faaliyette bulunurlar, sabotaj yaparlar, darbe düzenlerler» iddiasıyla, hiç bir şey yapmadıkları halde peşinen tevkifini öngören NATO plânları hazırlanması, özgürlüğü savunmak amacıyla kurulduğu söylenen bir örgüte herhalde yakıştıramaz. Üstelik özgürlük savunucusu NATO örgütü, CIA ve benzeri örgütlerin, Amerikan emperyalizmine karşı seslerini yükselten bütün milliyetçileri komünist sayan faşist «kara liste»lerine dayanmaktadır! Bunun içindir ki, Sulzberger'in açıkladığı Promete Plânı, NATO'nun milletleri değil, kapitalizmi ve kapitalist sınıfları savunduğunu gözler önüne seren ibret verici bir vesikadır.

Yunanistan'da faşist darbeciler, faşizme karşı demokrasiyi savunacak ve halkı direnmeye çağırarak vatanseverleri tevkif etmek isterken NATO «kara liste»sini kullanmışlar ve Sulzberger'e göre, listeye «solcu olmayan» pek az kişinin adını eklemiştir. Demek oluyor ki, NATO'nun «tehlikeli kişiler» listesi ile faşist darbecilerin «tehlikeli kişiler» listesi arasında pek az fark vardır! Emperyalizme karşı çıkan ve Filipin tipi sahte özgürlüğü reddederek gerçek demokrasiyi savunan her kişi, yalnız kökü dışarda faşist darbeciler için değil, demokrasiyi kurtarma iddiasındaki NATO için de tehlikelidir! Ünlü New York Times, gazetecilik gayretiyle, bu acı gerçeği istemeden gözler önüne sermiş ve

Atina'da Promete kara listeleri hazırlayan NATO'nun, Tunçkanat'ın açıkladığı CIA raporunda belirtilen biçimde, Türkiye'de de «Fatih Sultan Mehmet nót realizasyon listeleri» düzenleyebileceğini hatırlatmıştır.

New York Times yazısının ortaya koyduğu bir başka gerçek, darbenin CIA'ya çok yakın subaylar tarafından düzenlenmiş olmasıdır. Darbenin liderlerinden Papadopoulos, karın istihbarat servisinin eski şefidir. Daha sonra Genelkurmay «politik eğitim» şubesinin başına gelmiştir. Darbenin öteki lideri Makarezos da istihbarat servislerinde çalışmaktadır. Ne var ki, yalnız istihbaratçıları tarafından darbe düzenlenmezdi, tanklara da ihtiyaç vardı. Sulzberger, büyük bir sâfiyetle durumu şöyle açıklamaktadır: «İstihbarata sahip olmak ve propaganda usullerini kullanmasını bilmek, bir darbe için yararlıdır, ama darbeye tanklar şarttır: Tank yoksa, darbe de yoktur. Patakos, Zirhlî Birlikler Eğitim Merkezinin başında bulunmaktaydı ve Atina civarındaki tankların onun kumandasındaydı.»

Demek ki darbeyi CIA'dan doğrudan doğruya para aldığı ve CIA ile içiçe bulunduğu daha önce yetkili bakanlarca açıklanan istihbarat servislerinin gözde kişileri ile hükümet merkezindeki tankların kumandanlığına lâyık görülen «güvenilir» General Patakos düzenlemiştir. Darbedeki CIA parmağı, bundan daha veciz bir şekilde belirtilemezdi.

Tabii ki Sulzberger, Amerikan parmağını reddetmektedir. Ona göre, iki istihbaratçı ve bir «mutemet» tankçıdan ibaret üç kafadar, «muhtelif zamanlarda Amerikalılarla temas aramışlardır, fakat bu teşebbüsler görmezlikten gelinmiştir.» Darbeden sonra da üç kafadar, «Promete plânı hakkında bir şeyler söylemekten dikkatle kaçınmışlardır. Zira potansiyel hasımlara, darbe yapma tekniklerini açıklamak istememektedirler.»

Şükürler olsun ki, Atina'daki Amerikan yetkilileri ve baş darbecilerle uzun uzun konuşan ünlü yazar, Sulzberger, NATO'nun Promete plânını, kara listesini ve bunları uygulayan CIA'nın çok yakını darbecileri dünya kamu oyna duyurmuştur.

Daha ne söyleyelim... Atina'da oynanan oyun, görmek isteyen gözler için o kadar açıktır ki...

TRT-Demirel

TRT'ye karşı gürültülü bir savaş veren MP lideri Bölükbaşı'nın bu mücadeleden sadece eğlence- li bir ünvanla çıkmasına rağmen, TRT'ye karşı sa- vaş yolunda direnen başka politikacılar da mevcut- tur. Bunların başında AP lideri Süleyman Demirel vardır. İktidarda olmanın sağladığı bir sükunet için- de yürütüldüğü için, yüreklerde Bölükbaşı'nınkin- den hiç de az olmayan öfkeler yaratan bu savaşın belirtileri kamu oyunun gözüne pek çarpmamakta- dır.

Nisan başında bir gazetecinin «Halk TRT'nin nesinden şikâyetçi» sorusuna, «Nesinden olacak... Her şeyinden Programından ve yayımlarından» ce- vabını veren Demirel, TRT'ye duyduğu öfkeyi, 27 Nisan günü açığa vurdu.

Vakit gecenin onu. Yer, Ankara'nın hava limanı Esenboğa... Alanda Ankara'nın seçkin simaları hazır... Bu seçkinler, daha çok da AP liler... Bunlar, dört saat önce Almanya'dan dönen ve az sonra da Pakistan'a uçacak olan Süleyman Beyi uğurlamaya gelenler Komutanlar ve bazı yüksek askerî erkân da hazırın arasında... Tabii gazeteciler de var... Uçuş saatinin yaklaştığı bir sırada TRT muhabirle- rinden biri, pistin bir köşesinde, bir grup uğurlayıcı ile konuşan Süleyman Beye yaklaşıyor. Amacı, Pakistan yolculuğu arifesinde Başbakanı gezi ile ilgili bir demec almaktır.

«BEN KİMİM SÖYLE BAKAYIM!»

Başbakan TRT muhabirini görünce birden yüzünün güleçliği kaybolmuş, sert ve dik bir sesle sorar: «Ondokuz haberlerini Kim yazdı?» TRT muhabiri şaşırır. Şaşkınlık içinde ve çekingen bir şekilde, «Bir acayiplik mi oldu efendim?» der.. Süleyman Bey sinirlidir. Daha dik, daha sert âdeta gürleri gibi: «Ben bu memleketin Başbakanı değil miyim?» Muhabir ne desin, «Şüphesiz efendim, Başbakanımsınız.» cevabını verir. Ama Süleyman Beyin tepesi atmıştır bir kere, sesini daha da yükselterek haşlamaya devam eder! «Peki bunlar kim? Bunlar, bu memleketin komutanları değil mi?» Eliyle, üç beş adım ötede duran kuvvet komutanlarını, generalleri göstermektedir. TRT muhabiri iyiden iyiye şaşırmıştır. İçine bir şüphe düşer, acaba saat ondo- kuzda yayımlanan haber bülteninde komutanların komutanlıklarını unutan bir takım lâflar mı edildi? Ama olur mu? muhabir bunları düşünürken Süleyman Bey baklayı ağzından çıkarır ve şöyle gürleri: «Kim karşıladı beni? Beni komutanlar karşılamadı mı? Ben askerî törenle karşılanmadım mı? Neden askerî törenle karşılandığımı yazmadınız? Haberini kim yazdı söylesenize. Hem neden Almanya dönüşümle ilgili bir röportaj yayımlamadınız?» Demirel içini boşalttıktan sonra yanındaki AP'lilere döner, gülümser ve yarım kalan sohbetine devam eder.. TRT muhabiri haşlanmasına rağmen, sabırlı bir insan olarak, Başbakanı bir kere daha, Pakistan ge- zisi arifesinde TRT aracılığı ile bir söyleyeceği olup olmadığını sorar. Sanyor ki, Süleyman beyin şiddeti geçmiştir. Ama aldanmıştır. Demirel bir kere daha hışımla döner ve sorar: «Nerde teypin? Yok mu teypin? Niçin teyp yok?» Sonra sırtını dönüp cebinden çıkardığı bir kâğıdı az ötede duran bir koruma polisine uzatarak. «Bakın bakalım, Anadolu Ajansı muhabiri yok mu, bunu ona verin» der. İki AA muhabiri fırlayıp Süleyman Beyin yazılı demecini alıp giderler. Süleyman bey artlarından, hıncını almış bir insan rahatlığıyla «Sonra TRT'ye de verirsiniz» diye buyurur.

TRT — İktidar ilişkileri, bu minval üzere yürümektedir!

siyasi notlar

Kıbrıs ve Sovyetler

Sovyet Basını, Yunan darbesinden çok Kıbrıs'ta aynı biçimde bir darbenin sahneye konması üzerinde durmaktadır. Pravda'dan sonra Izvestia da şunları yazmaktadır:

«Kıbrıs hâlen bir askerî darbe tehdidi altındadır. Kıbrıslılar, Sovyet desteğine güvenebilirler. Yunanistan'daki Kral - Asker darbesi, bu tehdidi özellikle görünür hale getirmiştir. Bu iki komplo NATO menseldir. Atina darbesini düzenleyenler, işler ters gittiği takdirde, NATO askerî yardımı konusunda direkt garanti almışlardır.»

Le Monde gazetesi Sovyet tutumunu şöyle yorumlamaktadır: «Sovyet resmi çevreleri, Atina askerî rejimine bağlılığını bildiren Kıbrıs'taki Yunan Kuv-

General Grivas
Kıbrıs'taki ayak..

vetleri Kumandanı General Grivas ile Atina rejimi hakkında ihtiyatlı bir sessizliği sürdüren Makarios arasında, görünüşe göre, bir kuvvet denemesini beklemektedirler.»

Lefkoşede yayımlanan Telefea Ora gazetesine göre, darbeciler, başlangıçta Kıbrıs'ta bulunan Yunan birlikleri vasıtasıyla, darbeyi Kıbrıs'ta da genişletmek istemişlerdir. Albay Patakos'un plânına göre, Grivas kuvvetleri, 23 Nisan günü Lefkoşede bütün hükümet binalarını işgal edecekler ve Kıbrısın dünya ile ilişkisini keseceklerdi. Hükümeti «nötralize» ettikten sonra, bir subay grubu Adayı yönetecekti. Fakat Makarios'a sâdik Millî Muhafız Teşkilâtının darbeye karşı koyacağına anlaşılması ve bundan yararlanarak Türkiyenin müdahale etmesi ihtimali üzerine teşebbüs- ten vazgeçmiştir. Sovyet kaynakları ise, bu tehlikenin hâlâ mevcut olduğunu ileri sürmektedir.

Sovyet endişeleri ne ölçüde gerçeğe uygundur, bilemeyiz. Ama «Gitti Makarios, geldi Grivas» oyunundan hayallere kapılmak Ankara için herhalde akil- lica bir tutum olmasa gerektir.

Amerikan Askerî Posta Ofisleri

Yeni Gazete yazıyor: «Türkiye'de Amerikalıların istifade ettikleri A.P.O. (Army Post Office) teşkilâtının kaldırılmasına Türk Hükümetince karar verilmiş, fakat hemen ardından yine Hükümetçe verilen bir kararla, bu teşkilâtın çalışmaya devam etmesi uygun görülmüştür. Tesbit edebildiğimize göre, verilen birinci karar gereğince, Army Post Office teşkilâtı, 1 Mayıs 1967 gününden itibaren faaliyetten alıkonulmuş olacaktır. Ancak, hükümetçe 29 Nisan günü verilen yeni emirde «tatbika- ta eskisi gibi devam edilmesi» istenmiştir. Ankara'da bulunan Amerikan resmi çevreleri de Army Post Office teşkilâtının faaliyetinde hiç bir aksama veya kesiklik olmadığını kesinlikle ifade etmişlerdir.»

İlerici aydınların çavuş çıkarılması

İlerici aydınları çavuş çıkarma biçimindeki eski bir gelenek, yeniden hortlatılacağı ben zemektedir. Tuzla'daki Yedeksubay Piyade Okulunda, altı aydır eğitim gören üç ilerici aydının subaylık hakları ellerinden alınmış ve çavuş olarak kıtaya sevk edilmişlerdir. Bunlardan biri tanınmış hikâyecisi ve avukat Demir Özlü'dür. Öteki de TIP sempatiçisi diye öğretmenlikten çıkarılan Necmettin Yazıcı'dır.

Çavuş çıkartma gerekçesi diye «sınavlarda başarısızlık» gösterilmiştir. Ama Okul Müdürü-ğü, sınav kâğıtlarının yeniden gözden geçirilmesi talebini reddetmiştir. İlerici aydınların avukatları, işlemin durdurulması ve iptali için Danıştay'da dava açmışlardır.

Kennedy Cinayeti ve CIA

New Orleans Savcısı Jim Garrison, tanıkların birer birer ortadan kaldırıldığı Kennedy Cinayeti davasını, cesaret ve azimle yürütüyor. Garrison, Oswald'ın CIA hesabına çalıştığını açıklamıştır. CIA, Warren Komisyonunu yanıltmak için Komisyonca istenen Oswald'ın bir resmini saklamış, yerine ilgisiz bir başka resim vermiştir.

Oswald'ın bir CIA ajanı olduğu, Kennedy Cinayeti aydınlatmaya çalışan yazarlar tarafından birçok defa ileri sürülmüştür. Şimdi Savcı Garrison, bu düşüncüyü doğrulayacak delillere sahip bulunmaktadır.

Kennedy'nin öldürülmesinde CIA parmağı? Bu kabul edilirse, cinayetin nerelere kadar uzanacağı ve Amerika'da kurulu düzenin nasıl temelinden sarsılacağı kolayca tahmin olunabilir. Bu sebeple, Garrison'un çabaları, idareden gelen büyük baskılarla karşılaşmaktadır. Bununla beraber, Kennedy'nin resmen tek katili ilan edilen Oswald'ın bir CIA ajanı olduğunun ortaya çıkması, cinayetin aydınlatılması yolunda önemli bir gelişme teşkil edecek- tir.

Nitekim Savcı Garrison, CIA ve FBI'nin soruşturmayı çıkmaza sokmak için sıkı işbirliği yaptıklarından şikâyet etmiştir. Garrison, Kennedy Cinayeti konusundaki resmi te- zin yanlış olduğunu bilen Warren Raporunun hazırlanışında engelleyici davranışlarda bulunan CIA'nın bu tutumu hakkında Meclis soruşturması açılmasını istemektedir. Herhalde bu kudretli teşekküllerin etkisizledir ki, kapitalist basın, Savcı Garrison'u çürütmek için kampanya açmıştır. Nitekim News Week dergisi, Gar-

rişon'un yalan ifade vermesi için bir tanığa 3 bin dolar rüş- vet teklif ettiğini yazmaktadır.

Nâsır ve CIA

Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanı Nâsır, 1 Mayıs günü yaptığı konuşmada, yakından tanıdığı CIA'nın faaliyetleri üzerinde bir kez daha durmak ihtiyacını duydu. Nâsır'a göre, ABD, dünyada karşı devrim hareketlerinin liderliğini yüklenmiştir.

Nâsır, Mısır istihbarat servislerinin, CIA ajanları arasında geçen bir konuşmayı teypte aldıklarını açıklamıştır. B.A.C. Başkanı, «Bu konuşmalar, CIA'nın bizden kurtulmak istediğini gösteriyor» demiştir. Nâsır'ın belirttiğine göre, B.A.C. Başkan Yardımcısı Mareşal Abdülhakim Amir bir ameliyat geçirmiştir. Ameliyatın başarıyla sonuçlanması üzerine bir CIA ajanı, «Bu adam niye öldü? Bu adamların birinden kurtulmuş olacaktır» demiştir.

Nâsır, bu konuşmaları kaydeden teypi Amerikan Büyükelçisi Battle'a dinletmeyi teklif etmiştir. Büyükelçi, Washington'dan aldığı emre uyarak CIA ajanlarının marifetlerini dile getiren teypi dinlemeye yanaşmamıştır!

Bütün bunlar bir masal değildir. Çeşitli nedenler yüzünden Amerikayı nispeten kollamak zorunda olan ve Amerika- dan hayli geniş yardım almış bulunan bir devlet başkanının sözleridir. Bu durumda bir devlet başkanı, «Amerika bizden kurtulmak istiyor» derken, herhalde söylemediği daha çok şey vardır.

Nâsır, bu arada Amerikan ekonomik baskısı üzerinde de durarak fakir, fakat kararlı bir ülkenin baskıları hafifletmek için başvurduğu bir çareyi dile getirmiştir: «ABD, Birleşik Arap Cumhuriyeti üzerinde ekonomik ve psikolojik çifte bir baskı uygulamaktadır... B.A.C., Amerikan gıda fazlalığının bir kısmını Mısır parası ile ödemektedir. Ama, bu insanî amaçlarla yapıyor değil- dir. ABD Büyükelçiliği, dolarla ödeyeceği masraflarını, bu sayede yerli parayla karşılamaktadır.

Bizim üzerimizde ekonomik baskılar uygulayanlara karşı nasıl davranacağımızı bilmekteyiz. Ben onlar üzerinde çok daha güçlü bir ekonomik baskı yürütmekteyim. Bu çok basit bir usul: Bana baskı yapıncı, borçlarını ödemeyi durduruyorum. Böylece ekonomik baskıların faydasız olduğunu gösteriyorum.»

Başkan Nâsır
Daha söyleyeceği var

ARPAKLIKLAR

Devlet parası ile yaratılmış Kamu İktisadi Kuruluşları ile bunların katkıda bulunduğu kuruluşları, yönetim kadrolarını dolduran Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcısı gibi yöneticilerin dışında bir de Yönetim Kurulu, ya da kuruluş özelliğine göre Müdürler Kurulu yönetir. Eski deyimle, «İktisadi Devlet Teşekkülü» denen «Kamu İktisadi Kuruluşları»nın yönetim kurullarında görevli olanları ise halk genellikle, ağıktan para alan, hiç bir iş yapmayan, siyasi nüfuz ve itibar sahipleri kabul eder. Bunun için de, Yönetim Kurullarında görevli olanlar, «İdare meclisi azası» diye bilinenler hep merak edilir.

Gene halka göre, «Kamu İktisadi Kuruluşları» birer «Devlet çiftliği» gibi yönetilir. Halk arasında yaygın kanı, yüzlerce yıllık birikimin verdiği kanı, «devletin mah deniz, yemeyen domuz» deyiminde ifadesini bulan çarpık ama maalesef bilinç altına kaskatı yerleşmiş bir inançtır. Bunun içindir ki, Yönetim Kurullarına birer «arpalık» gözü ile bakılır.

SEÇ SEÇ AL!

Mesela işe dev bir kuruluş olan PTT'den başlayalım. PTT'nin Genel Müdürü Necmi Özgül de öteki Kamu İktisadi Kuruluşlarının genel müdürleri gibi, Yönetim Kurulunun, ya da Müdürler Kurulunun doğal üyelerindedir. Yardımcılarından Necdet Tanay da... Öteki Yönetim Kurulu üyeleri ise İhsan Pulak, Selâhattin Akalın, Zeki Gürsoy'dur... DDY Yönetim Kurulu ise, başta Genel Müdür Kâzım Yurdakul olmak üzere, yardımcıları Hasan Ergeçen ve Mustafa Ersoy ile Sabahattin Baydur, Mehmet Ertuğrul, Salih Seleğ'den kuruludur. Toprak Mahsulleri Ofisinde ise, başta Genel Müdür Kâmuran Baydur ve yardımcıları Hikmet Delice ile Nejat İzmirlioğlu'ndan başka Bâki Güzey ve Ali Yeniaras yönetim kurulunu teşkil ederler... Ereğli Demir - Çelik Fabrikaları Yönetim Kurulu ise, Daniş Koper, Zafer Pamir, Saim Aybar, Ferhat Nuri Yıldırım, Halil İmre, Ali Çimen, John Aegen, Frank E. Weise'den ibarettir.

BANKALAR SERİSİ

İller Bankası Yönetim Kurulu, Genel Müdür Vedat Önsallabaşlar, Şuayip Onal, Necmeddin Aka, Safiyettin Erbuğ diye devam eder. Halk Bankasında ise bu liste, Halit Taşcıoğlu, Sıtkı Özen, Muzaffer Denizdöven, Nureddin Ertürk, Ayhan Açıklım şeklindedir. Ziraat Bankası Genel Müdürü Sabahattin Şerifoğlu ve yardımcıları Cavit Oran ile Halûk Kansu'dan başka bu bankanın yönetim kurulunda şu üyeler vardır: Nâsir Zeytinioğlu, Gani Başman, Rahmi Uludağlı... Vakıflar Bankasında ise kadro şöyle kurulmuştur: Sabahattin Tulga, Kemal Demiralay, Atıf Benderlioğlu, Yakup Gürsel, Cemal Yorulmaz, Feramus Berkol... Emlâk Kredi Bankasında: Hayri Seçkin, Sabri Karaman, Mustafa Mesetoğlu, Muhiittin Kulın, Hamdi Özer... Turizm Bankasında Davut Giresunlu, Muhlis Demren, Rebi Karatekin, Cahit İnkaya, Naci Selik... Devlet Yatırım Bankasında: Nedim Rüştü Aksal, Vehbi Alpar, Mazhar Sözen, Selâhattin Sürel, Hikmet Turat... Eti-bank'ta: Suphi Yavaşca, Ahmet Cemil Conk, Afif Sanver, Orhan İlbeyli, Rasim Kurşuncu, Yaşar Özkan... Sümerbank'ta: Şevket Davashgil, İbrahim Etçioğlu, Kâmil Cba, Şevket Turgut, Necdet Calp, İbrahim Yalçınoğlu... Şekerbank'ta. Ömer Sunar, Haydar Koyuncu, Ali Şahingil, Hüseyin Con, Şakir Alp, Vecdi Arner, Hizber Akdeniz... Ticaret Bankasında: Nafiz Ergeneli, Cevat Kanbolat, Edip Kandemir, Sadık Arda, Saim Köknar, Hayati Ataker, Peyami Öven, Feyzullah Köprülü... İş Bankasında: Turan Güneş, Cahit Zamangil, Uluğ İğdemir, Fahir Armaoğlu, Ahmet Muhip Dranas, İhsan Köknel, Ali Said Gönenc, Davut Akça, Sururi Kocaimamoğlu, Talât Orhan...

SİGORTALARA GELİNCE

Devlet katkısı olan sigortalara gelince... Bunlardan Güneş Sigortanın Yönetim Kurulu şöyledir: Zühtü Tingiz, Necati Saner, Fatin Fuat Tözer, Servet Zengin, Haydar... Ray Sigorta: Niyazi Şahin, Emin Heral. Gündüz Güngen, Fahir Bülce, Fethi İsm... Şeker Sigorta: İhsan Emgen, Enver Egeli, Hanifi Ulutekin, Ethem Kuru, Afif Gediz, Halit A-taşer, Vehbi Ökten, Nafiz Baysal, Rıdvan

Soykan, Metin İlgün, Bilâl Gezgin, Sedat Yılmaz, Bedii Artun.. Güven Sigorta: İzzet Beşkardeş, Avrullah Senger, Ertuğrul Fidan, Zafer Halkır, Muhsin Gökçaya... Sosyal Sigortalar Kurumu Müdürler Kurulu; İlhan Altan, Ekrem Özkılıç, Cemal Kiper, Mehmet Yavuz, Hasan Özgüneş, Naim Malkoç, Burhan Alpagut, Ali Kâzım Kara...

ÖTEKİ KURUMLAR VE ŞİRKETLER

Ziraî Donatım Kurumunun listesi de şöyle: İzzet Baykal, Rauf Ali Eğilmez, Nejat Emirli, Akif Çakman, Kemal Cemal Oncel... Azot Sanayii A. Ş.: Abdülkerim Doğru, Rıfat Onat, Haydar Demirarslan, Mehmet Akyemci. Türkiye Petrolleri A.O.: Turgut Gülez, Sabahattin Tanman, Muhsin Özbay, Mazlum Ataman, Kemal Noyan, Mehmet Mutlugil, Hasan Göker... Petkim Yönetim Kurulu: Turgut Gülez, Rasim Onikinci, Yakup Neyaptı, Vehbi Bilgiç, Hamza Batuk... Türkiye Kömürleri İşletmesi: Behzat Firuz, Ahmet Demiryüce, Atilla Aybay, Ruhi Çalışlar, İsmail Özü, Mithat Eren... Türkiye Sellüloz ve Kâğıt Fabrikaları: Aziz Gümüş, Nahit Avcı, Ahmet Ülgen, Aziz Gürel, Ekrem Alpagut... Devlet Malzeme Ofisi: Orhan Giray, Cemal Öktem, Mustafa Altındağlı, Fatma Bingöl, Raptı Ergil... Et ve Balık Kurumu: Enver Batumlu, Fahri Atalay, Kâmuran Arkun, Güner Sarısözen, Mustafa İnceoğlu... Makina Kimya Endüstrisi Kurumu: Mehmet Özgür, Cevat Vural, Mustafa Erener, Ali Tatarer, Saim Arman.

YEM SANAYİİNDEN ŞEKERE

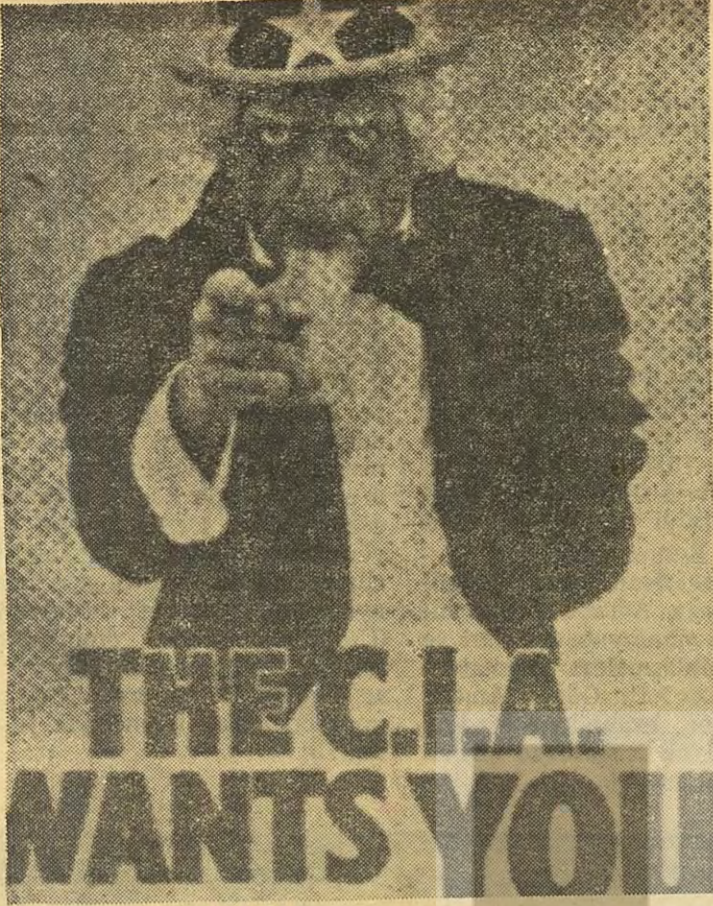
Yem Sanayii T.A.O.'da ise liste şöyle. Hüseyin Altuğ, Selâhattin Tanrikut, Ömer Yılmaz, İhsan Tonbus, Mehmet Ali Demir... Süt Endüstrisi Kurumunda da şöyle: Burhanettin Doruk, Tanrıverdi Gökçay, Rasim Giray, Galip Avcı... Şeker Fabrikaları A.Ş. : Hasan Fehmi Yazıcı, İbrahim Mutaf, Mustafa Kepir, Refii Hurd, Macit Selen, Tayfur Şırlak... Maden Hurdacılık T.A.Ş., Hamdi Yerden, Mithat Aytu, Mustafa Göksoy ve mürakıplar, İlhan Kutatgu, Hilmi Sonalan... Çimento Sanayii T.A.Ş.: Cavit Borçbakan, Asım Bayrak, Nusret Büyüklimanlı, Selâhattin Şabanoglu, Şekip Akalın... Yapağı ve Tiftik A.Ş.: Baha Öndeş, Halil Krathlı, Ömer Faruk Sanaç, Mehmet Sami Öztürk... Elektrik Etüt İşleri. Kutlu Büyükdöğücü, Mücteba Buharalılar, Hikmet Kargı, Ertuğrul Algan... Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü: Akif Erginay, Haydar Furgaç, Saffet İrtenk, Abdullah Emre İleri, Sadettin Cemalgil, Mehmet Aslantürk, Abdurrahman Şahin...

Ankara Palas Oteli Yönetim Kurulu: Vecdi Tokar, Mehmet Öz, Vedat Abut, Celâl Akarsu... Güneş Matbaacılık T.A.Ş.: Rahmi Sanalan, Cahit Tokgöz, Ahmet Özdemir, Hüseyin Cahit Aküzüm... Anadolu Ajansı Yönetim Kurulu; Atilla Onuk, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Fatin Fuat Tözer, Hakkı Devrim, Abbas Parmaksızoğlu...

Nasıl? Bu uzun listede bir hayli tanıdık ada rastladınız mı? Bu listenin daha eksigi çok. İçinde devlet parası katkısı bulunan daha nice nice kamu kuruluşları ve özelliklerle de bunların katkıda buldukları kuruluşlar var. Hem de neler neler? İpraş mı istersiniz. Bilecik Konserve Sanayii mi, Sun'i Tahta Şirketi mi, Turist Seyahat Şirketi mi, Ülfet Gıda ve Sabun Sanayii T.A.Ş. mi, Girma mi, Migros mu, Minneapolis - Moline Türk Traktör ve Ziraat Aletleri A.Ş. mi, yoksa buz dolabı ve çamaşır makinası yapan Arçelik Anonim Şti. mi? Elbette bunların da yönetim kurulları, buralarda üye olan «İdare meclisi üyeleri» var. Bunların tamamını bulup çıkarmakta, millete duyurmakta fayda var. Bizim bulabildiklerimiz bu kadar oldu. Bunlar tamamlansa, kim ne yapıyor, kim ne alıyor bilirse öyle sanıyoruz ki bir hayli faydalı bir iş yapılmış olur...

Parlamento üyeleri, bir yazılı soruyla devlet katkısı bulunan teşekküllerin yöneticilerinin tam listesini Hükümetten istemeli-dirler. 27 Mayıs'tan biraz önce, yazılı bir soru üzerine Hasan Polatkan, çok eğlenceli fakat hayli uzun bir idare meclisi üyeleri listesi açıklamıştı da...

İlhami Soysal

CIA ve TMGT

Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı Genel Başkanı Alp Kuran, Milli Güvenlik Kuruluna başvurarak, 3. Koalisyon hükümetinin düşürülmesinde CIA parmağı bulunup bulunmadığının tahkik edilmesini ve Türkiye'deki bütün CIA faaliyetlerinin tesbiti ile kovuşturulmasını istedi. Ne var ki, aradan bir yıla yakın zaman geçmesine rağmen, Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA raporu meselesi dahi uyutulmuştur.

Alp Kuran ayrıca, İstanbul Cumhuriyet Savcılığına yazdığı bir yazıda, TMGT'nin CIA faaliyetlerini dile getiren afişlerini, kanunlara aykırı biçimde toplan ve sansürlü hortlatılan savci yardımcısı Fehmi Abbasoğlu'nun cezalandırılmasını istemektedir.

Bir CIA ajanının açıklaması !

CIA'nın özel gruplarla irtibatını sağlamakla görevli eski bir CIA yetkilisi olan Thomas W. Braden, geçen hafta çeşitli kuruluşlara ve sendikalara nasıl para verdiğini açıkladı. Bugün sendikacılığın CIA hizmetinde kullanılmasına şiddetle karşı çıkan ünlü sendikacı Walter Reuther ve kardeşi Victor dahi, Braden'in aracılığı ile CIA'dan 50 bin dolar almış idi! W. Reuther, bu açıklamanın doğruluğunu kabul etmiştir. Fakat asıl CIA parasından faydalananlar, Türk - İş Genel Başkanının «şahsi dostum» dediği ve CIA ile ilişkisi olabileceğini reddettiği J. Lovestone ile Türk - İş kongrelerinden eksik olmayan muavini Irving Brown'dır. Bunlara Avrupa, Asya ve Afrikadaki sendikacılık hareketlerini nüfuzları altına almaları için milyonlarca dolar ödenmiştir.

Açıklamayı yapan Braden, İkinci Dünya Savaşında istihbarat subaylığı yaptıktan sonra, 1950 yılında CIA yetkilisi Allen W. Dulles'in özel yardımcısı olmuştur. Dulles, CIA direktörlüğüne getirilince, Braden, ona CIA parasıyla yerli ve yabancı teşekküllere sızma programını teklif etmiştir. Braden, Dulles'in tasvibiyle, bu işi organize etmiş ve uzun yıllar yürütmüştür. İşte şimdi bu işi plânlayan ve yürüten önemli bir CIA yetkilisi, içte ve dışta sendikacıları, yaygın organlarını, gençlik teşekküllerini, profesörleri parayla nasıl kazanmaya çalıştıklarını açıklamaktadır.

Türk sendikacılık hareketinin yetkilileri, acaba bu açıklamadan sonra da, J. Lovestone ve Irving Brown'ı savunmaya cesaret edebilecekler midir?

CIA, Spaak ve Sosyalizm!

Ünlü CIA şefi Allen Dulles'in yakın çalışma arkadaşlarından eski CIA yetkilisi Thomas Braden, CIA parasıyla sendikaları, aydınları, dergileri nasıl elde ettiklerini Saturday Evening Post ve Los Angeles Times'da anlatırken, Avrupa ve NATO'nun ünlü sosyalisti Paul-Henri Spaak hakkında şu açıklamayı yaptı:

Mr. Braden, Soğuk Harbin en şiddetli günlerinde, CIA'ya yardım talebinde bulunmak için eski dostu Spaak'ı Amerikaya çağırma'yı düşünmüştü. Allen Dulles, bu projeden Cumhuriyetçi Partinin Senato lideri William Knowland'e söz eder. Knowland, bir sosyalistin Amerikaya gelmesine şiddetle karşı çıkar. Allen Dulles, aşırı muhafazakâr Knowland'e şu teminatı verir: «Birçok Avrupa ülkesinde bir sosyalist, bir Amerikan Cumhuriyetçi Parti üyesinden pek az farklıdır.»

Mr. Braden de 1950'den sonraki yılların Avrupasındaki sosyalistler için şu yorumu yapmaktadır: «Amerikanın komünistlerle aynı sepete koyduğu bu sosyalistler, 1950 sonrası Avrupasında komünizmle mücadeleyle istekliydi.»

Braden, aynı zamanda, CIA parası verilen sendika, gençlik kuruluşları, yaygın ve çeşitli derneklere karşı izlenen CIA politikasının ana kurallarından birini de şöyle açıklamıştır: «Ancak mevcut bulunan teşekküllerden yararlanınız. Bu teşekküllerin şeref ve haysiyetini koruyunuz. Onları, Amerikan resmi politikasının bütün yönlerini desteklemeye zorlamayınız. Amerikan çıkarlarının önemini maskeleyiniz.»

KAPİTALİST - KOMÜNİST İŞ ORTAKLIĞI

Vietnam savaşındaki tehlikeli «tırmanma» ya rağmen, Moskova-Washington yakınlaşması gelişmektedir. Amerikan Başkan Yardımcısı Humphrey, Avrupa dönüşü. «Önümüzdeki 20 yıl içinde Demirperdenin yerini açık bir kapının alması» görüşünü savunmuştur. Sovyetler Birliği New York Times'a, ülkedeki iş imkânlarını Amerikan iş adamlarına anlatan büyük ilânlar vermektedir! Amerikan iş adamları, Sovyetler Birliğinin ve Avrupanın öteki komünist ülkelerinde iş yapmayı çok elverişli karşılamışlardır. Rockefeller bu yolda çoktan kolları sıvamıştır. Hele Vietnam Savaşı da son bulursa, on milyarlarca dolar Amerikan sermayesinin Sovyetler Birliğine akması imkânsız değildir. Genişleme istidadı gösteren bu kapitalist-komünist «business» işbirliğinin, dünya politikasını geniş ölçüde etkileyeceği muhakkaktır.

Şüphesiz, komünist ülkelerde yabancı sermaye yatırımları yastır. Komünist ülkede, yalnız yabancılar değil, o ülkenin vatandaşları da fabrika sahibi olamazlar. Bütün üretim araçları topluma aittir. Bu, değişmez bir kuraldır. Yalnız bu değişmez kural çerçevesinde, kapitalist ülkelerle ortak üretim teşebbüsleri kurmanın formülü bulunmuştur. Aşağıda bir incelemesini okuyacağımız. Columbia Üniversitesi Milletlerarası İş Hayatı (International Business) profesörü Emile Benoit, bu ortak üretim teşebbüsleri için şunları söylemektedir: «Doğu-Batı sanayi ve teknik işbirliği anlaşmaları, milletlerarası iş hayatında günümüzün en büyük hızla gelişen bir iş alanıdır. Amerikan iş adamları, bu anlaşmalar için birden bire büyük ilgi duymuşlardır».

İşte ülkemizde yabancı sermaye hayranlarını mazur göstermek için kapitalistlerin «komünist ülkeler bile yabancı sermaye istiyor» diye giriştikleri propandaya dayanak yaptıkları, bu ortak üretim teşebbüsleridir. Bu teşebbüslerin mülkiyeti ve yönetimi tamamen komünist ülkeye ait olduğu için, bunlara yabancı sermaye yatırımı demek yanlıştır. Öte yandan bu teşebbüsler, komünist ülkenin tabii kaynaklar ve pazarından yararlanma amacını çok aşan bir özellik taşımaktadır. Kapitalistlere ortak teşebbüsleri cazip gösteren en büyük nedenlerden biri, komünist ülkelerde bol sayıda yetişmiş teknik eleman bulunmasıdır. Ayrıca komünist ülkelerin teknolojisi de Batılıları ilgilendirmektedir. Bu sebeple, bilgili Batılıların bilgisiz fakir ülkede üstünlüğü ortak teşebbüslerde söz konusu değildir. Aşağıdaki yazı, dünya politikasında büyük değişikliklere yol açabilecek bu ilgi çekici konuda aydınlatıcı bilgi getirmektedir. Batıda dahi henüz iyi bilinmeyen bu önemli soruna YÖN okuyucularının dikkatini çekmeyi görev bildik.

BIG BUSINESS KOMÜNİZMDEN KORKMUYOR!

Merak uyandırıcı yeni bir olay, kamu oyunun dikkatini çekmektedir. Bu, Doğu ile Batı arasındaki sınıai ve teknik işbirliğidir. Sovyetler Birliği, Romanya ve Bulgaristanın otomobil üretiminde büyük bir sıçrama yapan Fiat ve Renault anlaşmaları büyük reklâm konusu olmuştur. İki anlaşmanın değeri, muhtemelen milyar doları bulmaktadır. Bu anlaşmaları, otomotiv sanayii ile ilgili büyük çapta bilimsel ve teknolojik bilgi mübadelesi izlemiştir. Dev İngiliz kombinasi Imperial Chemical Industries (ICI) ile Sovyetler Birliği arasında plâstik, petrokimya ve sentetik iplik konusunda varılan anlaşma ise pek az reklâm edilmiştir. Anlaşmaya göre ICI'nın teknik bilgisine karşılık, Sovyetler akademik bilgi sağlayacaklardır. Anlaşma, Sovyetlerin geçenlerde Milletlerarası Patent Anlaşmasını imzalamasıyla gerçekleşmiştir. Sözleşmeyi imzalamakla Sovyetler, ICI tekelinin sırlarını saklamayı kabullenmişlerdir. Sovyetlerin büro makineleri imâl eden Olivetti ve kimyevi maddeler üreten Montecatini gibi dev İtalyan firmalarıyla bu nitelikte anlaşmalar imzalandıkları bilinmektedir. Bir Fransız grubu ile de renkli televizyonünde anlaşmışlardır.

EN PARLAK İŞ ALANI KOMÜNİST ÜLKELERDE!

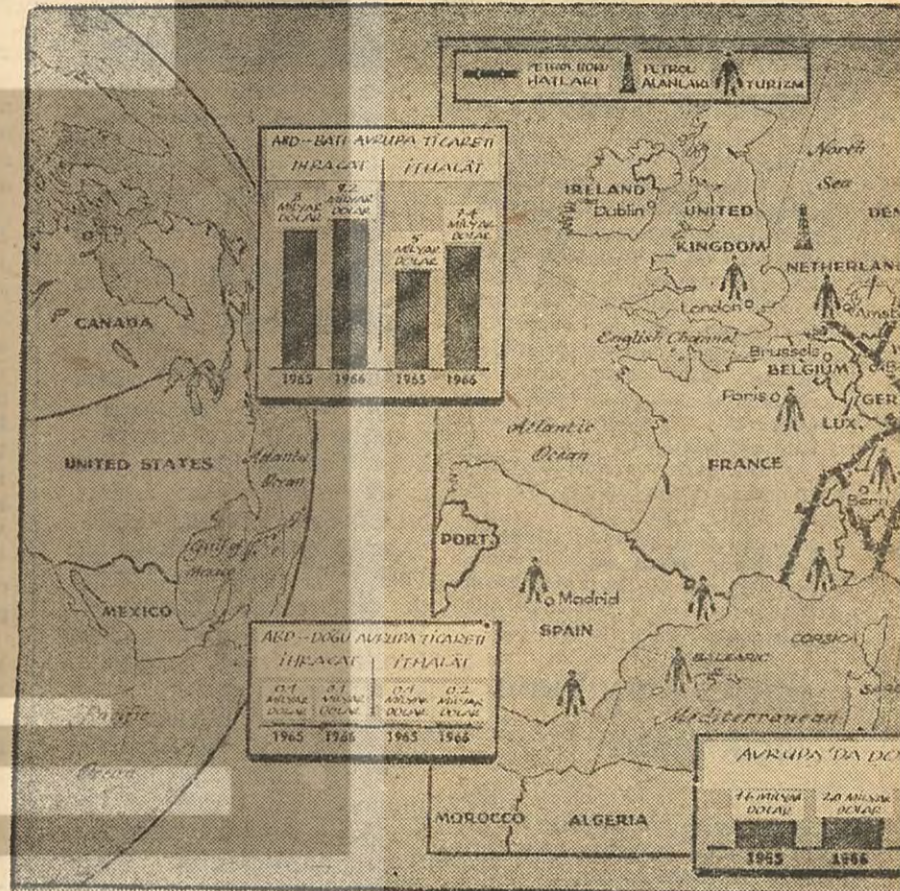
Bundan böyle ITC adı verilen Doğu Batı Sanayi ve Teknik İşbirliği anlaşmaları, milletlerarası iş hayatında günümüzün en büyük hızla gelişen bir iş alanıdır. Amerikan iş adamları bu anlaşmalara birden bire büyük ilgi duymuşlardır. Sovyetler Birliği dâhil, Doğu Avrupanın millî geliri hâlen Batı Avrupaya yaklaşmaktadır. Doğu Avrupa, bugünkü kalkınma hızının çok altında bir tempo ile dahi, 1970'den sonraki yıllarda bugünkü Amerikan ekonomisi seviyesine erişecektir.

Çoğunlukla daha küçük Batı şirketleri ile Sovyetler Birliği dışındaki Doğu Avrupa ülkeleri arasında bir seri ITC anlaşmaları imzalanmıştır. Bu konuda bir örnek, İsveç İKEA mobilya firmasıdır. İKEA, kendi teknik kontrolü altında, yarı mamul mobilya imali için Polonya'ya makina ve model sağlamaktadır. Yarı mamul tamamlanmak ve pazarlanmak için gemilerle İsveç'e götürülmektedir. Başka bir örnek, İngiliz Walmsley (Bury) Group Ltd. İngiliz firmasıyla yapılan anlaşmadır. Anlaşmaya göre, firma, Polonya (ve öteki Sovyet Bloku ülkelerine) kâğıt imâlinde kullanılan makinalar ihraç edecektir. Fakat ayrıca teknik yardımdan da yararlanan Polonya

Metal Export teşebbüsü, makinanın bazı kısımlarını yapacaktır.

Şimdiye kadar Amerikan şirketlerinin Doğu-Batı ortaklığına katılması önemsiz kalmıştır. Amerikan firmaları, esas itibarıyla, Avrupadaki şirketleri yoluyla Doğu işbirliğine girişmişlerdir. Meselâ, Badger Co. Of Cambridge, Massachusetts'in bir kuruluşu olan Badger-France ve Fransız ENSA firması, Romanya sanayii ile işbirliği hâlinde, Pitesti'de bir akrilik fibr tesisi için 15,5 milyon dolar yatırmaktadır. Tesis Ohio Standard Oil Co'nin geliştirdiği SOHIO sürecini kullanacaktır. Bununla beraber, Cleveland'daki American Tower Corporation - ki Doğu Avrupada otel inşaatı, lâstik ve aliminyum tesisleri ve çeşitli lisans anlaşmaları yapmaktadır - Rockefeller'lerin Güney Amerika kalkınmasını hızlandırmak için kurdukları büyük sermaye şirketi

netim (istisari) ve dünya pazarlarına satış imkânlarını getirmektedir. Doğu Avrupalı ortak ise, fabrika binası, işçi, ham madde ve ekseriya öteki bazı unsurları sağlamaktadır. Komünist ülkelerde, özel sermaye yatırımını tabu'dur. Bu engel, makinaların kredi ile satışı (ya da muhtemelen kiralama) yoluyla aşılmaktadır. Lisans ve yönetim hizmetleri dolayısıyla de, Batılı ortak, kâr yerine royalty ve ücret almaktadır. Milletlerarası ödeme anlaşmaları basit olmaktan uzaktır. Bu anlaşmalar, genellikle, üretimin büyük kısmının ihracını öngörmektedir. Batılı ortağa, ihracata yöneltmiş üretimin bir kısmının verilmesi ya da ihracat gelirinden pay ayrılması suretiyle ödenmektedir. (Üretilen mal, Fiat otomobilleri durumunda olduğu gibi, iç pazar için ise, ödeme, başka bir ihraç malının -meselâ petrol- ikamesiyle yapılmaktadır.)

Doğu-Batı ticareti henüz pek fazla gelişmiş değil. Doğu-Batı ekonomik ilişkileri büyük çapta gelişececeği benzi

Basic Economy Corporation ile yüzde 50-50 bir ortaklık yaptıklarını açıklamıştır.

ITC ANLAŞMALARI NEDİR?

ITC anlaşmaları, birbirlerinden farklı olmakla beraber, aşağıdaki unsurların birini ya da birkaçını kapsamaktadır.

- 1 — Geniş çapta plânlı teknolojik ve bilimsel bilgi mübadelesi,
- 2 — İstisari nitelikte yöneticilik hizmetleri de dahil, belli patentlerin, markaların ve know-how'ın lisansı,
- 3 — İki taraflı özel kredi ve ödeme anlaşmaları çerçevesinde -tam ve ya kısmi olarak- fabrika ya da geniş çapta makina ihracı,
- 4 — Ortak üretim teşebbüsleri.

Bu sonuçları, Batı firmaları ile komünist devlet teşebbüsleri arasında kurulan garip, fakat gittikçe rağbet gören bir iş ortaklığıdır.

Bu teşebbüslerde Batılı ortak, genellikle, makina, teknik yardım, yö-

KOMÜNİST ÜLKEDE FABRİKA KURMANIN AVANTAJLARI:

ITC anlaşmaları, Batılı ortak için, şimdiden birçok avantajlar sağlamaktadır:

- 1) Ortak teşebbüslerde kullanılacak teçizat, yedek parça ve malzeme satışı,
- 2) Ortak teşebbüslerin ürettikleri malların satışından sağlanan kazançtan pay,
- 3) Teşebbüslere getirilen hizmetler dolayısıyla alınan ücret ve royalty ya da Doğulu ortağın teknoloji ve know-how'ından yararlanılması,
- 4) Doğu Avrupa yetkilileri ile kurulan iyi iş ilişkileri sonucu, Batılıların ajan, aracı olarak ya da kendi hesaplarına ek ihracat ve ithalat işi elde etmeleri,
- 5) Daha ileri olduğu alanlarda Doğu teknolojisinden yararlanma.

Bununla beraber, en önemli avantaj, işbirliğinin ötekiler için ödeme imkânları sağlamasıdır. Böylece, Doğu üretilen mallar Batıya ya da Üçüncü Dünya ülkelerine ihraç edilmektedir. Bu imkân, Doğunun bol miktarda yetişmiş ve ucuz teknik iş-

ucüne sahip bulunmasından doğmaktadır. Doğu ülkeleri, geniş sayıda kalifiye işçi, tekniker, mühendis ve bilim adamı yetiştirme yolunda büyük çaba göstermişlerdir. Sanayi için zorunlu bu tip kişiler, Batıda genellikle kıtır. Öte yandan Doğu Avrupa hayat standartları nisbeten düşüktür. Ücretler, Batı standartları çok altındadır. Üstelik sendikaların resmi karakteri, grev hakkının olmayışı, üretim ve üretim maliyetlerinin önceden bilinmesini ve istikrarlı çalışmayı kolaylaştırmaktadır. Bu nedenlerle, Batıya ya da evvelce Batıdan beslenen üçüncü pazarlara ihracat için ek taşıma giderlerine rağmen, imalatı Doğu Avrupada yapmak son derece kârlı olabilir.

Ortak üretimin bu yönü, Doğu - Batı ticaretini geliştirme konusunda ortaya çıkan temel meseleye, yani doğunun Batıda gerçekten aranan

larının münasırın kamu mülkiyetinde olması gibi komünizmin birkaç kutsal ilkesine dokunulmadığı sürece, komünistlerde, sonuç veren her şeyi deneme arzusu vardır. Sovyet İktisatçısı Liberman'ın ismine bağlanan ve uzun süre tartışıldıktan sonra, tedricen gerçekleştirilme yoluna giren ekonomik reformlar, tarafların benzer dil konuşmasına ve benzer kavramlar kullanmasına imkân vererek, ITC anlaşmaları için gerekli atmosferi, büyük ölçüde getirmektedir. Doğu Avrupa'da, kârın rolü, yatırım önceliklerini tesbit için, başarılı bir endikatör ve yararlı bir klavuz olarak, yeniden değerlendirilmektedir. Bununla beraber, sermayenin üretime bağımsız iştiraki, böylece faizinin meşruiyeti veya üretimin maliyetlerinin hesabında, yatırımların asgari maliyetle yöneltmesinde, en verimli üretim sürecinin seçilmesinde faize benzer bir şeyin kabulü, bu

da yaklaşma yönünde çabalar yapılmaktadır. Bu tutum, iki tarafında yakınlaşmayı gerçekten istediğini göstermektedir. Nitekim Başkan Johnson, en fazla müsaadeye maznâr ülke maddesinden bazı Doğu ülkelerini yararlandırmak için yetki talebinde bulunmuştur. Sovyetler birliği ise, Amerikan iş adamlarını çekmek için New York Times'a ilanlar vermektedir.

İHTİLALCILAR VE TEKNOKRATLAR

Bu gidişin gerisinde yatanları anlamak için Doğu Avrupada ekonomiyi modernleştirme yolunda girilen büyük hamlenin iç dinamiği göz önünde tutulmalıdır. Bu, genç, dinamik ve pragmatik yönetici elit ve onun uzman ve teknisyen mütefikleriyle kudretini geçmişteki ihtilâl hareketinden alan yaşlı politik ve ideolojik yönelişli liderlik arasında iktidar mücadelesine yol açmaktadır. Yeni «teknokratlar», iktidar temellerini güçlendirmek ve en yüksek sorumluluk mevkilerine gelişlerini hızlandırmak için politik başarılar elde etmeye şiddetle muhtaçlardır. Hayat seviyesinde önemli yükselmeler sağlayacak başarılı sanayi modernleştirme programı, bu bakımdan biçilmiş kaftandır. Geniş çapta bir ITC programı, bu gidişe büyük katkıda bulunacaktır.

Ekonomik reformların elbette bazı tehlikeleri vardır. yeniliğin yaratabileceği geçici düzensizlik, merkeziliyetçilikten uzaklaşan bir sistem ve prestij ve nüfuzlarını (sonunda mevkilerini) yitirmekten korkan bürokratların pasif ya da aktif mukavemeti güçlükler yaratabilir. Doğu Avrupa teknisyenleri, bu güç ayarlama dönemini aşma hususunda, batıdan gelebilecek her türlü yardımı kabule, özellikle isteklidirler

İŞ ORTAKLIĞI BARIS GETİRECEKTİR

Bu yardımı geliştirmek, Batı'nın çıkarlarına uygun mudur? Aşıkâr rizikolara rağmen, Batının en akıllı devlet adamları ve iş liderleri, bu soruya evet cevabını vermektedirler. Zira Doğu Avrupada Stalinizme geri dönüş, felâket olacaktır. Doğu Avrupada üretici zihniyette ilimlı bir liderlik, silâhlanma yarışını hafifletme ve tatminkâr bir dünya güvenliği kurma yolunda tek gerçekçi ümittir

Yalnızca Doğu — Batı ticaretinde bir artışı uzun vâdeli avantajları, kolayca tartışma konusu yapılabilir. Fakat büyük ITC programlarının çok daha derin ve uzun süreli etkileri olacaktır. Bu programlar, yüksek seviyedeki teknik ve yönetici personel arasında sıkı işbirliğini gerektirmektedir. Özellikle ortak üretim teşebbüslerinde, ideolojik farklara rağmen, taraflar, kâr saiki ile, gerçek işbirliği yapmak zorundadır. Bu işbirliği, Doğu Avrupa produktivitesinde hızlı bir yükselme sağlamakla kalmıyacak, aynı zamanda karşılıklı anlayış ve işbirliği alışkanlığını geliştirme bakımından, önemli bir okul teşkil edecektir. Ayrıca modernleşme kampanyasını yürüten Doğu Avrupalıların yeni teknokratlarının mevkiini kuvvetlendirecektir. Başarıları, onların politik yükselmelerini sağlayacaktır.

Doğuda, ortak teşebbüsler, şüphesiz güçlü mukavemetler varata-

cağıdır. Kârlı iş emellerini yöneticiler, ortak teşebbüslerin üstün kârlılığını kıskanacaklardır. Bu teşebbüslerin, daha yüksek ücret ödeyebilme ve daha iyi iş şartları sağlama imkânlarını kötü gözle göreceklere, ideal çözüm yolu, eğer imkân varsa, en verimli teşebbüslere, ötekilerin katılması suretiyle bulunacaktır. Verimli teşebbüsler, kârlarının bir kısmını emekli yöneticilere tatminkâr emekli ücretleri ve primleri sağlamakla kullanabileceklerdir. Birçok hâlde bu yetmeyecek, verini kaybeden yöneticilere yeni prestij mevkileri vermek gerekebilecektir. Denizsür ülkelerdeki cazip diploması ve istihbarat görevleri, bu imkânları sağlayabilir. Bu bakımdan Batı, Doğu ülkelerinin sefaret ve konsolosluk personelinin arttırmalarına müsaade ederek yardımcı olabilir.

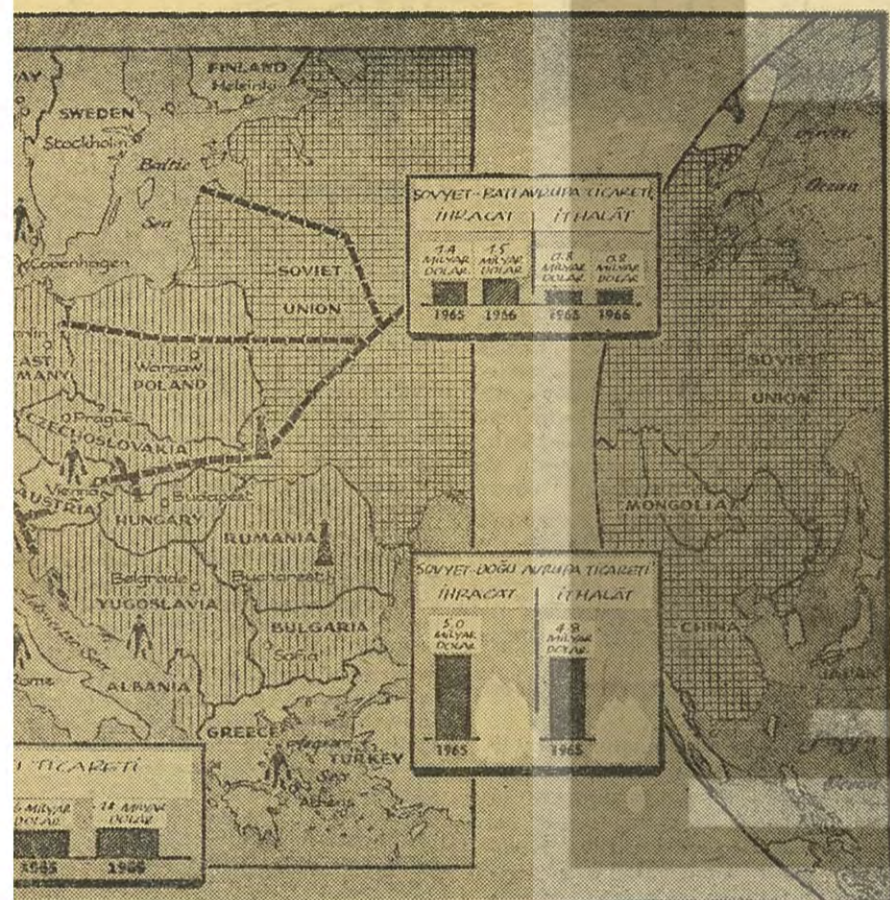
MİLLETLERARASI ÜRETİM NEDİR?

Meseleye alışılmış açıdan bakılırsa, milletlerarası ilişkileri, esas itibarıyla, askeri ve diplomatik temaslara ve ticaretten ibarettir. Son zamanlarda kültürel ilişkilere önem verilmiştir. Ekonomik bakımdan da ödeme dengesi ve dış yardım politikaları dikkati çekmektedir. «Milletlerarası üretim» olayını, yukarıda zikredilenlerden farklı bir şey olarak yeni anlamaya başlamaktayız. Milletlerarası üretim, iki ve daha fazla ülkenin teknoloji ve yönetim işbirliğinin birleşimi bir kompozisyonuyla yaratılan üretimlerdir. Bu işbirliği, her iki tarafın da yararına olarak, bir milletin teknoloji ve yönetim bilgisi ile öteki milletin iş gücü ve tabii kaynaklarının birleştirilmesi suretiyle de gerçekleştirilebilir.

Kabaca yapacağımız hesaplara göre, 1965 yılında, Amerikan şirketlerinin ABD dışındaki üretimleri, 80 milyon dolar civarındadır. Bu, Fransa ve İngiltere'nin toplam millî gelirlerinin üstünde muazzam bir rakamdır. 80 milyon dolar dış ülkelerdeki Amerikan üretimi ile karşılaştırılınca, 1965 yılındaki 4,9 milyar dolarlık ABD direkt yatırımı, 4,3 milyar dolarlık ABD dış yardımı ve 26,2 milyar dolarlık ABD ihracatı — ki bunları bir milletin öteki milletlere olan ekonomik etki ve katkısının normal yollarıdır — çok küçük kalmaktadır. Üstelik bu 80 milyar rakamı, yalnız Amerikan şirketlerinin milletlerarası üretimini temsil etmektedir. Avrupa, Japon ve öteki milletlerarası firmaların milletlerarası üretim hesaplanmış değildir.

Doğu Avrupada hâlen gördüğümüz olay, bu az anlaşılabilir, fakat muazzam üretici gücün, karşılıklı düşmanlık ve anlayışsızlık yüzünden kapalı kalmış bir bölgeye uygulanmasından başka bir şey değildir.

Böylece ITC, Doğu — Batı teşebbüslerini kâr saiki ile birleştirecek, Doğu — Batı işbirliğinin ilgi çekici potansiyel bir aracı olabilecek ve daha barışçı bir dünya kurulmasını sağlayabilecektir. Bu araç hakkında hâlen çok az şey bilinmesi, gerçekten şaşırtıcıdır. Hâlen iş adamlarının ITC'nin kâr bîmî ve rizikosu konusunda aydınlanmalarını ve devlet adamlarının onun politik imkânları ve sınırları hakkında daha açık fikirlere kavuşmalarını sağlayacak gerekli araştırmaların finansmanı bulunma yolundadır.

ünist-Kapitalist sanayi işbirliğine dayanan ortak üretim teşebbüsleri ile öte yandan, Sovyetlerin Avrupayı petrol borularıyla örmesi dikkat çekici.

çok az satacak mala sahip olması durumuna, özgül bir çözüm getirmektedir. Ortak üretim teşebbüsleri, Doğu'nun (Batı modeli ve Batı kalite özellikleri çerçevesinde), Batıda hâlen iyi bir pazarı bulunan malları üretmesine yardım edecektir. Gerçekten Batı ortak, milletlerarası pazarlama meselesinin tamamını üzerine alabilir. Bu şartlarda, ihracat için üretim yapan sektöre, eskiden olduğundan çok daha büyük bir öncelik verilebilir.

LIBERMAN, YOLU AÇTI

Doğu Avrupa üretiminin getirdiği ekonomik avantajların bazıları yeni değildir. Fakat Doğu Avrupadaki son ekonomik gelişmeler, şimdi bunların yararlanma imkanını getirmektedir. Bu ekonomilerdeki «liberalleşme» ve ideolojinin sulanması — ki Yugoslavyada özellikle güçlüdür —, Batı firmalarıyla iş ortaklığını kolaylaştırmaktadır. Bu tip işbirliği, komünist liderlerinin çoğu için, saçma ve ideolojik açıdan nefret edilecek bir şey olmaktan çıkmıştır. Üretim araç-

anlamda açıkça ilân edilmese bile, fiilen değerlendirilmeye başlamıştır. Bu değişiklikler, Doğu ve Batı muhasebe metodları ile onların iş faaliyetlerini değerlendirme usulleri arasındaki muazzam ayrılıkları azaltmaktadır. Bu farklılık, Doğu-Batı işbirliğini evvelce imkânsız kılmaktaydı. Hâlen Doğu Avrupada gerçek üretim maliyetlerinin objektif ölçülerle tesbitine ve rekabeti kamçılayacak teşviklere, büyük ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir. Bunlar, ekonomilerini, dünya piyasa fiyatlarına dayandırılan Batı üretim metodlarına ve Batı mamüllerine açmak suretiyle, en uygun biçimde sağlanabilir.

VIETNAM VE BUSINESS!

İki tarafta da, Soğuk Harp düşmanlığının işbirliğini gayritabii gösteren, güçlü geleneksel davranışları yaşamaktadır. Vietnamdaki, kısmi ve dolaylı çatışma, bu bakımdan ek mukavemetler yaratmaktadır. Meselenin en şaşırtıcı yönü, Vietnam Savaşına rağmen, iki tarafın-

94 yaşındaki Lord Bertrand Russel

Russel Mahkemesi

SUÇLULARIN TELÂŞI

«Bizden korkuyorlar» diyen Russel Mahkemesi Başkanı J. P. Sartre'a hak vermek gerek. Kalkışma oyu önünde ilk kez Russel Mahkemesinden söz eden Amerikan yetkilisi Dean Rusk, «suç-

luların telâşı» içinde bulunduğunu, 94 yaşındaki ünlü filozofa hakaret etmeye kalkışarak ispatladı. Amerikan Dışişleri Bakanı Rusk, Mahkeme Başkanı Sartre tarafından, Amerikan görüşlerinin de bilinmesi ve böy-

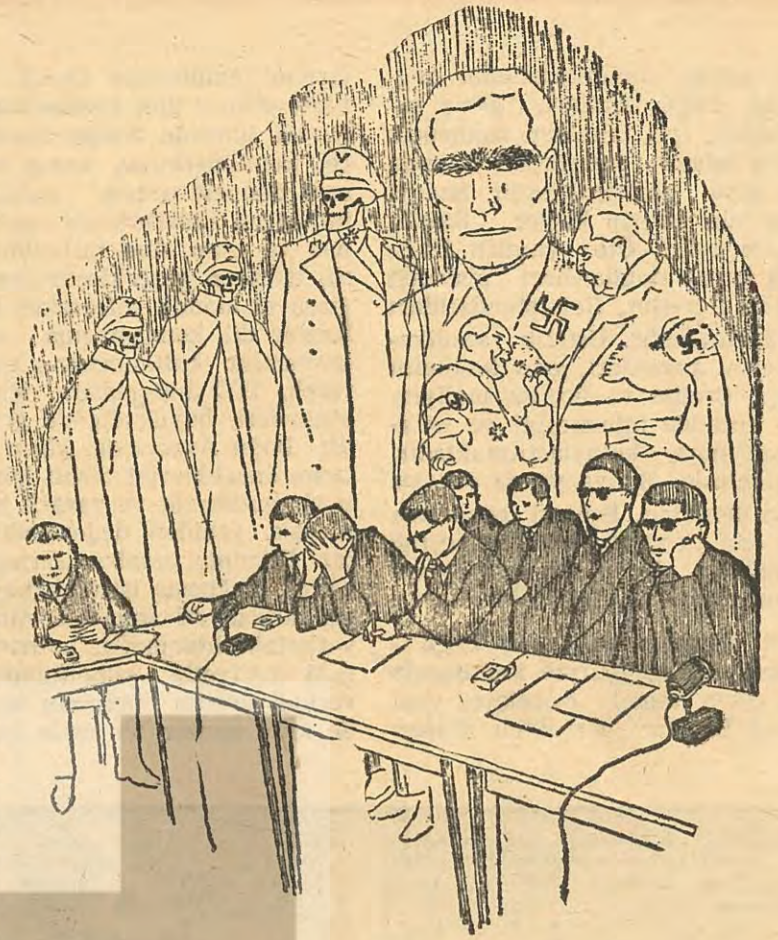
lece tahkikatın noksanz olmasının sağlanması amacıyla Mahkemeye çağrılmıştı. Ne var ki Rusk, bu daveti, «94 yaşında bir ihtiyar İngiliz'le eğlenmeye gitmeye hiç hevesli değilim» diye yakışsız bir biçimde reddetti. Cevap o kadar kaba idi ki, Russel Mahkemesini pek önemsemeyen Le Monde gazetesi dahi, «Dean Rusk'ın Vietnam'daki Amerikalıların kendini beğenmiş irkçiliğini, sertliğe ve kuvvetini kötü yolda kullanmaya dayanan ahlakını mahkûm eden Bertrand Russel ile anlaşmazlık hâlinde bulunması normaldir. Ama Russel'i ileri yaşından dolayı suçlamak, yalnızca bir kabalıktan ibaret değildir. Rusk'ın daha kuvvetli bir delile sahip olmadığı için böyle davrandığına hükmetmek gerekmiyecek mi?»

Sartre, Dışişleri Bakanının kaba cevabını, lâıyk olduğu biçimde cevaplandırmakta kusur etmedi. Ünlü yazarın sözleri özetle şöyledir: «Dean Rusk'ın cevabı, bu zavallı adamın son derece basit bir kişi olduğunu göstermektedir, sanırım...»

Amerikan Dışişleri Bakanlığının alelade bir memurunun ken disini, 94 yaşında olsun olmasın, Lord Russel ile mukayeseye kalkışması cür'ettir. Dâva bir yaş meselesinden ibaretse, Lord Russel ile rekabet etme arzusunda olmamakla beraber, belirtelim ki, biz çok daha genciz. Aramızda yaşı Dean Rusk'tan küçük olanlar vardır. Son olarak hatırlatalım ki, meselâ bilyalı bombalar konusundaki suçlamalara cevap verme durumunda kalmak, herhalde eğlenceli değildir.»

MAHKEME NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Mahkeme, Dean Rusk'ın iddiasının aksine, bir oyun değildir. Vietnam Savaşı konusunda Amerikan, Fransız, İtalyan, Japon v.s. profesörlerin, hukukçuların raporlarına, yerinde gezilerine ve olayları yaşamış tanıkların ifadelerine dayanarak, mevcut hukuk kurallarına uygun titiz bir çalışma yapmaktadır. Hâ kimlerin, Vietnamda Amerikanın savaş suçları işlediğine peşinen inanmış kişilerden kurulu olduğu iddiası, Mahkemenin ciddi-

NÜRENBERG MAHKEMESİ

yetini bozacak değildir. Zira kişisel kanaatler değil, yalnızca belgeler konuşturulmakta, doğ ruluğu kesinlikle tesbit edilen olayların, milletlerarası hukuk kurallarına uygun düşüp düşmediği araştırılmaktadır. Böyle bir çalışmada, duygulara, peşin fikirlere pek az yer kalmaktadır. Başkan Sartre, Mahkemenin ne olduğunu, ne olmadığını, bütün tereddütleri ortadan kaldıracak biçimde açıklamıştır. Sartre şöyle demektedir: «Niçin kendimizi böyle bir iş için seçtik? Çünkü kimse bu işi yapmıyordu. Bu nu ancak hükümetler ve halklar

yapabiliyor. Ama hükümetler, hesap verme rizikosunu olmadan savaş suçları işleme imkânını muhafaza etmek istiyorlar. Bu sebeple, savaş suçlarının hesabını soracak bir mahkeme kurulmasına yanaşmadılar. Halklara gelince, ihtilâller dışında, onlar mahkeme kuramazlar, yani bizi seçemezlerdi.»

Esasen Mahkememiz, hiç bir zaman mahkûmiyet kararı vermemeyi düşünmemiştir. Mahkeme, tanıkların ifadelerine, bir kısmı Kuzey Vietnamda incelemeler yapan uzmanlar komisyonlarının raporlarına dayanarak, sonuçlar çıkarmaya çalışacaktır. Sonuçlar, Amerikan Ordusu tarafından girilen şu ya da bu fiilin mevcut milletlerarası kanunlara göre suç teşkil edip etmediğini ortaya koyacaktır. Eğer suç varsa, aynı mahiyette fiiller için Nuremberg Mahkemesinde ne ceza verildiğini belirtecektir. Ayrıca Briand - Kellogg Pakti ve ABD'nin Vietnam'da riayet etmediği Cenevre Konvansiyonu esas alınacaktır.

Ulaşacağımız sonuçlar, birkaç kişinin hükümleri olarak kaldığı takdirde, önem taşımayacaktır. Azami dürüstlikle bilgisine sunulan sonuçların kütleler tarafından tasdiki gereklidir.

Kendimiz bilgi edinirken, kütleleri de bilgi sahibi ediyoruz. Temennimiz napalım ve bilyeli bombalar (çok ufak parçalara ayrılarak sivil halkı öldürme amaçlı güden bombalar) kullanılmasında, kamu oyunun da bizim duygularımızı yaşması ve bizim vardığımız sonuçlara onun da varması...

Kütlelere ulaşmak için, komisyon raporlarımızın geniş ölçüde yayılması gerekir. Basın bu konuda büyük rol oynayabilir. Bazı gazeteler, duruşmalara yer verecek. Ama biliyorum ki, birçok yayın organı, Mahkemeye birkaç satır yer ayıracak ve hemen yayını durduracak. Bu sebeple, kamu oyunu bilgi sahibi kılma kampanyasını kendimizin yapması gerek. Bütün ifa deleri ve uzman raporlarını topladıktan ve sonuçlara vardıldıktan sonra, bir **Beyaz Kitap** yayınlıyacağız. Elimizdeki bütün imkânlarla başvurarak, gösteriler ya pılmasını, sendikaların, gençliğin seferber edilmesini sağlama ya çalışacağız. Taahhüdümüzde sonuna kadar gideceğiz. Mahkemenin giriştiği eylem, böylece gerçek anlamını kazanacak.

Ama biz, mevcut hiç bir mahkemenin yerini almıyoruz. Mevcut olması gereken milletlerarası mahkemenin yerini alma iddiasında da değiliz. Biz, General de

KIZIL DENİZ, YENİ BİR VIETNAM OLMUYACAK

ABD yetkililerince ileri sürülen görüşler, mesleğe bütünüyle bakılmaktan kaçınarak, belli konulardaki özel çıkarları yansıtmaktadır. Holmes Komitesinin önlemek istediği, bu dar görüşlülüktür. Dar görüşlülüğün bir örneği, ABD tutumunu, Amerikanın geniş tahhütlerle bağlandığı Suudi Arabistana karşı Mısırın davranışının tâyin edeceği düşüncesidir.

Mısır Büyükelçiliğinden Orta Doğu ve Güney Asya Dışişleri Bakan Yardımcılığına getirilen Lucius D. Battle, geçe Salı Senato Dış Müna-sebetler Komitesinde ihtiyatlı bir görüş ileri sürmüştür:

«Son birkaç aydır, Sovyetler, Orta Doğuda artan bir ilgi göstermektedirler. Sovye davranışları, dikkatle izlenmelidir». Bakan Yardımcısı, sözlerine şunları eklemiştir: Amerika, Aden'de «patlamaya elverişli durumun daha kötüleşmesini» Birleşmiş Milletlerin önleyeceği ümidindedir. Böylece, bölgede ABD'nin daha geniş bir rol yüklenmesine ihtiyaç kalmı-yacaktır.

Geçen Ocak'ta Savunma Bakanı McNamara, biraz daha geniş bir görüşü dile getirmiştir. McNamara'ya göre, İran - Fas Somali üçgeni, «Afrikanın ABD'yi en yakından ilgilendiren bölgesi»dir.

Üçgenin gelecekteki Sovyet - Amerikan çatışmasına sahne olacağını düşünenler, Kızıl Deniz havzasındaki tehlike belirtmelerinin dışında, bölgedeki başka tehlikelere de dikkati çekmektedirler: Batının CENTO müttefiki İran, Sovyetler Birliği ile, tabii gaz karşılığı 100 milyon dolarlık askeri malzeme vermeyi öngören bir anlaşma yapmıştır. Cezayir, belirtilenlere göre son 15 ay içinde 60 bin kişilik bir ordu için Sovyetlerden 200 tank, uçaksavar füzele-

ri ve başka teçizat almıştır. Cezayir ile anlaşmazlık hâlindeki Fas'a Amerikanın yaptığı askeri yardım ise 15 milyon dolardan ibarettir. Tunus ve Libya'nın askeri gücü zayıftır. Komşularıyla ciddi anlaşmazlıklara düşerlerse, bu iki ülke de muhtemelen Batı yardımına muhtaç olacaktır.

İngiliz Economist dergisi, geçenlerde Amerikan politikasını hâlen işgal eden Vietnam Savaşı sona erse bile, Sovyet - Amerikan rekabetinin devamının muhtemel olduğunu belirtmiştir. İki büyük devletin, nisbi uzak duruşuna rağmen, ileride bir çatışma vuku bulacaksa, Economist bunun üçgen bölgede olacağını ileri sürmektedir:

«Avrupa ve Güney Doğu Asya'da olduğu gibi, bu bölgede, ABD ve Sovyetler Birliği doğrudan doğruya karşılaşmamaktadır. Belli bir meseleyi çözmekte çok daha geniş tercih imkânlarına sahiptirler. Askeri ve ideolojik şerefleri hemen söz konusu olacak değildir.

... Ne Rusyanın, ne de Amerikanın bölgede vazgeçilmez çıkarları vardır. Başlıca ilgileri, savundukları politik ve ekonomik fikirlerin bölgede başarısını ispatlamaktır.»

Bu mesafeli duruş, daha dar bir çerçevede içinde, Sovyetlerin bölgede Kruscev zamanındakinden daha ihtiyatlı davrandığını ve Yemen yükünün ağırlığını gören Mısır'ın Aden'de yükü hafif tutmayı tercih ettiğini söyleyen Amerikan yetkililerinin tutumunda da gözükmektedir.

Bununla beraber Kızıl Deniz havzasında Batı nüfuzunun gerilemesinden en fazla endişe duyan Batı diplomatları, Washington'un üçgene yeni bakışının, pahalı durum kurtarma çabalarına ihtiyaç duyulmadan önce, bölgenin stratejik önemini daha iyi kavramaya hizmet edeceği ümidindedirler.

tehdidini görmektedirler. Bu krallar, Suudi Arabistanın Faysal'ı, Ürdün'ün Hüseyin'i, Libya'nın İdris'i ve Fas'ın Hasan'ıdır.

Liste, öteki diplomatları ve bazı Washington gözlemcilerini irkiltmektedir. Bu kralların ülkelerinde, statükodan hoşnutsuzluk köklemiştir. Daha fazla demokrasi talepleri güçlüdür. Dışardaki milliyetçiler bundan yararlanmaktadırlar. Bölgede ABD'nin özellikle bu rejimlerin safinda daha geniş bir rol yüklenmesine karşı olanların bazıları, Kore ve Vietnam'da Syngman Rhee ve Diem'in benzer rejimlerini desteklemenin yüksek maliyetini hatırlamaktadırlar.

İSLÂM AYAKLANMASINDAN KORKULUYOR

Müslüman krallıkların akibetinden endişe eden çevreler, meselenin çok daha genişleyebileceğini ileri sürmektedirler. Onlara göre, hareket, yalnızca Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki Arap bölgelerinde kalmayıp Siyah Afrikanın önemli bir kısmına da yayılabilecektir. Müslümanlar, Afrika arazisinin yarısını kaplamaktadır. Sahra vakımındaki 18 ülkenin halkları, tamamen ya da kısmen müslümandır. Ortak din - dil ve kültür bağlarıyla - Kahire'yi bölgenin tabii politik merkezi yapmaktadır. Fransız ve Fransa nüfuzundaki Afrika ülkelerinin diplomatları, bu yayılma tehdidini belki de kendi seçkinlerinin davranışları dolayısıyla ilk görünenler arasındadır.

Mısır tarafından plânlanmış olsa da olmasa da böyle bir büyük İslâm tehdidinden duyulan endişe, Washington'da hâlen bölgede bir Sovyet makyevelizminin uyandırdığı korkudan çok daha az yankı bulmaktadır.

Gaulle'ün deyimi ile (özel kişiler) olarak bir teşebbüse girişlik. Kendimizi bilgi sahibi ederek, ötekileri bilgi sahibi kılıyoruz. Hükümetlere hatırlatıyoruz ki, her türlü adaletin kaynağı kütledir.

Görüldüğü gibi Russel Mahkemesi, azamî dürüstlikle bilgi leri toplayarak kamu oyunu aydınlatma ve kütleleri harekete geçirme amacını gütmektedir. Çıkarları söz konusu olunca rahatlıkla savaş suçları işleyen hükümetlere karşı, kütlelerin müeyyidesini dikmek istemektedir. Nurenberg, çok kısa ömürlü olmuştur. Hükümetler bir gün sanık sandalyesine oturma korkusuyla, savaş suçlarını yargılayacak bir milletlerarası mahkemenin kurulmasına karşıdır. Halklar, böyle bir mahkeme kuracak olanaktan yoksundur. Bu durumda ünlü aydınların ortaya çıkması ve sadece belgelere ve mevcut hukuk hükümlerine dayanarak dünya kamu oyunu seferber etmeyi denemesi, gerçek bir ihtiyacı cevaplandırmaktadır. Teşebbüsün ne ölçüde başarı sağlayacağı ayrı bir sorundur. Ama Russel Mahkemesi bir «fantezi», bir «romantik teşebbüs» diye dudak bükülecek bir konu değildir. Savaş suçları ile mücadele edebilmenin mümkün olan tek yolu olduğu için Mahkeme kurulmuştur. Bu çabalar, gerçek bir milletlerarası mahkemenin kurulmasına yol açarsa, fazlasıyla mükâfatlandırılmış olacaktır. Nitekim açış konuşması sırasında Sartre, bu noktaya dikkatleri çekmiştir: «Russel Mahkemesi, giriştiği tahkikat ve verdiği sonuçlarda her kесе bir milletlerarası teşekkülün zorunluğu olduğunu anlatmaya çalışacaktır. Mahkeme, böyle bir kuruluşun yerini alabilme imkânlarına sahip değildir, ne de böyle bir arzu taşımaktadır. Bir milletlerarası kuruluş, Nurenberg'de ölü doğan jus contra bellum'a yeniden hayat verecek ve orman kanunu yerine, ahlâk ve hukuk kurallarını getirecektir.»

ÜNLÜ TANIKLAR DİNLENİYOR

Mahkemenin ciddiyeti, dinlenen tanıkların kişilikleri ve tarafsızlıkları ile, daha başında görüldü. Hukuk Komisyonu Başkanı Avukat Leon Matarasso, ABD ve müttefikleri için işlenen savaş suçları konusunda milletlerarası hukuk kuralları-

nın neler olduğunu uzun uzun anlattı. Amerikan Yüksek Mahkeme Avukatı ve Devletler Hukuku Uzmanı Samuel Rosenwein, Briand-Kellog Paktı, Nurenberg Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Antlaşmasına dayanarak, savaşın hukuki yönlerini belirtti. Amerikalı Yüksek Mahkeme avukatı, «Buraya tanık olarak geldim. Çünkü ABD'nin milletlerarası hukuku çiğnediğini göstermek mesleki ve menen görevimdir.»

Vietnam Savaşı, bir tecavüz savaşıdır ve bunun içindir ki, milletlerarası hukuku ihlâl etmektedir» dedi. Pennsylvania Üniversitesi Tarih profesörü Gabriel, 80 sayfalık raporuna dayanarak, ABD'nin son 20 yılda Asya'da izlediği emperyalist politikayı açıkladı ve «Kuzey Vietnam'ın Güneye müdahalesinin bir efsane olduğunu, ABD'nin Vietnam hareketiyle 1954 Cenevre Anlaşmalarını ihlâl ettiğini» söyledi. İlk gün ayrıca, Kuzey Vietnam olaylarını yaşayan görü tanıkları dinlendi. Kuzey Vietnamda çekilmiş, dört saat süren bir film seyredildi. Daha son raki günlerde, Amerika'nın napalm ve fosfor bombaları kullandığını ispatlayan 4 tanık dinlendi. Tanıklardan biri 8 yaşında Do Van Ngoe idi. Çocuk soyu-

Dean Rusk Cevabını Sartre'dan aldı.

larak vücudundaki napalm bombaları yanıklarına bakıldı. Yüzyü ve elleri biçim değiştirmiş bir öğretmen ile fosfor bombaları ile yanmış bir köylü, öteki tanıklar arasındaydı. (Fransa'da Yargıtay avukatı Bayan Gisele Halimi de, Roma Üniversitesi Fizik Enstitüsü Profesörü Cini ve Paris Tıp Fakültesi Profesörü Kahn ile birlikte, Mahkeme adına Kuzey Vietnam'da yaptığı inceleme gezisinde, çocukların napalm ile nasıl yakıldığını görmüştü.)

İlgi çekici başka bir tanık, California Berkeley Üniversitesi Biyokimya Profesörü J. B. Neilands oldu. Martta Hanoi'ye giden profesör, ABD'nin Kuzeyde sivil halka karşı isteyerek ve sistemli biçimde hücumlara giriştiğini söyledi. Neilands, köylerin hiç bir ayırım yapmadan bombalandığını, okullara, kiliselere, hastahanelere hücum edildiğini belirtti ve «Demokrat Partili olduğunu, Johnson'a sevk içinde oy verdiğini» anlattı.

Bilimsel Araştırma Millî Merkezi araştırmacılarından Fransız Ordusunun eski silâhlama uzmanlarından Jean - Pierre Vigier, askeri hedefler üzerinde hiç bir etkisi olmayan bombaların sivil halka karşı, moral bir çöküntü sağlamak amacıyla, nasıl kullanıldığını geniş teknik açıklamalarla ortaya koydu. Ayrıca kara savaşı kanunları konusunda uzman Amerikalı Frank Pes tana İngiliz Profesörü Dr. M. Caldwell, Hanoi Yüksek Mahkemesi Başsavcısı Bach tanıklık ettiler. Kamboya Devlet Başkanı Sihanouk, Genelkurmay Başkanı Kurdet'i tanıklık için Stockholm'a göndermişti. General Kurdet, ülkesinin sınırlarının her gün nasıl çiğnediğini anlattı.

Berkley Üniversitesinden Prof. Gabriel Kolko, açlık ve taşkınlara yol açmak için sulama sistemlerinin ve barajların plânlı biçimde bombalandığını bildirdi. Japon Tsurushimo, İkinci Dünya Savaşında Hollanda su tesislerini bombalanan nazinin Nurenberg'te idama mahkûm edildiğini hatırlattı. Japon profesörü Saburo Kugai, «ABD yeni silahlarının denemesini, yalnızca Asyalılar üzerinde yapıyor. Avrupalılara karşı bunu yapmaya cesaret edemez» dedi. Fransız tarih profesörleri Jean Chesneaux ve Charles Fourniau, Vietnam savaşlarında Amerikanın baş rolü oynadığını anlatıyor ve Amerikan müdahalesini, Amerikan yetkililerinin çok sevdiği bir deyimle, «yıkıcı faaliyet» olarak nitelendiriyor. Japonya Bilim Konseyi üyesi Fukushima, Pakistanlı Tarrık Ali ve daha birçok kişi görüşlerine dayanarak, misket bombalarının nasıl kullanıldığını, ev, okul ve hastahanelerin nasıl tahrip edildiğini söylediler.

Böylece Amerika'nın savaş suçları işlediğine dair deliller, bir çok Amerikalı profesörün ve hukukçunun tanıklığı ile gündün güne yayılmaktadır. Oturumları yöneten tanınmış Yugoslav Hukukçusu Vladimir Dedijer, durumu şöyle değerlendirmiştir: «Kuzey Vietnam'da sözleşmeyle kabul edilmiş savaş kanunları üstüste ihlâl edilerek, sivil hedeflere şarapnel bombaları atıldığını gösterdik. Bu silâhlarla napalm bombalarının kullanıldığını ispat eden deliller ortaya koymakta devam edeceğiz. Amerikan Hükümetinin Vietnam'da savaş suçları işleyip işlemediğini Amerikan halkının da bilmek istediğine inanıyoruz ve geniş delil koleksiyonumuz Amerika'da halka göstermek için, Amerikan Hükümetinin cevabını bekliyoruz.»

Ne var ki, Amerikan Hükümeti, Mahkemede kendi görüşlerini açıklamaktan kaçındığı gibi, Amerikan ve dünya kamu oyunun Vietnam'da işlenen savaş suçlarını öğrenmesini engellemek için elinden geleni yapmaktadır.

Mahkemenin etkili olduğu ve Johnson yönetimini fena halde ürküttüğü muhakkaktır. İsveç Başbakanı Erlander'in açıkladığına göre, Johnson, Mahkemenin toplanmasına izin verdiği için İsveç'i protesto etmiştir.

Vietnam olaylarından bir örnek

Petrol ve Emperyalizm

Abdullah El Tariki, Teksas Üniversitelerinde okumuş, Teksas ve Kaliforniya petrol şirketlerinde (1945-49) uzun süre çalışmış bir Suudi Arabistanlıdır. Suudi Arabistanda Petrol ve Maden Kaynakları Bakanlığı yapmıştır. 1962 yılında Suudi Arabistandan ayrılarak Cezayir ve Lübnan hükümetlerinin petrol müşavirliğine geçmiştir. Aşağıdaki yazı, birkaç yıl önce Beyrutta toplanan Arap Petrol Kongresine sunulan rapordan alınmıştır. Arap dünyasının petrol politikasında temel bir doküman teşkil eden bu rapor, El Tariki gibi doktriner olmaktan hayli uzak, diplomasi zorunluluklarını gözönünde tutan bir teknisyenin eseridir. Ama Amerikada yetişmiş bir teknisyen dahi, sırf teknik nedenlerle, petrolün mühlileştirilmesini kaçınılmaz bir zorunluluk saymaktadır:

Petrol sanayii ile ilgili üç ayrı grubun varolduğu düşünce-sinden hareket ediyoruz. Bu gruplar, üretici devletler ve halkları, petrolü çıkartan, taşıyan, tasfiye eden ve pazarlayan şirketler ve petrolü tüketen ülkelerin hükümetleri ve bu ülkelerin halklarıdır.

Aslında bu üç grup, iki gruptan ibarettir. Şirketler ayrı bir grup değildir, tüketici ülkeler hükümetlerinin ve halklarının bir parçasıdır. Bütün petrol şirketlerinde, hükümetler, büyük millî çıkarlar gerekmesiyle, taraftırlar.

British Petroleum (B.P.)'da İngiliz Hükümeti yüzde 51,6 hisseyle ortaktır. Aynı zamanda bir veto yetkisine sahiptir ve bu veto yetkisini, şirketteki hissesi yüzde 25'in üstünde olduğu sürece kullanabilecektir. Üretim ve rezervler bakımından B.P., Orta Doğuda çalışan şirketlerin en büyüğüdür. Rezervlerin yüzde 28,5'ine ve toplam üretimin yüzde 28,4'üne sahiptir.

Fiyatların tesbitinde, indirilip yükseltilmesinde, öteki şirketlere işareti vermek, geleneksel olarak, bölgedeki en büyük şirkete aittir. B.P. konusunda veto yetkisine sahip olduğuna göre, İngiliz Hükümeti, böyle-

ce eski sömürgeci devlet yetkisini, değişmeden sürdürebilmektedir. Zira bir sömürge, ka derini, danışmadan ve rızasını almadan bir başka devletin keyfine tayin edebileceği bölge demektir.

Petrol şirketleri karşısında Amerikan Hükümetinin durumu da pek farklı değildir. Amerikan şirketleri, Orta Doğu rezervlerinin yüzde 56,7'sine ve üretimin yüzde 56'sına sahiptirler. Amerika dışında faaliyet gösteren bu şirketler, ABD kanunlarına tâbidirler. Meselâ antitröst kanunu, fiyatlar konusundaki anlaşmaları yasaklamaktadır. Vergi kanunları, 65 Amerikan petrol şirketini, bunların yıllık bilanço rakamlarına göre 2,21/1 oranında vergi ödemeye zorlamaktadır. Bu vergi yetkisi, ABD Hükümetine, şirketleri hükümet politikasına uygun biçimde sevk etmek ve onlara Washington'un hoşlanmadığı ve ilişkiler kurmadığı devletlerle ticareti yasaklamak bakımından büyük imkân sağlamaktadır.

Bu söyleder ki, Washington, adam başına petrol tüketimi en düşük olan 650 milyon nüfuslu

KİTAPLARINI SUNAR

BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER

Yazan: Niyaz Berke. 7.50 TL

★

YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR?

Yazan: Pierre Jalée Çev.: Selâhattın Hilâv 7.50 TL

★

SOSYALİZM VE İSLAMİYET

Yazar: Roger Garaudy Çevirenler: Doğan Avcıoğlu - E. Tüfekçi 4.- TL

★

SINIF AÇISINDAN AZ GELİŞMİŞLİK

Yazan: Yves Lacoste Çev.: Sevil Avcıoğlu 4.- TL

★

ASYADA MARKSİZM VE MİLLİYETÇİLİK

Yazarlar: H. C. d'Encausse ve S. Schram Çevirenler: Sevil Avcıoğlu ve Adil Aşçıoğlu 6.- TL

★

AMERİKAN HARP DOKTRİNLERİ

Yazan: M. Fahri 12,50 TL

İsteme adresi:

YÖN YAYINLARI

P. K. 512 - İSTANBUL

Çin'e Orta Doğudan petrol gön derilmesini yasaklayabilmiştir. Petrole susamış bir büyük pazara, petrolümüzün satılmasını ABD Hükümeti engellemiştir. Bir hükümetin öteki halklara, hele çıkarlarına aykırı biçimde, kendi kanunlarını uygulamaya hakkı olmamak gerekir. Aramco (Suudi Arabistan'daki Amerikan petrol şirketi) bunu yapmıştır: ABD Hükümetinin tavsiyesi üzerine, Suudi Arabistanın asfaltını Yemen'e satmaktan vazgeçmiştir. Şu sebeple ki, Yemen kaldırımlarını asfaltlayacak olan firma, bir Çin teşebbüsü idi!

Hâlen petrol üreticileri ve tüketicileri arasındaki ilişki, sömürge - sömürgeci ilişkisidir. Tüketiciler, kelimenin tam anlamıyla, üretici ülkelerin tabii kaynaklarını yutmakta, buna karşılık üretici ülkeleri ancak hayatta tutacak kadar bir şey vermektedirler. Örneğin Suudi Arabistanda 7 milyon kişinin geliri, esas itibarıyla petrol-den gelmektedir. Petrol, ülkenin gelirinin yüzde 90'ını sağlamaktadır. 1961 yılında bu gelir, 397 milyon dolardı, adam başına 56,7 dolar düşmekteydi. Bu miktar, şehirleri geliştirmeye ve aç mideleri doyurmaya asla yeterli değildir. Kuveyt hariç, bölgenin bütün halkları aynı durumdadır.

Orta Doğu hükümetleri, safiyet ve cehalet içinde, son zamanlara kadar petrol şirketlerine güvenmişlerdir. İnanmışlardır ki, petrol şirketleri, ülkelerinin refahına yardımcı olacaktır. Bu inanç, şirketlerin, bölge halklarının temennilerinin ötesine giderek, kârların şirketler ile hükümetler arasında paylaşılmasını kabul etmeleriyle güçlenmiştir. Fakat Orta Doğuda

bu metodun uygulanışı, şirketlerin, az gelişmiş ülkelerin fakir halklarının güvenlerini nasıl boşa çıkardıklarını göstermektedir: Orta Doğu halkları, Venezuela'da yürürlükte bulunan anlaşmaların uygulanmasını isteyince, onlara denmiştir ki, Venezuelâ Hükümeti, şirketlerin net kârlarının ancak yarısını almaktadır. Aslında Venezuela Hükümeti, bütün şirketleri vergilendirme konusunda tam serbestiyeye sahiptir. Ayrıca, Hükümetin geliri, şirketler gelirinden alınacak herhangi bir yüzdeden ibaret değildir. Şirketler önce, toprağın mâliki olarak, Venezuelâ Hükümetine bir arazi rantı ödemek zorundadırlar. Sonra, bütün iş adamlarından alınan vergi gelmektedir. Nihayet gümrük resimlerini ve öteki vergileri hesabı katmak gereklidir. Sonuç şudur ki, Venezuela Hükümeti, petrol sanayinin net gelirlerinin yüzde 69'unu almaktadır. Orta Doğuda ise, şirketler, mülk sahibinin arazi rantının vergiye dahil edilmesi hususunda hükümetleri ikna etmişlerdir. Vergi de net kârların yüzde 50'si değildir. Ancak bütün giderler çıktıktan sonra, şirketlerin net kârlarından hareket ederek hesapladıkları yüzde 50'yi tamamlamaktadır.

Suudi Arabistan'da, şirketler Hükümete varil başına 57,5 santim ödemektedirler. 80 santim ise şirketlere kalmaktadır. Bu sayede, yarı yarıya kâr paylaşması, aslında, Suudi Arabistan Hükümetine yüzde 41,8, şirkete ise yüzde 58,2 oranında olmaktadır.

Halbuki petrol üreticisi ülkeler, mutabakat hâlinde, kendi petrolünün fiyatını kendileri tesbit edebilmelidirler. Bu doğal ve kutsal bir hak. Bu haktan asla vazgeçilmemelidir. Eğer tüketici ülkeler, bu hakkın

kötü kullanıldığı düşüncesine varırlarsa, mesleği çözmek için, gerekirse Birleşmiş Milletler ka nahyla, milletlerarası bir konferans toplanabilir.

Amerika ve Batı Avrupa'daki tüketici ülkelerin hükümetlerince desteklenen petrol şirketleri, üretici ülkelerin milli çıkarlarına aldırmaşızın Orta Doğu petrolünü en kısa zamanda çıkarma çabası içindedirler. Bunun içindir ki, İkinci Dünya Savaşından sonra tüketici ülkeler, petrolün üretim bölgelerinde rafine edilmesinden kaçınmışlar, rafineri tesislerini tüketici ülkelerin topraklarında kurmuşlardır. Halbuki rafinerilerin üretici ülkelerde kurulması, onların sanayileşmesine yardımcı olacak, bu ülkelerin kendi tabii kaynaklarından hareket ederek sanayileşme hakkı korunacaktır. Rafinerilerin çoğalması, petro — kimya alanına yayılması, vatandaşlara milli sanayide iş sağlama ve hayat seviyesini yükseltmeye imkân verecektir. Üstelik, üretici bölgelerde rafinaj maliyeti, tüketici ülkelere nazaran çok düşüktür. Orta Doğuda rafine edilen bir varil petrolün ortalama kârı yüzde 80'dir. Tüketici ülkelerde, özellikle Batı Avrupada ise bu oran yüzde 60'tur.

İkinci Dünya Savaşından sonra, Avrupa'nın yeniden inşasını ve sanayileşmesini hedef alan politika, Orta Doğudaki üretici ülkelerin sanayileşmesini engelleme pahasına gerçekleştirilmiştir. Sanayileşme, tüketici ülkelere özgü bir imtiyaz sayılmıştır.

Orta Doğu ülkeleri, 194 milyon varille dünya rezervlerinin yüzde 61'ine sahiptir. Dünya üretiminin yüzde 24,3'ünü Orta Doğu yapmaktadır. Buna karşılık dünya petrol sanayiindeki toplam yatırımın ancak yüzde 3,3'ü Orta Doğudadır!

Sonuç olarak, ülkelerimizin petrol sanayiini kendi ellerine almalarını istemekteyiz. Bu istek, milliyetçi bir coşkunluk dalgasıyla ileri sürülmüş değildir. Bütün olaylar göstermektedir ki, dünyada gidip, petrol kaynaklarını hükümetlerin eline verme yolundadır. ABD Hükümetinin inşa hâlindeki rafinerilerindeki payı, bir yılda yüzde 25'ten yüzde 33'e geçmiştir. Fransa, giderek ülkedeki bütün petrol sanayiini kontrol altına alacak bir teşekkül kurmuştur. Endonezya, petrol kaynakları üzerinde tam yetki sahibi bir devlet kurumu kurmuş ve petrol şirketlerini basit işletici hâline getirmiştir. İngiltere'de İşçi Partisi, bütün rafinerileri yönetecek bir teşekkül kurmayı teklif etmektedir. İtalyada ise, ENI'nin eylemi herkesçe bilinmektedir.

Orta Doğu petrol sanayiinin hükümetlerin eline verilmesini isterken, ilerleme kanununun empoze ettiği bu doğal olayı belirtmekten öte bir şey yapmıyoruz.

Güney Kore'de Filipin Demokrasisi

Özgürlük adına yüzlerce şehit verdiğimiz Güney Kore'de bu ayın başlarında seçim yapıldı. Eski Cumhurbaşkanı Park, hiç bir sürprize yer bırakmadığı için, çok önceden kesinlikle bilindiği üzere, seçimi rahatlıkla kazandı.

Bu sürprizsiz seçimli ülke, Johnson'un ve öteki Amerikan yetkililerinin Üçüncü Dünyaya gösterdikleri kalkınma ve demokrasi örneklerinden biridir. Bu kalkınma ve demokrasi örneğini gerçekleştirmek için biz de şehitler verdik. Ama Kore demokrasi hakkında bilgi sahibi olanlarımızın sayısı birkaç kişiyi aşmaz.

Aslında ABD'nin «Özgürleştirdiği» Güney Kore'de, Filipin tipi demokrasi saheser biçimde uygulanmaktadır. İktidarda Başkan Park'ın Demokratik Cumhuriyetçi Partisi (DRP) vardır. Yeni Demokratik Parti (NDP) hayli ilimli bir muhalefeti temsil etmektedir. Bu nun dışında iktidar partisinin finansmanını sağladığı söylenen birçok ufak parti mevcuttur. Hatta Kore'de bir Demokratik Sosyalist Parti (DRP) vardır. Yeni Demokratik parti (NDP) hayli ilimli bir muhalefeti temsil etmektedir. Bu nun dışında iktidar partisinin finansmanını sağladığı söylenen birçok ufak parti mevcuttur. Hatta Kore'de bir Demokratik Sosyalist Parti (DSP) bulunmaktadır. Ne var ki bu sosyalist partinin başkanı Su Min ho hapsedilmiş ve serbest bırakıldıktan sonra iki yıl süre ile politik faaliyette bulunması yasaklanmıştır. Sosyalist liderin suçu, Başkan seçildiği takdirde, Kore'yi ikiye bölen sınır çizgisi üzerinde Kuzey Kore Başbakanı ile ülkenin birleştirilmesi için konuşmalar yapacağını açıklamasıdır. Alman yanın birleştirilmesini istemek hakkı bir taleptir, Kore'nin birleştirilmesini istemek ise suçtur.

Bunun gibi, Amerika'nın ve onun dünyaya örnek gösterdiği ekonomik sistemin eleştirilmesi suçtur. Ana muhalefet partisi, ülkesinin Güney Vietnam'a 45 bin asker göndermesini dahi, bir «hayat gerçeği» diye filozofça kabullenmektedir! UPI'nin Asyada uzun yıllarmuhabirliğini yapan Albert Axelbank'ın yazdığına göre, Kore, «Asyada en az milliyetçi ülke» dir. Bununla beraber, Amerika'ya karşı reddedilen milliyetçilik, bir ölçüde Japonya'ya karşı işlemektedir. Artan Japon ekonomik nüfuzundan şikayet edilmektedir.

General Park
Filipin dengesi uzmanı

Başbakan Chung, Kore toprakları üzerinde bir tek Japon Barış gönüllüsünün bulunmasına müşade etmeyeceğini iftiharla açıklamıştır. (Geçen yıl Japonya da bir barış gönüllüleri örgütü kurmuş ve hemen Asya ve Afrikaya gönüllü genç teknisyenler göndermiştir).

Asyanın bu en az milliyetçi ülkesinde, hayatı konularda tabularla çevrili bulunan muhalefet, ancak hırsızlıklar, seçim emniyeti gibi meselelerde kıyameti koparmaktadır. Mesele geçenlerde bir milletvekili, bakanların da adlarının karıştığı bir sakarin, yolsuzluğu dolayısıyla, bir kutu içindeki insan pisliğini, «işte, sakarin, yiyiniz» diye bakanların üzerine fırlatmıştır. Muhalefet seçimlere hile karıştırmakta bir hayli marifet sahibi olan yerli malı Kore CIA örgütü ile hükümete bu konuda veryansın etmektedir. Muhalefete göre, Park hükümeti, «gizli bir askerî rejim» dir. Kore CIA'sı seçimlere fesat karıştırmıştır.

Ne var ki, iktidara çok sağlam yerleşmiş olan Park Hükümetinin bu iddialara aldırış bile ettiği yoktur. Seçim hileleri normal karşılanmaktadır Sandviç oyu, piyano oyu, gece oyu bu hileleri dile getiren teknik terimlerdir. Sandviç oy, rakipler lehindeki oyların iktidar partisine verilmesiyle, pusulalarının karıştırılması ve bütün bu oyların iktidar partisine yazılmasıdır.

Habeş Kahvesi

Oğuz Koyutürk

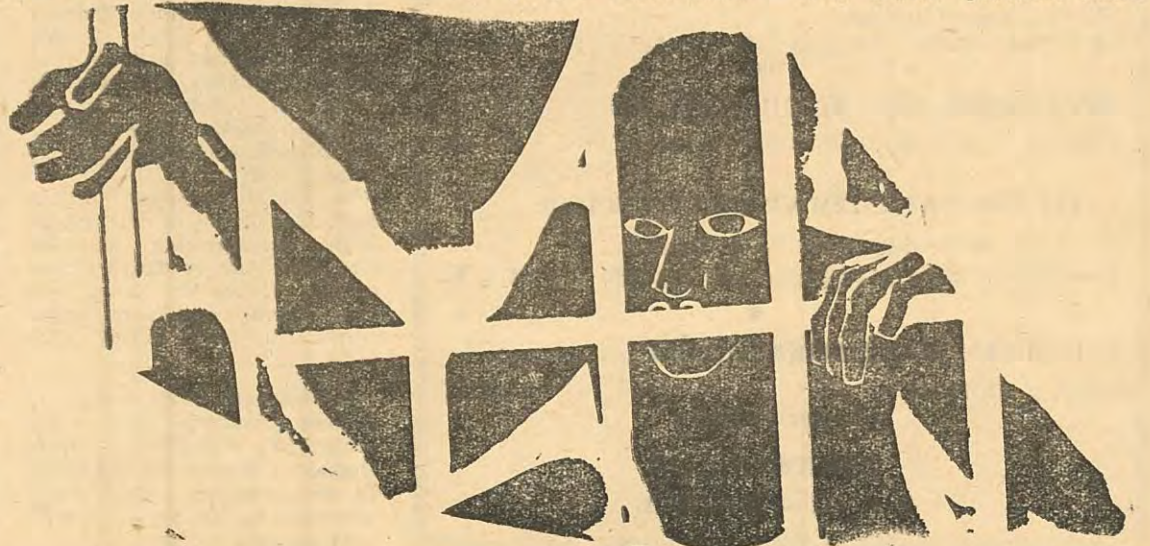
Geçenlerde yurdumuza gelen İmparatoriçe Haile Selassie'nin Habeş kahvesi, başka yerleri bilmiyorum ama, Samsun'u birbirine kattı! Bu, herhalde kahvenin kahve olarak nefasetinden çok, rotatiflerin günümüzdeki beyin yıkama ve halk gütmeye gücünden olacak. Çünkü, çok satışlı bir İstanbul gazetesinin günlerce reklamını yaptığı, adına kur'alar düzenleyip, yurdun dört bir köşesindeki kahvehanelere dağıttığı bu ünlü Habeş Mokka kahvesinden ben de içtim. Bir şeye benzemiyordu. Bayağı kahve işte. Ama, gelgelelim kedi pisliği de olsa rotatiflerin eline geçen her şeyin bu halkı nasıl avlayıp birbirine kattığını gözlerimle gördüm.

O sabah millet birbirini yiyordu! Demek kapitalistler isterlerse bu şaşkına dönen halkın kafasından her şeyi silip beyinleri tek bir doğrultuda, istedikleri noktada tutabiliyorlardı! Oysa ortalıkta zincirleme zamlar vardı. Millet gaz bulamıyordu, geçim sıkıntısı çekiyordu. Ama unutulmuştu hepsi. Herkes, sadece, «Habeş kahvesi» diyordu! En akli başında adamlar bile, kapıdan şöyle bir görünüp, «İçtin mi?» diye soruyorlardı. O zaman korkmaya başladım. Bu herifler, bu milleti gerçekten kalgına çevirmiş, akıllarını başlarından almışlardı. Dünya nirdede, biz nirdede?.. Artık her iş bitip, sıra ünlü Habeş Mokka kahvesi içmeye mi gelmişti? Gelmişti ya!.. Kapitalistler isterse çakıltıyı bile halka Lokman Hekim'in ilacı gibi sunabilirlerdi. Zaten neler yutturuyorlardı ki!.. Habeş kahvesi sadece bir örnek.

Dışarı çıktım. Kuyruklar gördüm. Maarif Kiraathanesinin nerdeyse camları kırılıyordu! Herkes Habeş kahvesi içmek, Tekirdağlı kahve tiryakileri gibi tadına doyanıyordu Habeş kahvesi hâtiyası resimleri çekirmek istiyordu! Trafik aksamıştı. Kahveci terlemişti. Önce, «Canım, kuzum» derken, sonra küfürler etmeye başladı, «Hayvan» diyordu. «Memlekette demokrasi var. Parayla değil. sırayla. Canım beklemek istemezse defolup gidersin.» Kuzu kuzu dinliyordu herkes. Yoksa Habeş kahvesi giderdi.

Sonra daha komik bir olay oldu. Gece, sosyetenin bir hanım konuklarının içinde sinir buhranları geçirdi, kendisini yerden yere vurdu, kocasını Habeş kahvesi alamadığı için suçladı. O istediği kadar zengin olsundu, umurunda değildi kadının. İlle, varsa yoksa, «Mokka, diyordu. Bir tutam da olsa Mokka beceremedin. Getiremedin...»

İşte böyle. Habeş kahvesi kapitalistlerin elinde Samsun'u birbirine kattı. Ama bu sadece bir kahve... Gerisini artık siz düşünün, ben bir şey söyleyemiyim.

masını ifade etmektedir. Pi-yano oyu, mürekkebe batırılmış ellerle rakipler lehindeki oy pusulalarının kirletilmesi yoluyla bu oyların geçerli sayılmasını engellemeyi amaç edinen seçim operasyonudur. Gece oyu, pusulaların güneş battıktan sonra sayılması ve ka-ranlıkta, hoşa gitmeyen oyların sırta kadem basması anlamına gelmektedir.

Bu seçim marifetlerinin yanı sıra, özgürlüğünü kurtarmak için yüzlerce şehit verdiğimiz Güney Kore'de basın, Hükümetin emrindedir. Haddini bilmiyen gazeteleri Kore CIA örgütü cezalandırmaktadır. Seçimlerden önce, 25 Şubat 1967'de yerli malı CIA, başkent'in ön plandaki gazetelerinden Choson İlbo'nun bürolarını basmıştır. Siyasal muhabirlerden dördünü götürerek 48 saat nezarete tutmuştur. 29 Aralık 1966'da polise çok yakın bir örgüt Tonga İlbo gazetesini basmış, gazetecileri dövmüş ve idarehaneyi tahrip etmiştir. Polis bu tahribata nedense seyirci kalmıştır. Kangwon İlbo gazetesinin bir yazarı, geçen yıl üniformalı bazı kişiler tarafından dövülmüş ve bıçaklanmıştır. Kore Gazeteciler Derneği sık sık tevkif edilen gazetecilere yapılan baskıların nitelediğini araştırmak zorunda kalmıştır.

İşte Amerikalıların «özgür» kalkınmalarını, öteki üçüncü Dünya ülkelerine örnek gösterdikleri bu ülkede demokrasi böyle işlemektedir. Özgürlük goktan rafa kaldırılmıştır. Üstelik pısrık bir muhalefetin bile kazanma şansı yoktur. UPI ajansının eski Asya muhabirlerinden Axélbank'ın yazdığına göre, kazara muhalefet kazansa, eski General Park'ın ekibi mutlaka bir hükümet darbesi düzenleyecektir! Bereket Başkan Park çok ustadır ve seçimleri o kadar iyi plânlanmaktadır ki, Yunanistanda görülen tarzda müdahaleye ihtiyaç kalmamaktadır!

Demokrasi bábında, «özgürlüğünü» sağladığı Güney Kore'yle yeteri kadar iftihar edemiyen ABD, daha çok Güney Kore iktisadi mucizesi üzerinde durmaktadır. Demektedir ki, 1962 yılından beri ihracat üç kat artmıştır. Tarım üretimi yüzde 40 oranında yükselemiştir. Uzun görüşlü ağaçlandırma programı başarıyla yürütülmektedir. Bu gelişme sayesinde, Kore bütçesine giden ABD yardımı yüzde 37'den yüzde 24'e düşürülmüştür. Ne var ki, Güney Korede adam başına millî gelir ancak 110 dolardır ve 27 Nisan 1967 tarihli The New Republic dergisinde, UPI ajansı temsilcileri, Kore'deki Amerikan yetkililerinin, nüfusu ancak Güney Kore'nin yarısı civarında bulunan Kuzey'in ekonomik bakımından çok iyi durumda bulunduğunu özel olarak söylediklerini yazmaktadır. Kısaca, Üçüncü Dünya ABD'nin demokrasi ve kalkınma yolunda örnek diye gösterdiği Güney Kore'de «Ne ekme ve ne de özgürlük» vardır. Pısrık muhalefetin «gizli askerî diktatörlük» iddiası, bu Filipin tipi demokraside gerçeğe uygun gözükmemektedir. Üstelik Asyanın bu «en az milliyetçi» ülkesinde, ufak, ufak mide bulandırıcı bazı olaylar olmaktadır. Meselâ geçenlerde ABD birliklerine bağlı 200 Koreli asker, öfkeye kapılmış ve bir açlık grevine girişmiştir. Şu sebeple ki, kantinde görevli bir ABD çavuşu, ekmeğinin üzerine çok fazla jambon koyu-

yorlar diye Kore lilere kızmıştır. Çavuş, elindeki çatala bir Korelinin sol gözünü çıkarmıştır. Sonra da tabancasını çekerek, fazla jambon tüketen öte-

ki Koreli askerlere meydan okumuştur. İşte böyle bir özgürlüğü kurmak için Kore'de yüzlerce şehit verdik..

BEYAZ SARAY'DA BİR TEKSASLI

Victor Perle

Eski Başkanlardan Warren Harding'in, Beyaz Saray'ı «Ohio Çetesi» ile doldurulduğu zamandan bu yana Başkan Johnson en dar görüşlü devlet adamı olmuştur. Etrafını saran Teksaslı şahsi danışmanlarıyla beraber devlet işlerinin çoğunu Teksastaki çift liginden yönetmektedir. Ve Teksaslı kapitalist dostlar onun yüksek mevkilerde bulunduğu sürece pek tatlı işler yapmışlardır.

Bu, özellikle askerî işlerde görülmektedir. Askerî konularda uzman gazeteci Hanson Baldwin «Senatör ve Başkan Yardımcısı olarak Johnson yalnız iyi bir savunma avukatı olmakla kalmayıp Teksaslı iş adamlarına askerî tesis mukavelelerinin büyük bir parçasını kopartmakta da büyük başarı sağlamıştır» diyor (1)

Eldeki rakamlar, bu başarısının Başkan Yardımcılığında daha da büyük olduğunu göstermektedir. Askerî kontratlar millî seviyede 1962 ye göre 1965'de küçük bir azalma kaydetmiştir. Vietnam Savaşı, Kore Savaşı'nın son yılı olan 1953'e göre 1966 da yüzde iki, 1962 mali yılına göre yüzde 27, bir sıçrama göstermiştir.

Ne var ki, Teksaslı iş adamlarına verilen büyük siparişler 1962 mali yılından beri her yıl artmıştır. Henüz Vietnam savaşı etkisini göstermeden önce 1965 yılında yüzde 44 bir sıçrama vukubulmuştur. Bu artışın ilk yılında 1965 seviyesini yüzde 58, 1962 seviyesini yüzde 128 aşmıştır. Aşağıdaki tablo bunu belirtmektedir.

Dört yılda Teksas'ın siparişler-

TEKSASLILARA VERİLEN SİPARİŞLER

Mali Yıl	Milyon dolar	Toplam Sipariş Oranı	Eyaletler Sırasında
1962	1.006	% 4.0	7 inci
1963	1.203	4.8	5 inci
1964	1.294	5.3	4 üncü
1965	1.447	6.2	3 üncü
1966	2.291	7.2	3 üncü

Kaynak: Savunma Bakanlığı Bültenleri

deki payı %4.0 dan %7.2'ye çıkmış, ve eyaletler sırasında da yedincilikten (Kaliforniya ve New York'tan sonra) üçüncülüğe yükselmiştir.

Aşağıdaki üç örnek, Beyaz Saray'ın yakınlarında Johnson gibi bir dosta sahip olmanın iş adamlarına sağlayabileceği faydaları gayet güzel göstermektedir.

MORRISON'DAN BROWN'A

Brown ve Root, Teksas'ta en büyük inşaat şirkettir. Firmasının başkanı George R. Brown, milyardlık Teksas Eastern Transmission şirketinin de idare meclisi başkanı ve bazı büyük şirketlerin müdürüdür. Brown ailesi Mr. Johnson'un yakın dostudur ve Johnson 1955'deki kalp krizini, Brown'ların Virginia'da-

ki malikanelerini ziyareti sırasında geçirmiştir.

Vietnam'daki inşaat işleri başlangıçta Morrison - Knudsen ve Raymond International tarafından yapılmakta idi. Johnson'un tırmanma savaşını emretmesi üzerine Vietnam'daki inşaat işleri on kat arttı ve Brown ve Root şirketi de yeni siparişler aldı.

Johnson'un, başkan yardımcısı olmasından hemen sonra 1961 yılında Brown ve Root firması, Mohole Projesi'ni (bu projeye göre okyanusun dibinde arzin ka buğunda bir delik açılacaktı) bir başka kumpanyanın elinden aldı. Bu işi, ihaleye giren beş büyük firmanın en sonunda yer aldığı halde elde edebilmişti. Savunma bütçesini denetlemekle görevli Baş Kontrolörler bu ihaledeki yolsuzluğu ima etti ve Science Magazine, ihalenin Millî Bilimsel Araştırmalar fonunun idaresinden sorumlu Senato Tahsisat Komitesi başkanı ve Johnson'un yakınlarından Teksaslı Kongre üyesi Albert Thomas'ın kayırmalarıyla Brown ve Root firmasına verildiğini açıkça yazdı.

Brown ve Root projenin masrafını, hemen hiç bir şey yapmadığı halde ilk tahmini bedel olan 5 milyon dolardan 67 milyon dolara yükseltmeyi becerdi. Muhafazakar kongre üyeleri bu durum karşısında Başkan Johnson'ın bütün çabalarına rağmen projeyi 1966 yazında durdurmayı başardılar. New York eyalet temsilcisi Charles E. Goodell şöyle diyordu:

«25.000 dolar, Teksaslı iş adamı Mr. George R. Brown ile yakın akrabaları tarafından Başkanlık Kulübünün kumar masasına yatırıldı. Bu miktarın 23.000 doları, Senato Tahsisat Komitesinin milyonlarca dolara ulaşan bu derin deniz incelemelerini yürütmeye mahsus fonu 1967 yılı bütçesinden kestigi tarih ile Başkan Johnson'un projenin devamı için kongreye gönderdiği özel mesajın yazıldığı tarih arasında Başkanlık Kulübüne yatırılmıştır.» (2)

JOHNSON UÇAĞI

Johnson ile ilgili daha büyük başka bir iş F-III delta kanatlı süperonik jet uçakları meselesidir. Boeing ve General Dynamics şirketleri bu 7 milyar dolarlık iş için 1961 ortasından 1962 sonuna kadar mücadele ettiler. General Dynamics işi Teksastaki Fort Worth'daki fabrikalarında yapılabileceğini söylüyordu. Askerî uzmanlarca yapılan dört plân denemesinin hepsini de Boeing hem performansa hem de masraf bakımından kazanmıştı. Her seferinde Savunma Bakanı McNamara projeyi üzerinde daha fazla çalışılması mülahazası ile geri çevirdi ve neticede ihaleyi de General Dynamics'e verdi.

Müsabakanın teferuatı bir inceleme yapan Fortune dergisi verilen kararda politikanın büyük rol oynadığını ortaya koyuyordu: «Teksaslılar eli ele vermiş ve bu neticeyi almışlardır» diyordu. Johnson'un, Teksas Valisi Connelly'nin, Bahriye Bakanı Fred Korth'un ve Fort Worth'te Kongre üyesi Wright'ın bu işte büyük rolleri olduğunu yazıyor. Johnson'un rolü üzerinde özellikle duruyordu: «General Dynamics'in tarafını tutan ve Teksas'ta yapılmış (Made-in-Texas) etiketine aşırı düşkünlük gösteren Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson yüzünden Pentagon'un alaycı uzmanları uçağa LBJ adını takmışlardır.» (3)

Uçak vad edilenden çok daha pahalıya çıktığı gibi performans da düşüktü. Uçağın donanma tipi olanı maksada uygun bulunmadığı için donanma herhangi bir siparişte bulunmayı reddetti. Mamafih, Johnson'un ısrarı üzerine 1.75 milyar dolarlık ilâve 210 adet FB-III stratejik bombardıman uçağı siparişi daha verildi. McNamara bu yeni siparişin «profesyonel askerlerin şiddetli itirazlarına rağmen ekonomik mülahazalarla yapıldığını» övünerek söylüyordu. (4)

Teksaslı büyük iş adamları Johnson'un bu hizmetlerinde, Başkanın şahsen idare ettiği seçim fonuna yaptıkları cömertçe bağışlarla mukabele ediyorlardı. Bu fona yapılan bağışların %57.4 ünü 1966 yılının ilk beş ayında Perry Bass, George R. Brown, John W. Mecom, Don W. Moody, Clint Murchison, Will E. Odom, J.R. Parten ve - hepsi de dehşetli reaksiyoner - diğer mülti milyonlar Teksaslı petrol kralları ve bankerler yapmıştı. (5) İkinci sırayı ise Teksas'ın sınırdaşı petroleü ve ırkçı Louisiana eyaleti işgal ediyordu.

- (1) New York Times, Kasım 4, 1966
- (2) Kongre tutanakları 80 Ağustos 1966
- (3) Fortune, Mart 1963
- (4) Wall Street Journal, 13 Aralık 1965
- (5) Kongre zabıtları, 31 Ağustos 1966.

KAPİTAL

Karl Marx

Birinci Cilt

Kapital'in birinci cildi, beş ayrı kitap halinde tamamlandı, 1200 sayfa. Her kitap 10'ar lira

SOL YAYINLAR

Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 51

ANKARA

FIRTINA ÇOCUKLARI

Büyük acıların imihanından geçmiş toplumsal bir yazar olarak Themos Kornaros'un Türkçeye gelen ilk eseri «Haydari Kampı» (Ataç Yayınları, 1962) ilgiyle okunmuş. Bu yakın komşu ülke insanların faşist işgallere karşı koyan yurtsever çatışmalarında çektiklerini, Nazi yönetimi toplama kamplarında kişi onurunu ezme çabasına pis angaryalara rağmen hem insanî hem artistik planda nasıl bir yücelişe eriştiklerini iyice hatırlıyorum. Acı çeken insan karşısında duyulan o utangaç küçülüş ve insan iradesinin zaferine bağlanan ortak büyük umutla. Ne var ki hem Yunan edebiyatı hem yazarı hakkında başka hiç bir şey bilmememizin özür tanınmaz ihmali de düşünmüştüm okurken. Dolambaçlı anlatımı, tekrarları sevici tutumu duygusal alanda yoğunlaşan tasvir ve seslenmeleriyle okuyucuya biraz yadırgatıcı gelen «Haydari Kampı», diğ. düşman karşısında birleşen ulusal bir cephenin kaynağını Helen olmak gururundan alan güçlü direnişini anlatıyordu. Ulusal bir onur direnişinin bütün yoksulluklarla eziyetleri yenen tut-saklık hayatı. Ne umutlarla bağlandı? bir kurtuluş ve barış varımını bekleyerek çelikleşip özelleşmesi.

«Aradan yıllar geçti, işte o gündün beri.» Yunan Edebiyatından bir Seferis'in Destansı Öykü şiri (De Yayınevi), bir Kazancakis'in Aleksis Zorbası (Ataç Yayınevi) çevrildi Türkçeye. Ne Nato ortaklığı, ne Balkan kaderi, ne Unesco iyiniyeti yetti bizi yaklaştırmaya: Alike filimleriyle turis-

tik otobüs gezilerinin başlatıldığı bir komşuluk yaklaşması, kimbilir kaç ticaret projesini de iflâsa sürükleyerek kaybolup gitti yeniden: Kıbrıs soğuğu esiyordu arada yıllardan beri.

Kornaros'un Türkçede ikinci eseri «Fırtına Çocukları», gene Nevzat Hatko çevirisiyle gördüğüm zaman sevdiğini hatırlıyorum. Ne var ki büyük eserler basımıyla dikkati çeken yeni bir yayınevinin (May) dizisi içinde çıkan bu kitabı, bilmem neden, okumakta geciktim iyice. Şimdi 21 Nisan darbesinin ardından gelip her gün birike birike taşınmaz bir yük olmuş kara haberlerin içinde okuduğum için hiç esef etmiyorum geciktiğime. Themos Kornaros'un Fırtına Çocukları (To Pedio tis Thielas) sıcağı sıcağına işte tam bugün, muhakkak okunması gerekli sanat tanıklarından biri. Yunanistan'ın bugününü açıklarken yarımını bilme mizi mümkün kılan geçmişten gelen gerçek bakıcılardan biri; toplumsal nedenlerle, yakın gelecekte direnecek cephe güçlerini iyice belirten bir gerçekler belgesi. (MAY Yayınları, Yunanca aslından çeviren Nevzat Hatko, Kasım 1966, 302 sayfa, 10 lira.)

Şimdi bütün ajanslarla gazete haberleri neler iletiyor bize oradan? Kiralık silahların gece darbesi, otoriter, yasaklar, rütbe güçlülere, saray ve kompradorlarla elele demokrasiyi öldüren anayasa değişikliği, faşist yöntemlerle in safsız bir insan avı Fransız Parlâmento heyeti üyelerinin tanıklığıyla kesinleşen 12000 aydının tutuklanması kapatılan partiler sendikalar dernekler basın sansürü ve uyutucu reform vaatleri denetlemesiz uygulama yargılamasız suçlama kelepçe, hapis, sürgün kurşuna dizme tehditleri iftira ve ihanet, ülkü ve uğraş çabasını doğmadan mahkûm eden hazır damgalar, düşünce özgürlüğünü öldüren süngü emirleri, ihtilâl gerekçesiyle yutturulan toplu yok etmeler...

Hepsinin arasında bir haber tutuklanan aydın ve liderlerin hayatsız bir adada, hemen kurulmakta olan barakalarda toplandığını açıklayan küçük paragraf, bir saneci gibi yansı-

dı içimde. Tam o sırada Themos Kornaros'un yirmi şu kadar yıl önce anlatmış olduğu o ülkücüler hapisanesinin savaşılarının önünde beliren Makronisi Adası karabasanı sayfalardan taşıyıp tekrarlandı yeniden: «Kupkuru, susuz ufak bir ada orası; sipsivri kayalar... yağmur düşmez oraya.. güneşin ateşinden yemyeşil, kopkoyu bir ağu akmakta. İşte orada senin ruhunu ameliyat masasına yatıracağız. Yeryüzünde yaşamının mutlu kılınabilmesi için anıların ışık saçmaması gülmenin gül açmaması dayanışmanın mis kokular saçmaması, dostluğun huzur hazları, kardeşliğin inancın saçmaması gerek... Orada hiç kimseye sesini duyuramayacaksın; yoğun bir acının iniltilerinden başka hiç bir şey duyamayacaksın orada... İdamların durdurulacağı söyleniyor. Önderlerini yok edip halkta panik yaratmaktaki amaçları aslında. Ama tutmadı, gerçekleşmedi bu amaçları. Ölü savaşçı canlısından daha da açık konuşur yaşayanlar la... Büyütüyorum, hem olanı biteni de tam anlatmıyorum. Anlatılması imkânsız Bütün ömrünün kabuslarını bir arada bir nefeste umut suzca amaçsızca yaşamak gibi bir şey bu... İnsan birden kendini yitiriyor. Birkaç sa niye sonra da yeniden buluyor; ama insan artık bir köpek bir solucan bir çamur yığınından başka bir şey değil! Başının üstüne bir çatı kurmuşlar, hepsi o kadar. Ya şama anlam veren herşeyi yok etmişler Makronisi adasında Kupkuru kalıveriyorsun orta larında, verilen yemekleri küll seniyorsun, duyularını sis ya nındaki arkadaşın kurmuş insan yüreğini yalıtılarak karını doyuran bir köpek. Kin nefret! Sadece kin ve nefret Sadece kin ve nefret kaplamış dört bir yanı. Bundan öte ne yaptıkların, ne yapacakların umurunda... —Dayanan olmadı mı hiç Andon Usta? —Olmadı.» (248-257)

Bir umutsuzluk, bir yenilgi itirafı mı Fırtına Çocukları? Tam tersine Ölüm bir leşip hayat olur: Stavro Amca'nın Bataryas'ın Andon'un, Alamanlis'in Kapsalis'in Spiromilios'un Elektra'nın... kurbanlıkları boş değil Hepsinin ardından daha bilmiş Mihal'ler, pişmanlığının kurtuluşunu bulan Zervoslar çıkar ortaya. Elini dilini ayağını tutamayan Andon, «Makronisi Adasında insanlık dışı işkenceler altında imza'adığım nedamet beyanamesini geri alıyorum» diye yazar taş tahtasına, Stavro milli marşını söyler ağzına toprak doldururlarken, kalanlar Cehennemî aşmağa andi çerler sessizce Artık Makronisi adası da korkulu bir düşünedir...

Stefan Zweig, «Yalnızlık Kâbusu»nda uykusuzluk ve sorgu işkencesinde tutuklu bir insanın satranç kitabıyla başbaşa kaldığı süre sonunda nasıl korkunç bir hayal gücüne sahip olduğunu anlamıştı. Yıllar ve yıllar kâğıtsız kitapsız kalem-siz hapsedilmiş Themos Kornaros'da uzun bir anılar monologunu bilmiş altı taşlamarla birlikte atlaya atlaya arada tutulmaz bir isyan davranışının heyecanlı tiradlarıyla iletiyor bize. Mezoho hora işletmelerinde madenci ve çiftçi emekçilerin İngiliz şirketlerinin sömürsündeki hayatlarını, tek tük önderlerin işaretleriyle bilinçleşip Kurtuluş savaşında birleştiklerini barış günlerinin politik değişme aşamalarında nasıl ve neden hapisanelerde güçlendiklerini gösteriyor. Uzun ve bitmez bir savaş bu Dün Nadir

Nadi Bayan Vlahu'nun bugün Abdi İpekçi Madam Vlahu'nun sansürü Protesto için gaze tesini kapatma jestini övmek te birleştiler (8 Mayıs 1967) Bir resim altı ise yeniden tırtık lanan Themos Kornaros gibi yazarların kurtulmaları için barış dünyasından gelen telgraflardan haber veriyordu. Dün yanın bu kadar çabucak karışında birleştigi bir kötülük yönetimi Fırtına çocukları'na ıstırap çığlıklarından doğan iyimser umuduyla söylemek gerekince yaşayamıyacaktır uzun süre. Makrosini örneğine özenen Varos barakaları hayat sız adalara sürülmek istenen aydın düşüncüyü engelliyemeyecek. Örneğin Fırtına Çocuk'la rını okuyan her insan, insanı hor gören bütün güçlerin karşısında aynı sevgi ve ülkü a çısında birleşerek. İnsan dramından doğan sanat eserinin gücü burda işte.

Kornaros'un büyük amacı, insanın yüceliğini göstermek. Hapis işkence korku tehditlerle büyütülen kuruntular kişinin kendi kendini paniğe

uğratan çözüme sanısı, dostu na, inancın arkadaşına kötülük yapma endişesi bir inanca lâ yık olma yolunda geçilen iç engeller, kişisel hesaplaşmalar ruhsal derinlikler Bunları anlatmak istiyor Kornaros, hepsini kendinde denemiş olmanın ustalılığıyla, Ve insan evrenin efendisidir; ülküsü uğrunda iradesiyle bu açıdan fırtına çocukları eylem içinde gelişen bir psikolojik gerilim romanıdır; çeşitli insan örnekleride aynı deneyin tekrarlandığı, röportaj öğelerinden yararlanan değişik görünümlerini hatırlaması'ca. Anılar ve hayaller öne geçince de zorunlu tekrarlar doğaldır; bunları da ayrı bir güç gibi kullanma yöntemi bulunabilir, Kornaros'un uyguladığı gibi.

Fırtına Çocukları'nı günlük olaylarla paralel giden bir konunun verdiği doğal ilgiyle okudum. Yazılmış şeylerin hepsinin şimdi şu an yeniden tekrarlanmakta olduğunu düşünmenin dehşetiyle...

PARİS DÜŞERKEN

LA CHUTE DE PARIS

Ehrenburg'un şaheser, romanı çıktı !..

Fransız Halk Cephesi'nin kuruluşu ve çöküşü, Vatan Satıcılarının Parlâmento oyunları, Fransız ordusunun savunma plânlarını Almanlara satan generaller,

Nazi çizimleri altında Paris, Fransız Milli Mukavemet Hareketi'nin isimsiz kahramanları, Léon Blum, Lloyd Georges, Daladier, Hitler, De Gaulle, Laval, Pétain... gerçek yüzleriyle

Dehşet verici bir bozqundan göz kamaştırıcı bir kurtuluşa, ve Yurt sevgisine feda edilen büyük bir aşk..

15 lira,

Genel Dağıtım: Kemal Kocatekin Ankara cad. No. 51—İstanbul

BİR ADET

OPON

SİZİ HUZURA KAVUSTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz
OPON,
baş, diş, adale, lumbago,
romatizma ve sinir
ağrılarını teskin eder.
OPON,
günde 6 tablete kadar
alınabilir

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1, İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

PERİŞAN SİNEMA

Bülent Habora

«Anthony Mann nerede? Hasan Kazankaya nerede? Biri Amerika'dan kalkmış Norveç dağlarına gitmiş, öteki İstanbul'dan kalkmış Uludağ'a çıkmış! (...) Harp filmlerinin «Telemark Kahramanları» isimli olanı, bu yıl İstanbul'da gösterildi. Tabii, herkes gibi Hasan Kazankaya da üç liralık bir bilet alıp filmi seyretti. Sinemada «The End» perdede görünürken: «Yahu ben niçin buna benzer bir film yapmıyorum? Amerikalıların milyonları varsa, benim de milyonlardan çok değerli bir kafam var...» dedi. (...) Kazankaya, Sevinç Pekin'e de: «Peki!» dedi. Çünkü «Telemark Kahramanları'nda Ulla Jacobson adlı bir sarışın kadın vardı. Sarışın Sevinç ile Ulla arasında ne fark vardı ki? Yalnız Sevinç 5.000, Ulla 500.000 liraya oynuyordu. Ulla daha bacak kadarken kayak yapmış, Sevinç ise «kayak» filmlerde görmüştü. (...) Kazan kaya bu baskın sahnelerini çektiikten sonra Büyük Otel'de ayaklarını uzatıp pürosunu yakıyor: «Ben yürüttüğüm filmleri saklamam... Ama benden copyright denilen telif hakkını alacak olanı da alını karıştıram!» diyordu...»

Yukarıdaki yazı «BİR KLEPTOMANİ ÖRNEĞİ DAHA - TELEMAR KAHRAMANLARI; TÜRK KOMANDOLARI OLDU» başlığıyla 25 Nisan 1967 günlü Ses'te yayınlanan bir röportajın içinden gelişigüzel alınan parçalarla meydana gelmiştir. Bu dergi, genellikle etliye-sütlüye dokunmaz. Ama PERİŞAN SİNEMA, en sonunda Ses'i bile uyardı ve hiç olmazsa bu yazıyı yazdırdı.

Bu olay ne ilk'tir, ne de sonuncu olacaktır. Dönelim Eylül 1965'e ve Türkiye'nin en çok satan gazetesindeki şu satırları okuyalım:

«Ne yazık ki yerli filmleri sevenler, Türk filmi adı altında, aktarma filmler de seyredecekler. Bu filmler de şöyle sıralanıyor du: Zenda Mahkûmları'ndan «Yalancı», Harlow Kumarbazı'ndan «Kumarbaz», Arka Sokak'tan «Seven Kadın Unutmaz», Aile Tuzağı'ndan «Şeker Gibi Kızlar», Marsilya «Şıkları'ndan «Uzakta Kal Sevgilim», Palyaçodan «Soytarı», Aşk ve İntikam'dan «Dağların Oğlu», Monte Cristo'dan «Güneş Giden Yol» ve Çiçekçi Kız'dan aynı isimli beş film çevrilmektedir.»

Ve şimdi de «Telemark Kahramanları hırsızlığı» olayından sonra TÜRK SİNEMASI'nın rengi tam anlamıyla ortaya çıktı: HIRSIZ SİNEMA... «Bir Avuç Dolar» adlı film dolayısıyla Erman Film'in dağıttığı teksiri okumalı bizim sinemacılarımız. Bu teksirde «Bir Avuç Dolar»ın aslında bir Japon filmi olduğu ve İtalyanların hırsızlığını anlatıyor. Bir yerinde de şöyle deniliyor: «Japonlar işi en geç haber aldılar ama temiz aldılar. Uluslararası telif hakları gereğince, Tokyo'dan dört Japon hukukçusu, İtalya'ya geldi ve «Unidis» le görüşmelere başladı. Japonların başlangıçtaki talepleri 50.000 dolar üzerindedeydi. İtalyan sinemacıları bu teklife hayır dediler. Bu yetmiyormuş gibi de «Hangi taş sertse, gidin başınızı ona vurun, diye Japonlara ayrıca akıl öğrettiler. (...) Böylece, başlangıçta kabul edilmeyen 50.000 dolar, çıka çıka 400.000 dolara çıktı ve İtalyanlar parayı ödeyip dünya vizyon hakkını kazandılar.»

İyi ki Batılı sinemacılar Türkiye'deki meslektaşlarına değer vermiyorlar. Eğer bir de önem vermish olsalardı. Türk sinemacıları, mahkemelerin gedikli

müşterisi olmaktan başka yol yoktu.

HALK SİNEMAST'ymış, gülerim bu lafa. Halktan böylesine uzak, halktan böylesine kopmuş bir sinema yoktur dünya üzerinde. Sadece çıkarıcıların, üç kuruş için girilmedik boya bırakmayan kişilerin yarattıkları SÖMÜRGE DÜZENİ'nden yararlanarak halkı soymaktan, ULUS ÇIKARLARI'nın zararına çalışmaktan başka birşey değildir bu SÖMÜRGE DÜZENİ.

Evet SÖMÜRGE DÜZENİ'dir bu, başkaca da birşey değildir. Bakın ne diyor Akşam Gazetesinin sinema yazarı 28 Ocak 1966'da:

«Yeşilçam'ı çevreleyen sokaklarda bir sürü film şirketi var... Film yapanlar ortada, biliniyor. Film yapmayanlar da ortada... Onlar da biliniyor... Ya bir de bilinmeyenler... Bir masa, üç kırık dökük iskemle koyup, yazıhane kiralayarak herkes film prodüktörü oluyor... Filmlerde «Yardımcı kız» oynayanlarla mu kavele yapıyor... Üç filmlik, beş filmlik... Ödenmeyen bonolar, karşılıksız çekler sıkıştırılıyor ellerine... Çoğu kere figüranların paraları ödenmiyor... Yazıhane kapılarında sızlanıyorlar. Üstelik para sızdıranlar da var... Bir planda görünebilmek uğruna para ödeyen figüranlar var... Ve bütün bu düzenbazlıklardan sonra «ticaret serbesttir»...Ne ticareti?... «Ticaret» adına ne canlar yakılıyor?...»

Ama öteki yanda da film oyuncusu oldukları iddia edilen bir takım güzel elbiseli bayanlar ve bayların çevirdikleri filmler ve onlara ödenen paralar var. 22 Ağustos 1965 tarihli Milliyet gazetesinin ekinde şu başlık var: «Ocak'tan Ağustos'a kadar 8 ayda 3.456.000 lira ödendi ve ... 21 oyuncu 211 film çevirdi». Örneğin bu listeden Sevdâ Ferdağ adlı oyuncuyu ele alalım. Ferdağ 8 ayda 18 filmde oynamış, film başına 10-12.500 lira, toplam olarak da 180.000-225.000 lira almış. Ve bir filme ayırdığı zaman kabaca 14 gün... Örneğin Ayhan Işık adlı oyuncuyu ele alalım. Bu bay 8 ayda 10 filmde oynamış. 40 la 60 bin arasında para almış film başına, toplam olarak da YARIM MİLYON LIRA kazanmış... Öteki tarafta ise bir planda görünebilmek için para ödeyen figüranlar, ödenmeyen bonolar, karşılıksız çekler...

Evet evet, bal gibi SÖMÜRGE DÜZENİ, SÖMÜRGE SİNEMASI ve giderek PERİŞAN SİNEMA'dır Türk Sineması denilen şey. Dönelim 28 Ocak 1966 tarihli Akşam gazetesine. Şöyle diyor sinema yazarı: 1966 yılının ilk büyük rekorunu ise rejisör Ümit Ütku kırdı. Ütku da bu konuda eli çabuk rejisörlerdendi. Ve «Burçak Tarlası» adlı filmini «dört» günlük bir çalışmayla bitiriverdi.»

Görüyorsunuz değil mi HALK SİNEMASI'nı (!)?

Türk sinemacılarının yarattığı DEV gittikçe daha büyüyor, daha bir ağırlığını koyuyor bu toplumun üzerine. Kocaman kocaman adımlarıyla eziyor, çiğniyor geçtiği yerleri. Ve karşısındaki «yeni aydın sınıfı»nın temsilcileri Metin Erksan'lar, Halit Refiğ'ler, Memduh Ün'ler, Lütfü Akat'lar, Duygu Sağıroğlu'lar, Atıf Yılmaz'lar, Ertem Görec'ler susuyorlar, yahut «tâviz» veriyorlar, yahut da o düzenin içinde ötekilerle kaynaşıyorlar. Oysa bu «yeni aydın sınıfı» sinemada çoğunluğu ellerinde tutuyorlar. Ama bu kişilerin durumu hakkında en iyi ve en doğru yargıya Tuncan Okan varıyor: «En verimli çağlarını bu

Attilâ İlhan'ın defteri

SİYAH AFRIKA'NIN UZAK TAMTAMLARI

3 MAYIS ÇARŞAMBA

«— ... İnter... İnter... İnter!...»

Spikeri duymasam da, on binlerce ağızdan bu ünlü adın tekrarı önemli bir maç yakala-dığını hemen belli ediyor: Milâno'da, Avrupa Şampiyon Kulüpler Turnuvası çeyrek finalinde İnter'le ne gücü ne de ünü ondan aşağı kalan Real Madrid karşılaşıyorlar. Spikeri izlerken, İnter'in hayli katı, karşı takımı sait rayla kendi ceza çizgisi arasında tutarak, anı çıkışlarla gole giden oyununu; Real'in, Gento ve Amoncio vasıtasıyla çok hızlı anafollar çevirerek karşı savunmayı allak bullak edişini görür gibi oluyorum. San Siro'nun uğultusu. Maç heyecanı. Alkış sesleri. Işıklar.

Radıyo, devre arasında, haberleri veriyor. İçlerinden birine, herhangi bir gazete sekreterimizin üstünde bile durmadan çöp sepetine atacağı bir habere takıldım: Afrika'da Mali "sosyalist" Federasyonu, frank bölgesine alın-sın diye Fransızlara başvurmuş. O da mı? Hem en bir çağırışımın zincir içimsıra örülme-ğe başlıyor: Üç yıl önce televizyonda Gine Cumhuriyeti'nin (önceleri Fransızlarla işbirliği ne yanasmayan bu tek eski sömürgecinin) bilmem kaç yıllık bir küslükten sonra Fran-sa'yla barışması üzerine bir yayım izli-yorum: Yedek parçasızlıktan sokaklarda çürüyen Sovyet kamyonları, Çin trak-törleri; «yine de bağımsızlığımıza toz kondur-mak istemeyiz» diyen o gülümsemesi bütün zencilerinki gibi aydınlık, bütün zencilerinki gibi acı Dışişleri Bakanı.

Arkasından haydi Diop'la kapışıyoruz. Sıfırın altında pırlıtlı bir soğuk dayanılmaz basıncıyla Bagatelle çevresindeki sokak lâmba-larını ufalıyor, yamyası ediyor. Diop'un Se-negal'den iliklerine biriktirdiği ne kadar sı-caklık varsa hepsi basıp gitmiş. Sedef çakın-tılı dişlerini birbirine vura vura:

«— Sosyalizmin, diyor, bütün ana ilkeleri müslümanlıkta kesinlikle vardır. Az buçuk gayretle...»

Bu Diop'da bizim bazı doğulu aydınları-mızdan bir şeyler yok mu? Hani için için ken-dilerini kürt sayıp dıştan turancı geçinirler!... O da davranışlarıyla düpedüz gerici: Kadınları insandan saymaz, hiç bir hak tanımaz onlara, için için medrese eğitimini yeğler, fitre ve ze-kâtlı da sosyalizm kuracağını sanır.

Geçenlerde Kâtip Yasin de bu konuda vermişti dumanı. Kâtip Yasin, bilirsiniz, az buz değildir. Cezayir'li devrimci aydınlardan, «devrim içinde bir devrim, eylem içinde baş-lıbaşına bir eylem.» Ona bakarsanız «Arap sosyalizmi» dedikleri uygulamada pek acayip bir islâmlık, sosyalizm, sömürge ahlâkı karı-şım olmuş. Yarım aydın subayla, müftünün ve ağanın kendilerini bir başkaları sanması-ymış. Sömürgeciyle savaşta (tabii bu savaş ol-duysa, bazısında o da olmadı) savaşı yöneten kadro bunlar, devrimin temel direkleri de bunlar oluyor, o zaman, onların sosyalizmi bizim halifeci ağaların bir tarihteki cumhuri-yetçiliğini andırıyor. (Burada gel de, Mustafa Kemal'in ilk elde lâikliği benimseyip dinî devrimin ayaklarına dolaşmaktan ahkoyuşunu hayranlıkla anımsama!) Bu garip karışma bir de herkesin aklına birtakım kötü şeyler getiren «Yahudi düşmanlığı» nı kattınız mı?..

Peki, üçüncü dünya ülke'lerinin kurtuluşu-na karşı mıyım? Ne münasebet! Sosyalizm yo-luyla kalkınmalarını istemiyor muyum? O na-sıl lâf! Altını çizmek istediğim gerçek gelişme süzgecinin bu alışımsız şemadan epeyce farklı aşamalar geçirmekte olduğu gerçeği. Bir de

bizi onlarla karşılaştırmanın bir yerde aksa-yabileceği. İlk geldiğim günlerde «Demokrat İzmir'in İstihbarat salonunda tartışıldık. Bir takım genç toplumcular yeni bir âdet edinmiş-ler. Türkiye'yi bu ülkelerle aynı sraya koyu-yor, çok, pek çok da gerilerde sayıyorlardı. Atatürk ihtilâlini ağızımıza yüzümüze bulaştır-mış da olsak, yeniden ulusal bağımsızlık uğra-şına da girsek, farklıdır durum: Türkler yalnız Ön Asya'da on yüzyıldır «Bağımsız» devlet yönetmektedirler, hem ne demek olduğunu bilirler bunun, hem de temel bütün kurumlari tekrar tekrar kurmuşlar, bozmuşlar, geliştirmişlerdir: Ordu, Polis, İçişleri, Adliye, Üni-versite, Basın, vb. Oysa üçüncü dünya ülkeleri genellikle «Devlet olabilmek» telâşları içindedir, henüz. Gazetelerini teksir makinelerinde basan-ları az değildir. Çok generalleri sömürge ordu-sunun eski başçavuşlarıdır. Otuz yaşlarında bir Kongo Bakanının televizyonda demec vererek «Batıda gece kulüplerinde dans ettilerinde bu-lunduğünü» açıkladığını kulaklarımla duymuş-mumdur ben. Bir keresinde o siyah zenci güzel-liği aynalara sığmayan, zarif ve alıngan M'ba, bana hem Myriam Makeba'dan Zulu şarkıları dinletmiş, hem de demiştir ki:

«— ... Neyi neyin üstüne koyacağız? Ulusal kurumlarımız yok. Varsa, sömürgecinin kontrolünde, zaten ulusal birinci ayakta tutabileceği bütün örgütlerimizi, ilkel de olsa, ustalıkla dağıtmışlar. Bize «Bağımsızlık» vermeleri, gerçekte bir hiç olan olanaklarımızla bizi ortada, yâ-ni kendilerine muhtaç bırakmaları demektir.»

M'ba'yı o gün bu gün hep Makeba'nın hü-zünlü ezgileriyle bir arada anımsarım: Uzun parmaklı kara ellerini bir balıkçıl boynu gibi dalgın kımlıdatmış, iyi ve sıkılgan gözlerini. Daha o zamandan N'krumah'ı biraz fazla «ha-yâlperest» buluyor, Gana'yı toplan ağzında say-ıyordu. Dedikleri de çıktı. Üçüncü Dünyanın o kolay sosyalizmlerini toplumculuğun erken başarılarından çok, yeni sömürgeciliğin yaman bir hırsızlığı diye düşünmek artık fantezi ol-maktan çıkmıştır. Yön'de ara sıra Afrika'daki ilerici kadronun ne türlü güçlüklerle uğraşmak zorunda kaldığını birlikte okuyoruz. Üstelik CIA, Intelligence Service ve Deuxieme Bureau'dan boş kalan bütün yerleri bilinen küstahlığıyla şıp diye dolduruyor. Güney Afrika aşağılık ırkçılığını sürdürmekte, Rodezya skandalı uzayıp gitmektedir. Observateur'ün son Afrika yazılarından birine koyduğu başlığı bilmem gördünüz mü: Karanlık Yıllar.

Peki çâresi? Onlar da arıyorlar çâresini: Mozambik'te, Angola'da, Portekiz Ginesi'nde silâhlı kurtuluş hareketleri, komşularının; asıl müthiş kurtarmak istediklerinin «sağırılığına» rağmen bir şeyler yapmaya uğraşılıyor. Şu ara Cezayir'de ilerici Arab partileri ya toplanıyor, ya ya toplanacak. Geçen ay Kahire'de Birleşik Arab Cumhuriyeti Tarzanya, Moritanya, Cezayir Başkanlarıyla, Yeni Gine Başkan Yardımcısı başbaşa verip siyah ve acılı kıtanın gittikçe daha çetrefilleşen temel sorunlarını tartışıyorlar. Çetrefilleşen çünkü, «barış içinde yanyana yaşama» ilkesi Sovyetlerle Amerika Birleşik Devletlerinin yezürünü paylaşıp sonra da statu quo'yu korumaları biçiminde yorumlandıkça; ya henüz kurtulamamış, ya da erken, üstelik çoğu da yukardan aşağıya kurtuluş hareketleri yapmış ülkelerin geleceğini olumsuz olarak etkiliyor. Burada yine M'ba'nın yumuşak, o fisil-tiya yakın sesiyle söylediklerini düşünmemek olası mı:

«— ... Batı'yla doğu'nun savaşından bize ne, hattâ size ne? Artık Rusların da zincirlerin-den başka kaybedecek şeyleri vardır. Yarım Çin-lilerin de olur. Asıl karşılık kuzeydeki endüstri ülkeleri ile güneydeki ham madde pazarları arasında keskinleşiyor. Ayrıca bunu görmek için Marx'ı okumaya da lüzum yok.»

başbozluğa uyarak harcayan Metin Erksan'lar, Memduh Ün'ler, Atıf Yılmaz'lar, Halit Refiğ'ler, Ertem Görec'ler kolay yollardan çarkedebilirler mi?... Çarketseler dahi yeniden

yaratıcı güce nasıl kavuşabi-cekler?... Beyinleri mi yıkana-cak?... (22 Ağustos 1965 - Milli-yet) SONUÇ: Kısacası Bergman'ıyla, Resnais'

ıyle, Truffaut'suyla tüm dün-ya sinema ustaları gelse Türki-ye'ye ve de sinemacılarımızın be-yinleri en iyi deterjanlarla yı-kansa bile, bu düzeni uygulamak-ları sürece değişmez sinemamız.

YARININ BUHRAN BÖLGESİ

(Fas-Somali-İran Üçgeni)

Vietnam Savaşından sonra, Moskova ve Washington'u karşı karşıya getirebilecek bir buhran nerede çıkabilir? Batılı uzmanlar bu soruya, Fas-Somali ve İran arasında kalan üçgen cevabını vermektedirler. Türkiye, üçgenin — yani buhran bölgesinin — dışında kalmaktadır.

Washington Post, 9 Nisan 1967 tarihli sayısında buhran bölgesi ve Doğu-Batı çatışmasının yeni biçimleri konusunda önemli bir yazı yayınlamıştır. Türkiyenin güneyinde dönen oyunları iyi bilmemiz gerektiği inancıyla, bu bölgede Amerikanın yeni bir politika sahneye koymak üzere bulunduğunu belirten ilgi çekici yazıyı okuyucularımıza duyuruyoruz.

SOVYETLERİN ARKA KAPISI

Kızıl Deniz havzasındaki artan huzursuzluk ABD'yi Orta Doğuda İranda Fas'a kadar giden ve Güneyde Siyah Afrika'ya uzanan üçgen biçimindeki stratejik ve istikrarsız bölgede yeni bir tutum takınmaya zorlamaktadır.

Kızıl Deniz havzasında şu çıkarlar söz konusudur:

— Avrupa ve Asya arasındaki başlıca irtibat yolunun kontrolü. Basra Körfezi petrolünün akışı, bu yola bağlıdır.

— Habesistan Eritresinin merkezi olan Asmara'daki Amerikan Kagnev haberleşme merkezinin nihai kaderi Kagnev merkezi, büyük önceliğe sahip bir askerî tesis. Tesis, bir elektronik sevk merkezi, dinleme ve izleme istasyonu olarak kullanılmaktadır.

— Bazı diplomatlar, bütün Arap yarımadası, Kuzey Afrika ve Batı ve Doğu Afrikanın genişçe bir kısmı için bölgeyi stratejik bir anahtar saymaktadırlar.

Bir kısım diplomatlar, Kızıl Deniz havzasındaki Batı nüfuzu yıkılırsa Mısır veya Sovyetler Birliğinin ya da ikisinin Britanya bölgesinin kontrolünü kazanmaya çalışacaklarından endişe etmektedirler. Bu diplomatlar, hiç değilse, havzada artan bir Sovyet mevcudiyetini Afrika ve Orta Doğuya bir arka kapı açma teşebbüsü olarak değerlendirmektedirler. Böylece Batı Avrupa - Yunanistan - Türkiye - İran'dan geçen Batı askerî hattının gerisine düşmeyi denemektedirler.

Öteki bazı diplomatlar ise, Mısırın gücünü ve artan Sovyet mevcudiyetinin doğu karşılamaktadır. Durumu Batı kontrolünün gevşemesinin rekabetçi sonucu saymaktadırlar. Bunlara göre üçgen bölgede, son yıllarda Sovyet kölü maksatları artmakta şöyle bir artış azalmıştır.

KIZIL DENİZDE PÜNYA JANDARMALIĞI

Washington'da bazı ABD yetkilileri, bölgenin potansiyel tehlike listesinin en başında yer aldığını ve alması gerektiğini söylemektedirler. Fakat genel kanı odur ki, böyle durumu çok akıllat izlemekle beraber, dramatik bir ABD müdahalesine gidilmeyecektir. ABD Vietnamda suçlanmış gibi dünya jandarmalığına teşebbüs etmeyecektir.

Bölge durumu, son zamanlarda, Dışişleri Bakanlığı CIA ve öteki dairelerin yetkililerinde kurulu bir ko-

mite tarafından araştırılmaktadır. Komite, daha önce çalışmalarını Komünist Çin'e teksi etmişti. Şimdi bölgedeki Sovyet nüfuzunun derecesini ve anlamını değerlendirecek, geniş politika ve strateji alternatifleri ortaya koyacaktır. Dışişlerinin Kuzey Afrika, Doğu Afrika ve Orta Doğuyu ayrı ayrı ele alan metodunu bırakarak, komite, bölgeyi bir bütün olarak inceleyecektir.

Komite'nin başkanı meslekten bir diplomat olan Julius C. Holmes'tir. Onun bürokratik darlıktan sıyrılacağı beklenmektedir. Çalışmanın tamamlanması, ay'arca sürecektir.

Komite'nin dar bir açıdan politika çizmeyi, Sovyet, Mısır, Suudi Arabistan ve Habesistan konusunda endişelere kapılmayı cesaretsizlendirecek geniş görüşlü bir çalışma yapacağı ümit edilmektedir. Bu görüşü savunanlar, bölgede gerginliklerin artmasını önlemek gerektiğine inanmakta ve şöyle demektedirler: «Bir şeyi başlatırsanız, kontrolü kim elinde tutacaktır? Neyin bir infilâke yol açacağı kimse bilemez.» Onlar, şimdiki şiddet ve karışıklık seviyesini «müsamaha edilebilir» bulmakta ve bir müdahelenin ters baskıları harekete getirecek daha büyük bir patlamaya yol açmasından endişe etmektedirler.

Ne var ki bölge ile ilgili diplomatlara göre, Kızıl Denizde gerginlik şimdiden artmaktadır (...)

MISIR ARAZİ MAYINLARI

Siddet zinciri 1962 Eylülünde geri ve çorak Yemen Krallığında başlamıştır. 1964'te Aden'e yayılmıştır. Son zamanlarda Afrika kıyısına atılmıştır.

Bölgede koordine bir Sovyet planının yürütüldüğüne inanan diplomatlar, karışıklık olan yerlerde artan Sovyet yardımı ve tesislerine dikkati çekmektedirler:

— Yemen'de Hodeyda'da Sovyetler bir liman inşa etmişlerdir. Sana başkentinde jetlerin kullanabileceği bir hava meydanı yapmışlardır. Hodeyda ve Taiz arasında yol inşaatına girişmişlerdir. Sovyetler Birliği, Çin ve öteki komünist ülkeler, Mısırın desteklediği Yemen Cumhuriyetine 140 milyon dolar yardım sağlamışlardır. (ABD, Yemen'e 41,8 milyon dolar gıda yardımı vermiştir.)

— Somali Cumhuriyetinde Sovyetler, Aden'in tam karşısında Berbera'da bir liman yapmışlardır. Moskova, Somali Cumhuriyeti'ne ekonomik yardım taahhüdünde bulunmuş ve güçlendirilen Somali Ordusunu 35 milyon dolarlık bir eğitim ve donatım programı ile Sovyetler destek-

lemektedir.

— Birçok bakımdan Batı dostu olan Habesistanda, Sovyetler, Assab limanında bir rafineri kurmuşlardır. Uzun süredir uyuyan liman, bu sayede hareket kazanmıştır. (Liman, Dünya Bankası yardımı ile inşa edilen bir yolla Adisababa'ya bağlanmıştır. Başka bir Habes limanı Massava'da Bulgarlar bir et dondurma tesisi kurmuşlardır. Bazı Habesler, tesisin, Eritre âsilerine silah sağlamak için bir örtü olarak kullanıldığından şüphe etmektedirler.)

Öte yandan bölgede Mısır nüfuzu da artmaktadır.

Nâsır, Yemer Krallığını devirme teşebbüsünü kendisi tertiplenmiş olsa bile, Krallığın yerini alan Cumhuriyet Hükümetinin çabucak Kahire'nin egemenliğine düştüğü muhakkaktır. Bugün, 4 yıl iç harpten sonra dahi 50 binden fazla Mısır askerî ülkenin Kuzeyindeki Kral Kuvvetlerine karşı durmaktadır.

Aden'de, İngiliz yetkilileri, milliyetçi terör kampanyasının, komşu Yemen Cumhuriyetinden yöneltildiği inancındadırlar. Aden'e silahlar Yemen'den akıtılmaktadır. Bağımsızlık günü tespit edildiği halde, Kurtuluş Cephesi (FLOSY) Yemen'deki karargâhından faaliyet göstermekte devam etmekte ve Aden'in Yemen'e katılmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Somali'de, sınır bölgelerinde Mısır arazi mayinleri görülmeye başlamıştır. Somali âsileri, komşu Kenya ve Habesistandaki ihtilâf konusu top raklar için savaşmaktadırlar. Bu müslüman göçebe millete Mısır nüfuzu direkt politik teşvikten Latin alfabesi yerine Arap alfabesi kabul edilsin diye kulis yapmaya kadar gitmektedir.

Cep sömürgesi Fransız Somalisinde yetkililer, geçen Ağustos'ta General de Gaulle'in ziyareti sırasında vuku bulan kargaşalıklardan Mısır ve Somali'yi suçlu tutmaktadırlar. A-yaklanma bir referanduma yol açmış, Somali, bağımsızlık yerine Fransa ile ortaklığı seçmiştir.

Fransız Somalisi, bölgede Batının bir tutunma hareketinin hayati temel taşı hâline gelmiştir. Önceki tutumuyla, İngilterenin Kızıl Deniz havzasında uzaklaşmasına yardımcı olan ABD, şimdi İngiltereye Aden'de kalması için ricada bulunmaktadır. Ayaklanmalarla General de Gaulle'in suratına indirilen tokatın zararını çıkartmayı bırakıp, Washington, bu ufak ve çıplak sömürgeci Fransız egemenliğini devamını desteklemektedir. Fakat orada da bir

terör kampanyası gelişmektedir, mesele kapanmış değildir.

Birleşmiş Milletler nezaretinde 1952'de Habesistan ile bir federasyon kuralı, fakat daha sonra Habesistan tarafından ilhak edilen Eritrede de bağımsızlık isteği, geçen yıl sonunda bir gerilla ayaklanmasına yol açmıştır. Asilere Mısırlı müşavirlerin yardım ettikleri söylenmektedir. Asilerin aynı zamanda Sudan, Yemen ve Suudi Arabistandan silah ve para yardımı gördüklerine inanılmaktadır.

On dört ay zarfında, Habes kuvvetlerinin hücumlarından kaçan 9 bin mülteci Sudan'a sığınmıştır. Müslüman Eritrede mollaların, hristiyan Habes Hükümetinden ayrılmayı kö-rükledikleri belirtilmektedir.

Hiç şüphe yok, Güney Kızıl Deniz'in iki yakasında bulunan müslüman milliyetçiler, kendilerini tek bir milletin insanları görmekteydiler. Daha iki hafta önce, Aden'den geçen bir yabancı gazeteci, hava meydanında Eritre Millî Kurtuluş Cephesi üyelerinden birini karşısında bulmuştur. Bu temsilci, Asmara'daki âsilerle temasa geçirmeyi gazeteciye teklif etmiştir.

İLK HEDEF HABESİSTAN

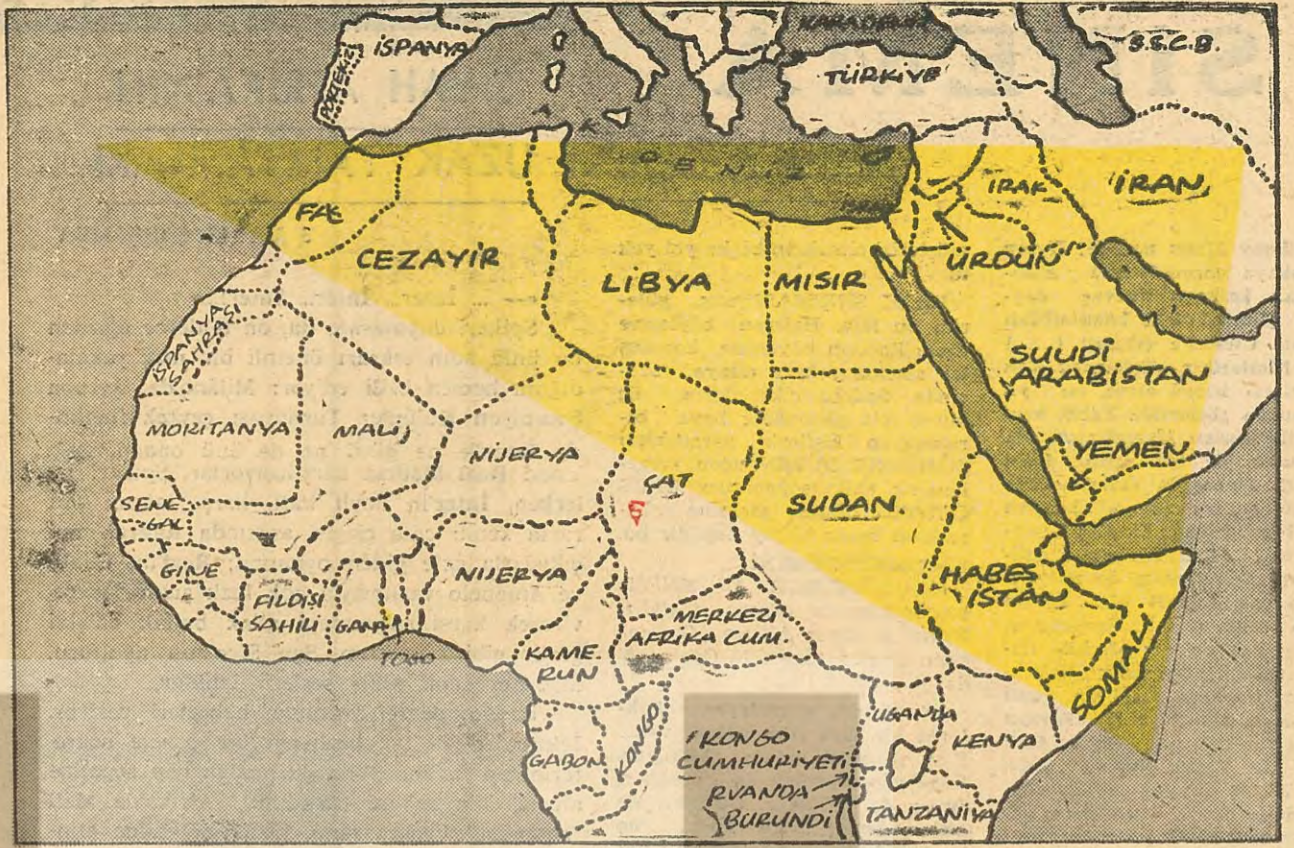
Şimdilik, Fransız Somalisi meselesinin sıkı biçimde kapanmasından sonra, bölgede ilk hedefi Habesistan teşkil eder görünmektedir.

Eritre tehdidi dışında, Habesistan ve Somali hududunda baskılar artmaktadır. 1965'te Amerikanın desteklediği Habes Ordusu ile Sovyetlerin teçhiz ettiği Somali birlikleri kısa bir süre çarpışmışlardır. Ayrıca, Habesistan, Güneydeki Galla aşiretinin ayaklanma tehdidiyle karşı karşıyadır. Bir kısmı dinsiz, bir kısmı müslüman olan aşiret üyelerinin, Somali'deki kamplarda gerilla eğitimi gördükleri söylenmektedir. Galla'lılar ve Somali'liler birbirlerini «kuzen» saymaktadırlar.

Habesistandaki başlamış ve başlaması beklenen müslüman hareketlerinin gerisinde, Habes yetkilileri, Sovyetler Birliğinden teşvik gören Nâsır'ın parmağı bulunduğunu ileri sürmektedirler.

Bazı Batılı diplomatlar, bu görüşe katılmamaktadırlar. Haile Selassie'yi tehdit eden küçük bulutta ki bunu, Kızıl Deniz havzası savaşına hazırlık saymaktadırlar. İslâm dünyasının Batı taraftarı krallıklarına karşı patlayacak büyük bir fırtına

(Sonu 10. sayfada)

Gelecekteki Sovyet-Amerikan karşılaşması, üçgen içindeki bölgede olacaktır.